

Aktuální trendy ekonomiky obhospodařování lesa

Sborník příspěvků

Česká lesnická společnost, o.s.

a

Česká lesnická společnost, základní pobočka při LDF MENDELU

ve spolupráci

s Vojenskými lesy a statky ČR, s.p.

VOJENSKÉ LESY A STATKY ČR, s.p.

24. 2. 2015

Hotel Hajčman, Strojírenská 372, Žďár nad Sázavou

Česká lesnická společnost, o.s.

a

Česká lesnická společnost, základní pobočka při LDF MENDELU

ve spolupráci

s Vojenskými lesy a statky ČR, s.p.

Aktuální trendy ekonomiky obhospodařování lesa

Sborník příspěvků

VOJENSKÉ LESY A STATKY ČR, s.p.

Anotace akce:

Cílem semináře je seznámení účastníků s problematikou možností a zkušeností zvyšování finanční výnosovosti a rentability obhospodařování lesních majetků z pohledu vlastníků i správců lesa. Druhým tématem je aktuální problematika objektivního hodnocení ekonomické stránky obhospodařování lesa, která se v provozu projevuje stále narůstajícím zájmem o lesní a ekonomické analýzy a účetní audity. Poslední okruh je tvořen aktuálními ekonomickými informacemi a zkušenostmi zástupců vybraných subjektů v lesním hospodářství a v dřevozpracujícím průmyslu.

Seminář je určen vlastníkům (či jejich zástupcům) a správcům všech typů lesních majetků: obecních, soukromých, církevních i státních. Dále pak osobám z lesních družstev, zájmových skupin a podnikatelských subjektů v lesnictví.

Představované informace pomohou k lepší orientaci v problematice i zástupcům samosprávy obcí a měst (dlouholetí i noví starostové, zastupitelé) a představitelům státní správy, kteří se všeobecně či odborně zajímají o problematiku lesního hospodářství a její ekonomiky.

Jednotliví přednášející jsou vybráni z okruhu nejerudovanějších odborníků a to jak po stránce teorie tak i praxe ekonomiky lesního hospodářství. Témata jejich příspěvků jsou zvolena tak, aby seminář přinesl účastníkům co největší informační hodnotu v dané problematice.

Odborný garant:

Ing. Josef Lenocho, Ph.D.

předseda ČLS, základní pobočky při LDF MENDELU

člen RV ČLS

Zemědělská 3, 613 00 Brno

tel.: +420 777 974 605, e-mail: josef.lenoch@seznam.cz

Organizační garant:

PhDr. Ing. Vít Skála, Ph.D.

tajemník ČLS

tel.: +420 603 584 550, e-mail: tajemnik@cesles.cz

Texty ve sborníku neprošly jazykovou úpravou.

Česká lesnická společnost je akreditovaná vzdělávací instituce u MV ČR pod číslem AK/I-40/2012.
Česká lesnická společnost je členem PEFC.

1. vydání

© Česká lesnická společnost, o.s., 2015
ISBN 978-80-02-02582-5

Obsah:

Zhodnocení dosavadního vývoje ekonomiky lesního hospodářství v ČR a jeho výhled do budoucna Ing. Vlastimil Vala, CSc., Ing. Jana Burdová	7
Aktuální ekonomická situace a možnosti dotací z pohledu VLS Ing. Zdeněk Mocek	23
Elektronické aukce dříví – zkušenosti z pohledu Lesů ČR, s.p. Ing. Radovan Srba, Ing. Ondřej Pecháček	31
Jak lépe prodat dřevo? – elektronická aukce dřeva David Budinka, Lukáš Horák	39
Možnosti zvyšování tržně uplatnitelných nedřevních užitků a služeb lesa Ing. Jiří Matějčík, CSc.	48
Zkušenosti s účetními audity a ekonomickými analýzami lesních majetků Doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.	60
Nové metody objektivnějšího a přesnějšího posuzování ekonomických výsledků obhospodařování lesních majetků Ing. Josef Lenoč, Ph.D.	72
Právní a ekonomické aspekty různých organizačních forem obhospodařování obecních a soukromých lesů pro sdružování vlastníků lesů malých výměr – výsledky průzkumu v rámci Středočeského kraje Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D., Bc. Hana Slezová	80
Aktuální problematika pilařského průmyslu v návaznosti na lesní hospodářství Ing. Petr Pražan, Ph.D.	88

ZHODNOCENÍ DOSAVADNÍHO VÝVOJE EKONOMIKY LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ V ČR A JEHO VÝHLED DO BUDOUČNA

Ing. Vlastimil Vala, CSc., Ing. Jana Burdová

Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, ústav lesnické a dřevařské
ekonomiky a politiky

Abstrakt

Pro objektivní zhodnocení dosavadního vývoje lesního hospodářství ČR jsme provedli následující analýzy:

- Analýzu vývoje ekonomiky lesního hospodářství v ČR pomocí nejdůležitějších skupin ekonomických ukazatelů. Byla zkoumána data z let 1994 až 2013.
- Analýzu největšího lesního podniku, Lesů ČR, s. p., soustavou podílových ukazatelů za roky 2001 až 2012, vycházíme z předpokladu, že parametry jeho ekonomického vývoje lze označit za reprezentativní pro celé lesní hospodářství České republiky.

Výhled do budoucího vývoje ekonomiky lesního hospodářství byl sestaven na podkladě předchozích analýz s podporou expertního úsudku.

Na závěr byla v kontextu zjištěných faktů vyslovena hypotéza, že existuje reálné riziko budoucí ekonomické neudržitelnosti lesního hospodářství. Riziko je spojeno s probíhajícím rozpadem smrkových porostů v důsledku klimatické změny, změnou dřevinné skladby těžných porostů, nezájmem odběratelů o listnaté dřeviny či jejich nepřipraveností. Riziko je znásobeno zvyšováním požadavků společnosti na ekosystémové a společenské služby bez adekvátní náhrady lesnímu hospodářství. Dalším komplexním rizikem ekonomiky lesního hospodářství je dominantní podíl výměry státního vlastnictví lesů. Situace, kdy stát je současně v roli velkého vlastníka a silného aktéra lesnické politiky, vytváří podmínky pro negativní situace tržního selhání a selhání státu.

Klíčová slova

lesní hospodářství, ekonomika, vývoj, prognóza

1. ÚVOD

Tématem předkládaného příspěvku je zhodnocení dosavadního vývoje ekonomiky lesního hospodářství v ČR a jeho výhled do budoucna. Zhodnocení dosavadního vývoje znamená vysvětlení ekonomických jevů, ve smyslu pozitivní ekonomie je to objektivní analýza ekonomické reality, se zaměřením na podstatu a příčiny ekonomických jevů. I přes snahu o naši objektivní výpověď, je možné, že naše vysvětlení podstaty a příčin jevů nebude podobné názorem čtenáře, který si může vysvětlovat některé jevy odlišně. Patrně jsme se někde nevyhnuli přístupu normativnímu, který se soustředí na otázky, jak by měla ekonomika fungovat. Odpovědi tohoto typu nemohou být objektivní, neboť závisí na osobních postojích a preferencích. Zde lze očekávat diskusi k danému tématu.

Za zkoumané minulé období jsme vybrali vývoj od roku 1994. Začátek se shoduje s obdobím, které zobrazuje první vydání "Zprávy o stavu lesního hospodářství ČR v roce 1995 (stav k 31.12.1994)" (dále ZSLH). Byl to první krok k vytvoření informační databáze o stavu lesa a lesním hospodářství, včetně ekonomických výsledků. V současnosti tak má lesnická veřejnost k dispozici dlouhé kontinuální časové řady, což vytváří předpoklady dosahování použitelných výsledků různých komplexních analýz. Volba období od roku 1994 se také shoduje s obdobím počátků transformovaného lesního hospodářství. Ve jmenované první ZSLH bylo konstatováno: "Transformací v lesním hospodářství se vytvořilo konkurenční podnikatelské prostředí. Veškerý majetek podniků státních lesů v působnosti MZe (bez lesních pozemků a lesních porostů) byl privatizačními projekty rozdělen na část, která byla privatizována (50,6 %) a na část určenou k obhospodařování lesů ve vlastnictví státu a k restitučním náhradám." Dnes víme, že to bylo pouze základní východisko vývoje lesního hospodářství, v kontextu společenských změn. Restituce církevního majetku byla například z politických důvodů dlouho odkládána. Proces

předávání církevních lesních majetků probíhá teprve v současné době. Předložená práce hodnotí vývoj především ekonomickými ukazateli, v členění podle vlastnictví lesů. Jako červená nit provází vývoj lesního hospodářství hospodaření třech skupin vlastníků lesů, soukromých, obecních a státních. Z této skupiny vlastníků je centrem trvalého zájmu lesnické teorie a praxe hospodaření LČR, s.p., který zatím spravuje největší výměru státních lesů. Hodnocení dosavadního vývoje není možné bez analýzy ekonomických ukazatelů tohoto největšího lesního podniku.

Druhou částí tématu tohoto příspěvku je výhled do budoucnosti ekonomiky lesního hospodářství. Kdo nerozumí současnosti, předvídá budoucnost, tak lze parafrázovat dané téma. Význam předpovědi budoucnosti si lesníci vždy uvědomovali. Budoucnost historicky řešila hospodářská úprava lesa. Princip dlouhodobé budoucí nepřetržitosti a vyrovnanosti těžeb je základem udržitelného lesnického hospodaření, zejména jeho ekonomického pilíře. Tomu také podřizovali lesníci své hospodářské cíle, skladbu dřevin zakládáných porostů, za předpokladu neměnných podmínek, klimatu, a požadavků společnosti. Když lesníci zakládali, na počátku minulého století smrkové monokultury, neočekávali například vliv imisí. V současnosti máme k dispozici prakticky nabyté zkušenosti z předchozích období, ale také řešíme složitější problémy. Při výhledech do budoucna je třeba zohledňovat předvídanou změnu klimatu, negativních civilizačních vlivů a předvídaný nárůst požadavků společnosti na ekosystémové a společenské služby. Pro určení výhledu (budoucnosti) ekonomiky lesního hospodářství lze použít prognostických metod. Může to být extrapolace časových řad [2], což znamená výpověď typu "bude jako bylo". Můžeme předvídat ve smyslu našich zbožných přání, to je předvídat "bude tak jak chci". Můžeme zapojit do výhledu budoucnosti experty s jejich znalostmi, můžeme simulovat různé budoucí situace. To jsou výpovědi typu "mohlo by být, kdyby", "pokud se stane, pak také nastane".

Výhled do budoucna v tomto příspěvku byl stanoven na podkladě zjištěných trendů expertním úsudkem.

2. CÍLE, METODIKA A MATERIÁL

Cílem práce je zhodnotit dosavadní vývoj ekonomiky lesního hospodářství ČR a jeho budoucnost.

Dosavadní vývoj byl posouzen analýzou:

- Časových řad ukazatelů ekonomiky lesního hospodářství. Použita byla data Zpráv o stavu lesa a lesního hospodářství za roky 1994 až 2013[6].
- Vývoje podílových ukazatelů ekonomiky největšího lesního podniku, Lesů ČR, s. p. Parametry jeho ekonomického vývoje lze označit za reprezentativní pro celé lesní hospodářství České republiky. Použita byla data z Výročních zpráv Lesů ČR, s.p. 2001 až 2012[5].
- Obě analýzy vybírají z možné široké škály ukazatelů jenom ty nejzákladnější a nejpodstatnější. Některá důležitá data jsou znázorněna graficky. Záměrem bylo problematiku pro účely této odborné konference zjednodušit.

Budoucnost ekonomiky lesního hospodářství ČR byla předpovězena analýzou získaných dat v kombinaci s expertním úsudkem v závěrečné kapitole 4.

3. VÝSLEDKY ANALÝZY DOSAVADNÍHO VÝVOJE

Pro analýzu ekonomického vývoje lesního hospodářství byly vybrány tyto skupiny ukazatelů (**tabulka 1**):

- Makroekonomické údaje
- Těžba dříví a obnova lesa
- Průměrné vlastní náklady pěstební činnosti
- Průměrné vlastní náklady těžby a přibližování dříví
- Hospodářský výsledek vlastníků lesa za lesnické činnosti bez příspěvků na hospodaření v lesích
- Hospodářský výsledek podnikatelských subjektů v lesním hospodářství
- Průměrné zpeněžení dříví
- Průměrná cena dříví pro tuzemsko
- Vývoz a dovoz surového dříví
- Průměrná měsíční mzda
- Počty zaměstnanců v lesnických činnostech

Pro analýzu ekonomického vývoje LČR, s.p. byly vybrány ukazatele (**tabulka 2**) [1], [5]:

- Ekonomické efektivnosti vynaložených výrobních faktorů
- Úrovně produktivity práce
- Péče o trvalost lesní výroby

Tab. 1

Výbrané ukazatele vývoje lesního hospodářství České republiky v období 1994-2013																					
Ukazatel	Jednotka	Referenční období																			
		Rok																			
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Makroekonomické údaje																					
Podíl lesnictví na HPH (běžné ceny)	%																				
Podíl lesnictví na HDP v nákl. fakt.	%	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7		0,87	0,72	0,71	0,68	0,65	0,77	0,8	0,71	0,63	0,52	0,58	0,75	0,79
Těžba dříví a obnovy lesa																					
Těžba dříví LH	mil. m3	11,95	12,37	12,58	13,49	13,99	14,2	14,44	14,37	14,54	15,14	15,6	15,51	17,68	18,51	16,19	15,5	16,74	15,38	15,06	15,33
Těžba dříví LH	m3/ha	4,54	4,70	4,78	5,13	5,31	5,39	5,48	5,45	5,50	5,73	5,90	5,86	6,67	6,98	6,10	5,84	6,30	5,78	5,66	5,76
Obnova lesa LH	ha	27 715	31 291	30324	26 576	26 890	25 770	25 289	22 065	20 083	19 209	22 019	21 485	21 427	21 257	23 375	25 463	26 986	26 830	25 464	26 032
Průměrné vlastní náklady pěstební činnosti na ha lesa																					
Lesy státní	Kč/ha les	-	1867	2071	1866	1775	1761	1721	1711	1651	1727	1600	1566	1563	1728	1806	1979	1967	1896	1829	1920
Lesy obecní	Kč/ha les	-	1752	1929	1676	1808	1921	1844	1785	1717	1622	1630	1655	1606	1787	1824	2082	1883	1874	1636	1632
Lesy soukromé	Kč/ha les	-	1856	1511	1582	1871	1817	1806	1637	1583	1421	1380	1359	1463	1492	1539	1443	1478	1602	1913	1591
Lesní hospodářství:	Kč/ha les	1479	1861	2055	1787	1802	1796	1757	1705	1646	1639	1614	1531	1545	1681	1745	1867	1836	1822	1820	1797
Průměrné vlastní náklady na ha obnovy																					
Lesy státní	Kč/ha	56241	56630	53841	56818	56276	56160	61931	56212	58547	58921	62238	66284	74701	75513	76049	77773	85453	68702	68570	
Lesy obecní	Kč/ha	63740	56690	56193	54051	60347	60003	62377	67134	66634	69214	70252	69405	70131	70303	76289	71491	71365	66704	99729	
Lesy soukromé	Kč/ha	67765	61704	70166	56197	68946	56343	59263	57704	60001	50965	62628	62487	60187	68657	63073	57294	63002	59622	61013	
Lesní hospodářství:	Kč/ha	56687	56708	54291	56300	59743	56724	61386	58300	60074	58603	63531	65864	70525	71850	72986	68854	77825	66221	66469	
Průměrné vlastní náklady těžby a přibližování dřeva																					
Lesy státní	Kč/m³	-	238	297	314	321	339	349	328	349	339	352	374	377	483	537	581	554	422	409	396
Lesy obecní	Kč/m³	-	314	321	324	335	335	338	363	355	344	364	371	390	397	402	391	423	417	420	429
Lesy soukromé	Kč/m³	-	296	353	350	329	339	356	360	346	347	362	356	386	387	401	386	411	470	456	443
Lesní hospodářství	Kč/m³	269	249	307	319	325	339	348	341	347	342	356	370	381	447	483	423	499	432	422	413
Hosp. výsledek vlastníků lesa za les. činnosti bez příspěvků na hospodářství v lesích																					
Lesy státní	Kč/ha lesa	360	293	77	79	538	462	406	410	247	47	243	669	1626	646	704	289	1968	4017	4119	3822
Lesy obecní	Kč/ha lesa	167	148	223	427	368	284	230	183	169	81	-40	67	162	1114	1388	984	2695	2696	2523	2881
Lesy soukromé	Kč/ha lesa	167	588	405	1183	296	488	343	613	433	722	144	295	838	1746	2004	1874	3268	3195	3371	4008
Lesní hospodářství	Kč/ha lesa	301	292	90	367	459	444	368	421	277	213	177	491	1213	720	348	778	2395	3610	3698	3724
Hosp. výsledek podnikatelských subjektů v LH																					
Pěstební činnost	Kč/ha lesa	23	52	19	112	128	187	154	90	138	145	151	138	155	256	68	-15	-71	47	-42	6
Těžební činnost	Kč/ha lesa	94	405	-93	99	718	705	345	516	432	455	146	326	511	39	-369	84	374	-275	222	533
Lesnická činnost celkem	Kč/ha lesa	190	500	16	322	795	881	474	551	501	527	290	345	844	374	-328	-126	314	-168	158	484
Hospodářský výsledek celkem	Kč/ha lesa	139	254	-300	136	371	643	255	113	360	378	257	189	607	393	-346	-139	533	-168	216	473
Průměrné zpeněžení dříví																					
Lesy státní	Kč/m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	930	979	943	912	1137	1355	1391
Lesy obecní	Kč/m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1185	1205	1080	1058	1277	1421	1469
Lesy soukromé	Kč/m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1130	1312	1168	1129	1301	1484	1507
Průměrná cena dříví pro tuzemsko																					
Výřez III. A/B smrk	Kč/m³	1260	1439	1405	1507	1759	1815	1820	1795	1620	1458	1572	1675	1745	1857	1526	1473	1819	2041	2135	2175
Výřez III. A/B buk	Kč/m³	1540	1632	1550	1450	1483	1554	1571	1564	1414	1350	1605	1766	1667	1873	1762	1547	1473	1507	1446	1534
Vývoz a dovoz surového dříví																					
Saldo vývozu a dovozu sur. dříví	mil. Kč	3745	3928	3835	4180	3540	4353	2440	3017	2549	4340	3348	2311	4170	4635	3861	3796	4205	4438	4425	6083
Vývoz kulatiny a vlákniny	mil. m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2267	2955	2858	2942	2679	3014	2394	4261	3941	5125	4292
Dovoz kulatiny a vlákniny	mil. m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	987	597	701	1147	1225	1085	902	1558	2100	2893	1875
Saldo vývozu a dovozu kul. a vlákn.	mil. m³	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1280	2358	2157	1795	1454	1929	1492	2703	1841	2232	2037
Průměrná měsíční mzda																					
Lesy státní	Kč/prac.	6946	7835	8740	9701	11198	12088	12915	13702	14496	15468	15524	17254	19314	21407	22361	23462	24923	26346	27696	28048
Lesy obecní	Kč/prac.	5678	6788	7532	8463	9923	11136	11712	12743	13588	14499	14515	14682	15983	17010	18093	19179	20020	19976	20385	20968
Lesy soukromé	Kč/prac.	6631	6930	7453	8144	9975	10078	10984	11467	12017	12698	13073	13892	15250	16774	17164	17632	18873	19655	20518	21021
Lesní hospodářství	Kč/prac.	6346	7153	7737	8547	9981	10926	11491	12109	12772	13543	13796	14908	16196	18183	18970	19856	21074	22154	23037	23628
Průmysl	Kč/prac.	6904	8219	9587	10748	11853	12674	13583	14542	14730	15558	16686	17483	18638	20212	21675	22417	23285	24068	24922	25129
Národní hospodářství	Kč/prac.	6896	8438	9676	10697	11688	12658	13491	14642	14787	15838	16931	17864	19003	20336	21958	22637	23078	23628	24262	24275
Počty zaměstnanců v lesnických činnostech																					
Lesy státní	počet	9735	9859	9195	8893	7975	7664	7508	7081	6290	6412	6053	5830	5698	5783	5850	5574	5130	4937	4967	4997
Lesy soukromé	počet	32737	32316	29414	24829	23127	22860	22039	20083	16984	16010	15503	13614	12280	11320	9974	8406	8015	7162	6823	6317
Lesy obecní	počet	2881	2441	2940	2930	2883	2790	2717	2640	2428	2471	2440	2391	2364	2295	2185	2061	2005	2039	2002	2025
Lesní hospodářství	počet	45353	44616	41549	36652	33985	33314	32264	29804	24893	23996	21835	20342	19398	17959	16041	15150	14138	13792	13339	

Zdroj:[6].

Tab 2 Vývoj ekonomických ukazatelů LČR, s.p.

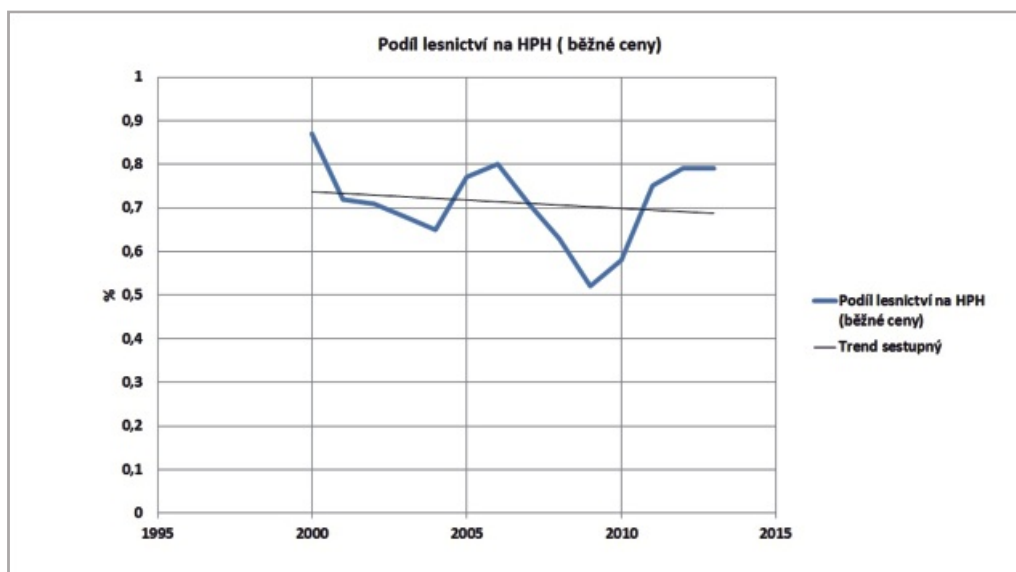
Podílový ukazatel		Prodej dříví P							Prodej dříví ve vlastní režii		Prodej dříví 50% P, 50% OM "Memorandum"				Prodej dříví 100% P	
									Rok							
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012			
Ekonomické efektivnosti výrobních faktorů																
NP- náklady provozní činnosti	HV - hospodářský výsledek	0,082	0,051	0,030	0,099	0,072	0,197	0,027	0,055	0,073	0,323	0,543	0,613			
	index bazický (I _b)	1,00	0,62	0,37	1,21	0,89	2,42	0,33	0,68	0,90	3,95	6,65	7,51			
	index řetězový (I _r)	x	0,62	0,59	3,31	0,73	2,73	0,14	2,04	1,32	4,40	1,68	1,13			
Úrovně produktivity práce																
Z- počet zaměstnanců	PH- přidaná hodnota	0,529	0,535	0,356	0,520	0,649	1,009	0,631	0,761	0,665	1,316	1,905	2,289			
	index bazický (I _b)	1,00	0,53	0,54	0,36	0,52	0,65	1,01	0,63	0,76	0,67	1,32	1,91			
	index řetězový (I _r)	x	1,01	0,67	1,46	1,25	1,55	0,63	1,20	0,87	1,98	1,45	1,20			
Péče o trvalost lesní výroby																
VP- výnosy z provozní činnosti	UP- úplné vlastní náklady	0,307	0,402	0,486	0,469	0,332	0,196	0,220	0,255	0,306	0,238	0,189	0,192			
	index bazický (I _b)	1,00	1,31	1,58	1,53	1,08	0,64	0,72	0,83	1,00	0,77	0,61	0,62			
	index řetězový (I _r)	x	1,31	1,21	0,97	0,71	0,59	1,12	1,16	1,20	0,78	0,79	1,02			

Zdroj: [1], [5].

3.1. Výkonnost lesního hospodářství ČR

K ukazatelům výkonnosti odvětví patří makroekonomické ukazatele jeho podílu v % na hrubém domácím produktu

(HDP), případně na hrubé přidané hodnotě (HPH). Zpravidla se poukazuje na nízký podíl lesnictví, který se dlouhodobě pohybuje do cca 1 %. **Graf 1** znázorňuje trend podílu lesnictví na hrubé přidané hodnotě (HPH) za roky 2000 - 2013. Trend je sestupný, to ovšem ještě neznamena absolutní pokles výkonnosti lesního hospodářství, protože jde o podílovou veličinu k ostatním oborům. Příčin tohoto jevu může být více, mohou se vzájemně prolínat a ovlivňovat. Může to být relativní zaostávání za ostatními obory, dominance státního vlastnictví lesů, narůstající podíl exportovaného surového dříví, poskytování ekosystémových a společenských služeb bez náhrady. V souvislosti se vzestupným trendem objemu těžby dříví na ha (**graf 8**), ale také cen dříví a jeho průměrného zpeněžení (**grafy 6 a 7**), by se dal očekávat trend vzestupný.

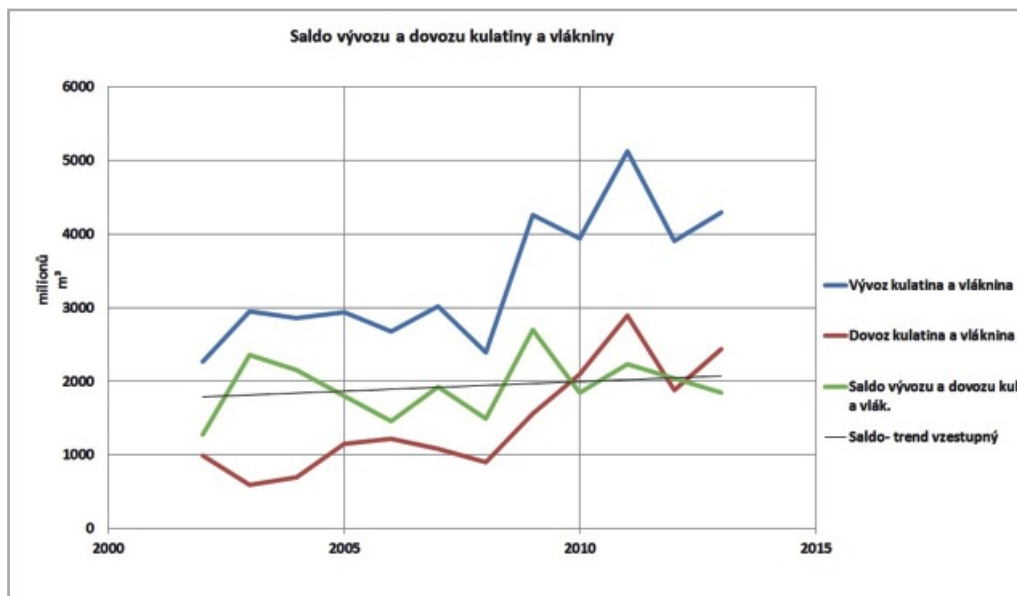
Graf 1 Podíl lesnictví na HPH v běžných cenách

3.2. Vlastnické poměry

Současná vlastnická struktura lesů je charakteristická dominantní převahou státního vlastnictví. Jeden státní lesní majetek, který spravuje státní podnik (Lesy ČR, s.p), zaujímá více než 50% výměry lesů v ČR. Ostatní státní vlastníci, Vojenské lesy a statky ČR, s.p. a lesy národních parků, plní prioritně jiné než hospodářské úlohy a nevytvářejí tedy LČR, s.p. z hospodářského hlediska konkurenci. Tu nevytváří ani komunální a soukromé lesní majetky, které jsou rozdrobené do velkého množství malých (největší nestátní lesní majetek, pomineme-li vojenské lesy a lesy národních parků, je 80 x menší než LČR) a ani v součtu neváží tolik, co státní lesy. Zlepšení pestrosti vlastnických poměrů lze očekávat v souvislosti s probíhajícími církevními restitucemi.

3.3. Saldo vývozu a dovozu surového dříví

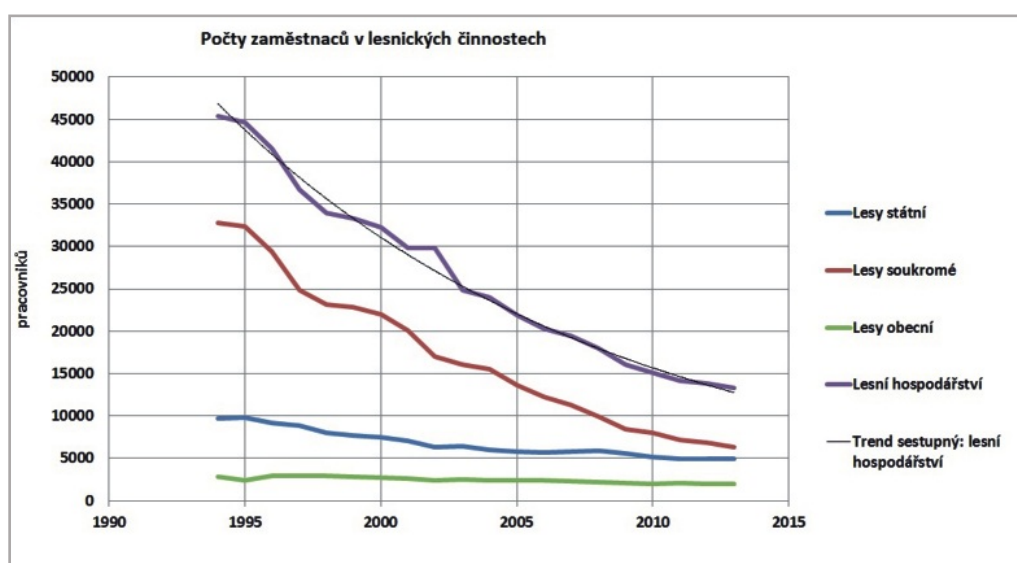
Vývoj ukazatele salda vývozu a dovozu surového dříví je uveden v **grafu 2**. Vzestupný trend v m³ nebo v mil. Kč (**tabulka 1**) je nepříznivý. Tento trend snižuje vlastní prostor pro tvorbu přidané hodnoty.

Graf 2 Saldo vývozu a dovozu kulatiny a vlákniny

3.4. Vývoj počtu zaměstnanců v lesnictví

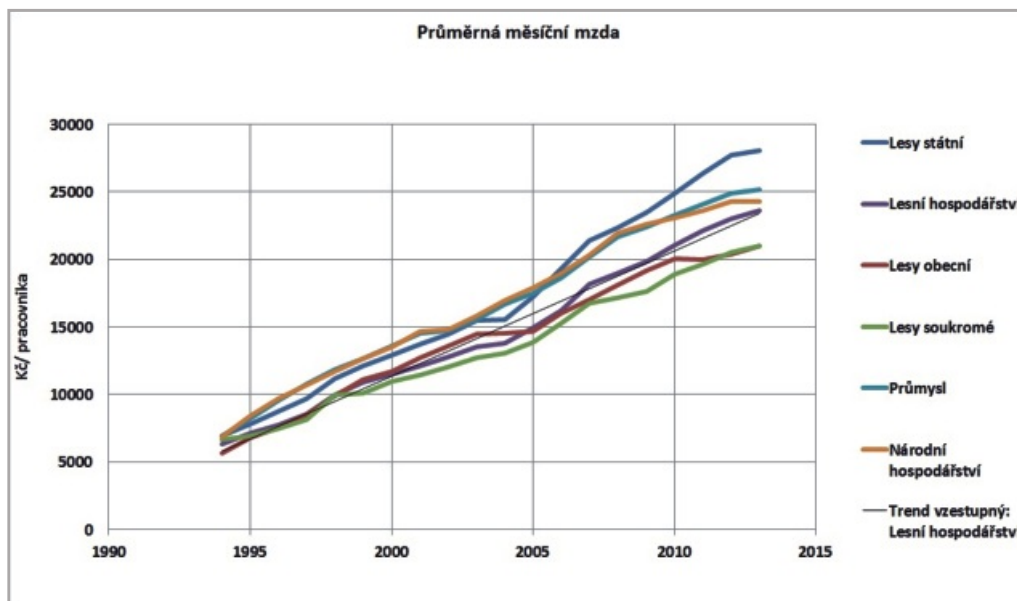
Vývoj počtu zaměstnanců podle vlastnictví je uveden v **grafu 3**. Vývoj ukazatele je trvale sestupný, s nepříznivými dopady pro rozvoj venkova a nezaměstnanost. Vývoj je vysvětlován několika příčinami. V počátcích to byla privatizace drobných majetků (vlastníci vykonávají práce na majetku sami a nejsou evidováni jako zaměstnanci). Další příčinou je snaha lesních podniků o minimalizaci vlastních zaměstnanců. Tento vývoj je z části kompenzován přechodem mezi osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Dalším faktorem je zvyšování produktivity práce v těžební činnosti (harvestory). Nelze přehlédnout zřetelnou snahu o zvýšení produktivity všech činností, to je nesporně vyvoláno tlakem na snižování cen služeb při výběrových řízeních na komplexní zakázky LČR, s. p.. Na to navazuje použití levné zahraniční pracovní síly, která nemusí být v evidenci zahrnuta. To může být záměrné (daňové úniky), ale také z neznalosti správné evidence (pracovní agentury). Konečný důsledek je všeobecně znám. Pokles sociálních jistot pracovníků v lesnictví, zvýšený podíl prací vykonávaných pracovníky s nižší kvalifikací, s nepříznivými důsledky na kvalitu prací a na bezpečnost a ochranu zdraví pracovníků.

Graf 3 Vývoj počtu zaměstnanců v lesnických činnostech

3.5. Vývoj průměrné mzdy v lesnictví podle typu vlastnictví

Byly analyzovány průměrné mzdy na 1 pracovníka odděleně pro lesy státní, obecní, soukromé, lesnictví jako celek, pro průmysl a pro národní hospodářství (*graf 4*). Ve všech případech je trend vývoje tohoto ukazatele vzestupný. Je třeba připomenout, že od roku 2006 převyšují mzdy pracovníků státních lesů ostatní posuzované skupiny. Je tomu tak zřejmě proto, že státní podnik Lesy ČR zaměstnává většinou pracovníky s vysokoškolským a středoškolským odborným vzděláním. Také u ostatních vlastníků je třeba vzít v úvahu, že jde o mzdy vlastních zaměstnanců. Mzdy živnostníků (jejich příjem), kteří běžně provádějí práce v lesnictví, tento ukazatel nezahrnuje. Zde by se mohla hledat jedna z příčin, proč na tempo růstu mezd nenavazuje vývoj pěstebních nákladů na 1 ha (*graf 10*).

Graf 4 Vývoj průměrné měsíční mzdy

3.6. Vývoj požadavků společnosti na ekosystémové a sociální služby

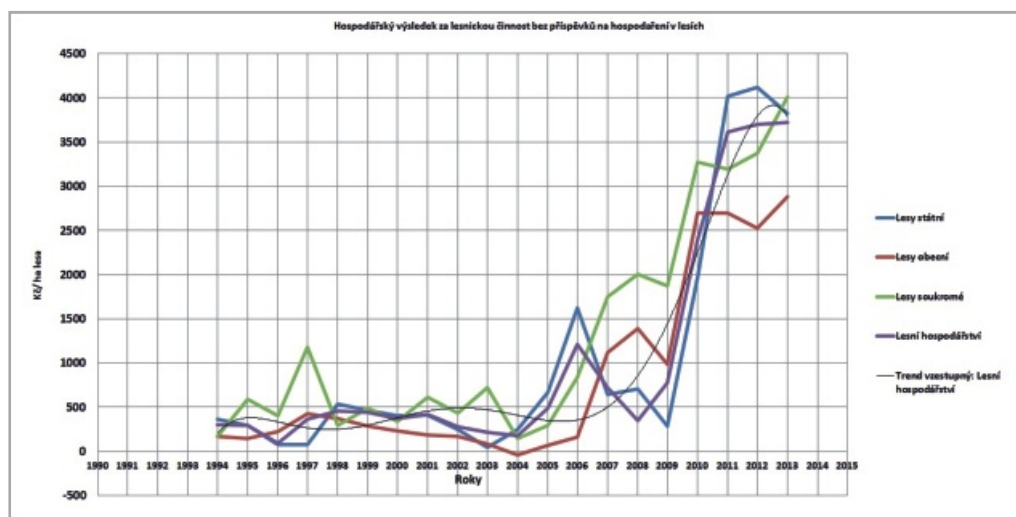
Požadavky společnosti na ekosystémové a sociální služby jsou deklarovány a kvantifikovány kategorizací lesů. Pro vlastníka lesů je důležitý podíl hospodářských lesů, kde mohou přednostně rozvíjet produkci dřeva, tedy svůj ekonomický zájem.

Sočasný podíl hospodářských lesů je 74,6 % (rok 2013). S kategorizací lesů souvisí omezení vlastníků lesů, významné je omezení v návaznosti na cíle ochrany přírody, zpravidla na územích se zvláštním statusem ochrany přírody. Bylo zjištěno, že 953 190 ha porostní půdy leží v některém z chráněných území nebo jejich ochranných pásmech, včetně překryvů. Pokud toto číslo vztáhneme k celkové ploše porostní půdy, která dle platné database lesních hospodářských plánů a osnov (LHPO) činí 2 597 185 ha, v procentickém vyjádření to je 36,7 % porostní půdy [3].

3.7. Hospodářský výsledek podle vlastníků lesů

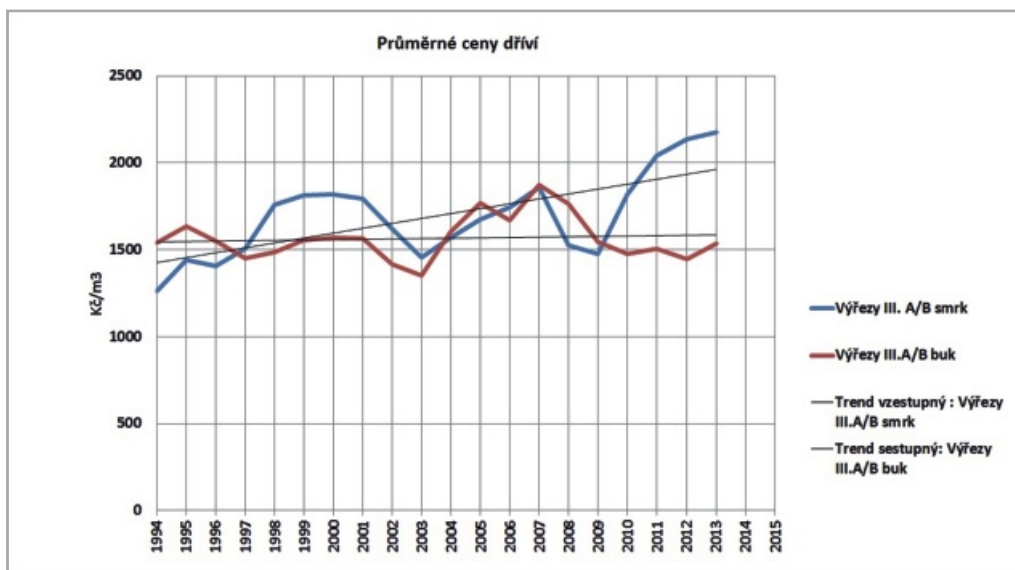
Hospodářský výsledek jako rozdíl mezi výnosy a náklady patří mezi nejdůležitější mikroekonomické veličiny lesních podniků. Je to komplexní ukazatel a hlavní stimulátor podnikatelských aktivit. Provedli jsme analýzu pouze za lesnickou činnost bez příspěvků na hospodaření v lesích. Výsledky podle vlastnictví na ha lesa jsou uvedeny v **grafu 5**.

Zde je zřejmý značný rozptyl ukazatele, zejména v období 2004–2010, a to u všech lesních majetků, přičemž v některých letech je shodný průběh bez ohledu na druh majetku.

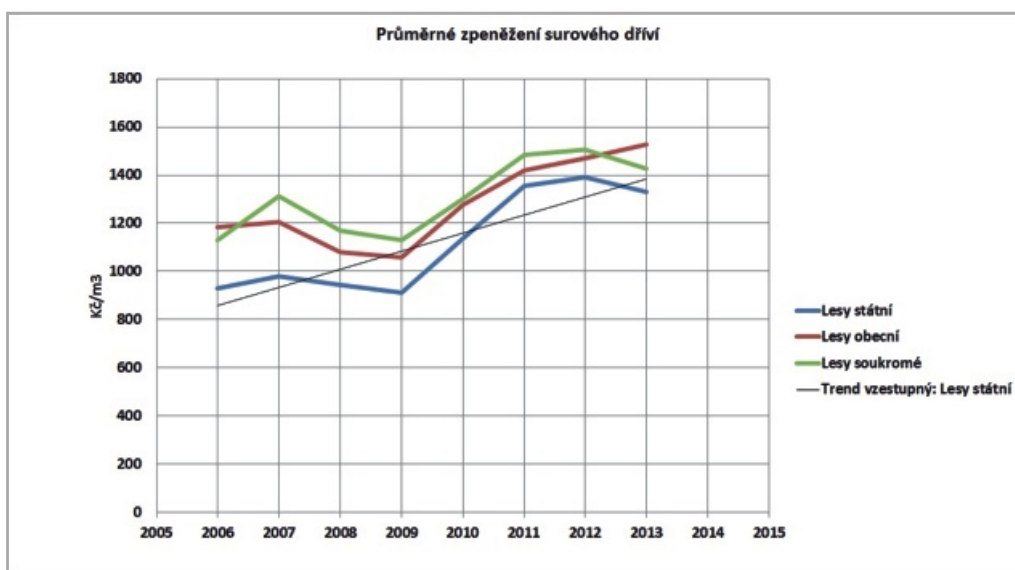

Graf 5 Vývoj hospodářského výsledku za lesnickou činnost bez příspěvků na hospodaření v lesích

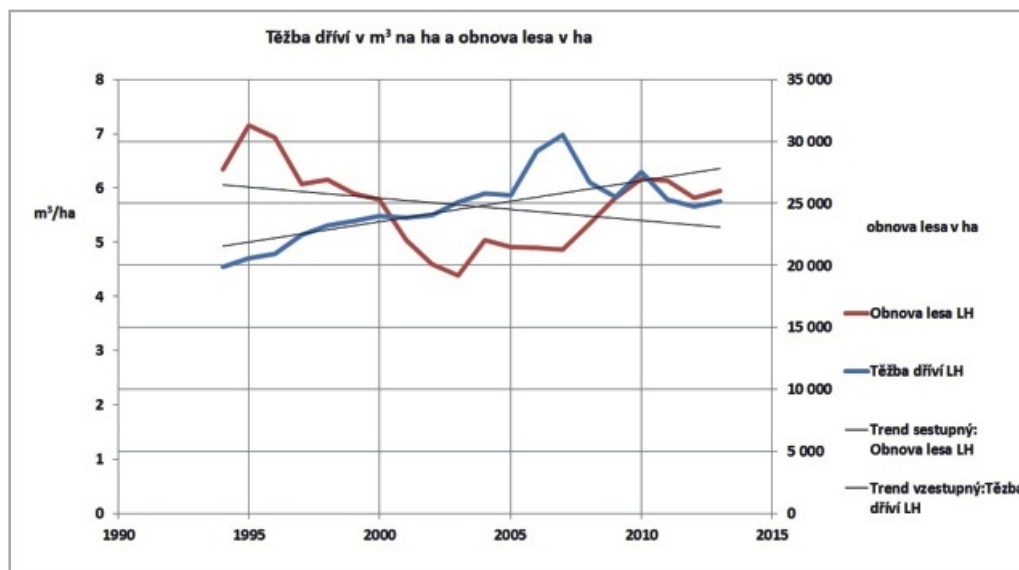
Vývoj ukazatele hospodářského výsledku lze rozdělit do tří odlišných období. První období 1994 - 2004 lze charakterizovat jako poměrně ustálené s mírným vzestupem až na extrémní nárůst zisku soukromých lesů v roce 1997. Všechny skupiny vlastníků zaznamenaly pokles hospodářského výsledku v roce 2004. Faktem je, že v tomto období “konkurenční prostředí” dominantně ovlivňují Lesy ČR, s.p., který se svými dodavateli stanovoval ceny dohodou, prakticky bez soutěže. To nezměnila ani výběrové řízení na vedlejší smluvní územní jednotky, která měla zlepšit konkurenční prostředí, vysokým počtem vedlejších smluvních územních jednotek bylo vytvořeno zdání velkého vlivu tohoto opatření, objemem prodáváného dříví a služeb, to ale bylo zanedbatelné množství s diskutovatelným vlivem. Ceny dříví a prací na hlavních územních jednotkách se stále stanovovaly každoročně dohodou, k tomu byl používán kalkulační program KALK s možností značné flexibility. Tato praxe byla nahrazena konáním výběrových řízení LČR, s.p. po roce 2004. Od roku 2004 tak lze vymezit další období 2004-2009. Toto období je spojeno s nestabilitou výběrových řízení a smluvních vztahů LČR, s.p. s dodavateli. Lze zaznamenat také nárůst cen surového dříví. Nelze opomenout, že od 1.5.2004 je ČR členem EU (Evropská unie). Další výrazný vzestupný trend zisku lesních majetků je zaznamenán od roku 2009. Od roku 2009 tak lze vymezit další období výrazného vzestupu zisku u všech vlastníků. Tempo růstu je oproti předchozímu období nepřiměřeně vysoké. Je otázkou, zda není na úkor zanedbání vkladů do péstební činnosti, která zabezpečuje trvalost lesní výroby. Zvýšení zisku lze částečně vysvětlit nárůstem těžby dříví na ha, snížení v roce 2010 je jenom reakce na předchozí přetěžení kalamitami Emma a Kyril. Další příčinou mohou být trendy vyšších cen důležitých sortimentů surového dříví (s výjimkou období reakce na kalamity). Zvyšování zisku také ovlivňuje trend snižování nákladů na péstební činnost. Pravděpodobnost rizika snižování vkladů do trvalosti lesní výroby naznačuje rozpor vzestupného trendu těžby na 1 ha a pokles obnovy lesa v ha uvedený v **grafu 8**.

Graf 6 Vývoj průměrných cen dříví

Graf 7 Vývoj průměrného zpeněžení surového dříví

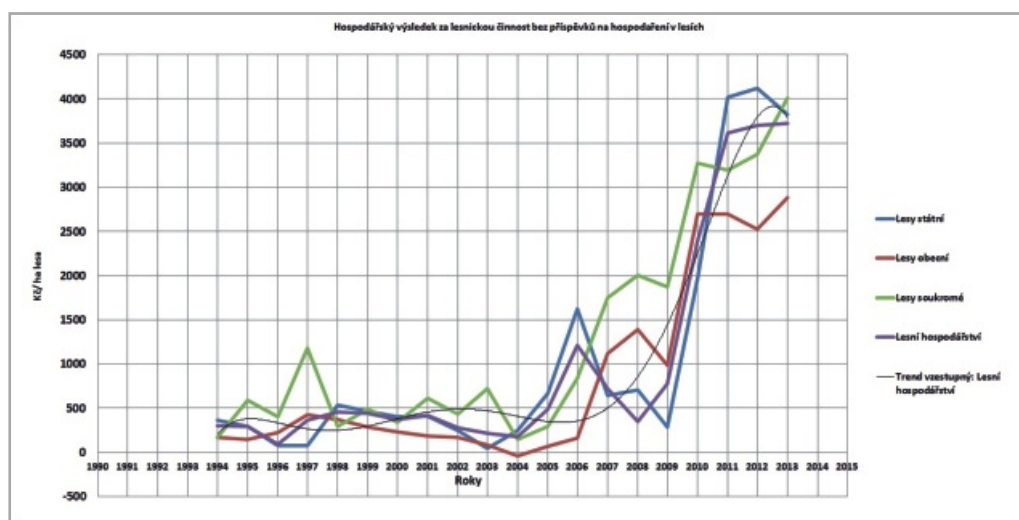

Graf 8 Vývoj těžby dříví na ha a obnovy lesa v ha

3.8. Hospodářský výsledek podnikatelských subjektů v lesním hospodářství

Zásadně jiný charakter má vývoj ukazatele hospodářských výsledků podnikatelských subjektů v lesním hospodářství

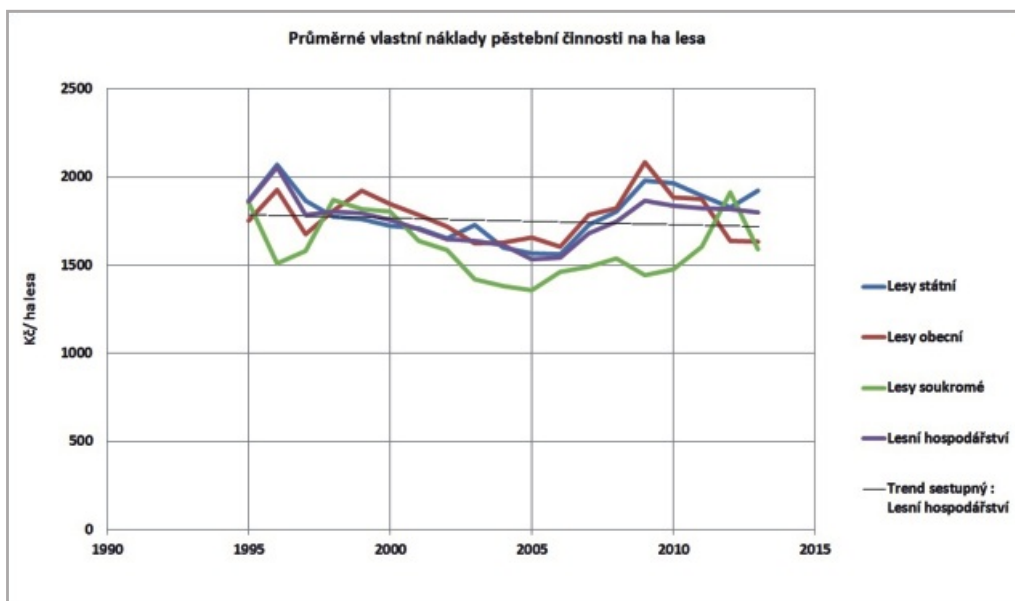
znázorněný **grafem 9**. Vývoj hospodářského výsledku podnikatelských subjektů v lesnictví je značně rozkolísaný. Podnikatelské subjekty zejména v posledních letech vykazují ztrátu. Rozkolísanost ukazatele neumožňuje spolehlivě určit trend, ten je sice sestupný (použijeme-li pro vyrovnání přímku), ale rozkolísanost neumožňuje zjistit spolehlivost trendu. Podnikatelské subjekty v lesním hospodářství mohou mít vzhledem k nestabilitě v budoucnosti značné problémy. Žádný podnikatelský subjekt nemůže dlouhodobě existovat se ztrátou. Pokud nedojde ke změnám v lesnickém podnikatelském prostředí v kombinaci s opatřeními těchto podniků, nelze předpokládat, že se nepříznivý trend změní.

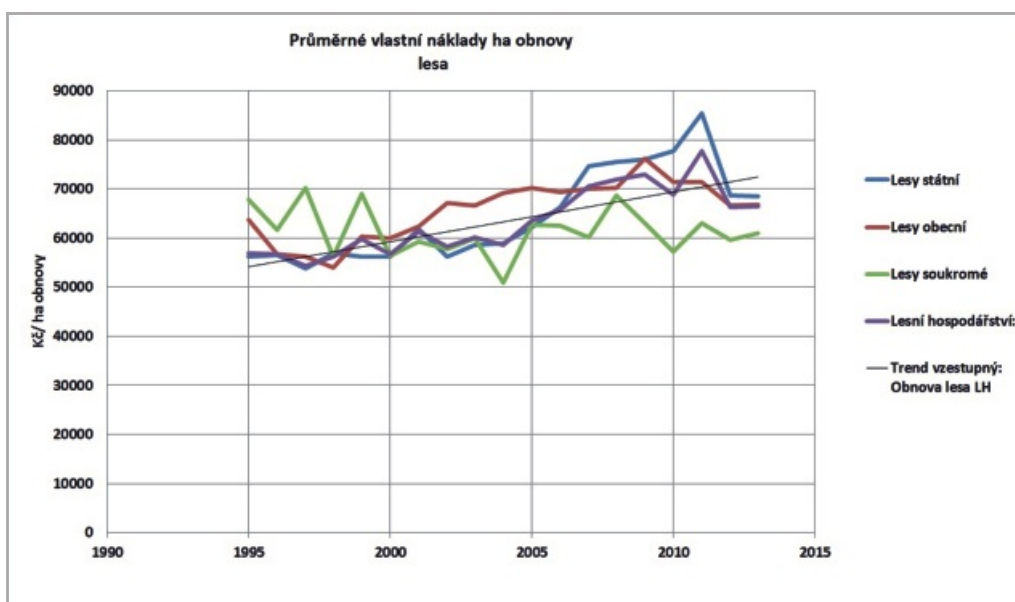
Graf 9 Hospodářský výsledek podnikatelských subjektů v LH

3.9. Průměrné vlastní náklady pěstební činnosti na ha lesa podle vlastníků

Vývojem ukazatelů průměrných vlastních nákladů pěstební činnosti v kontextu nárůstu zisku můžeme hodnotit úroveň zabezpečení trvalosti lesní výroby (**graf 10**). Lze zaznamenat setrvalý pokles průměrných vlastních pěstebních nákladů na ha lesa. Na tom nic nemění sezonní nárůst v letech 2009 až 2010, kdy vlastníci pouze reagují zalesněním kalamitních holin s následnou péčí o založené kultury. Vypovídající schopnost tohoto ukazatele je třeba doplnit průměrnými jednotkovými náklady (cenami). Nižší objem pěstební činnosti v KČ ještě nemusí znamenat nižší objemy v t.j. Vývoj ukazatelů průměrných vlastních nákladů na ha obnovy a péče o lesní kultury má však trend vzestupný (**graf 11**). Trend poklesu ukazatelů péče o trvalost lesní výroby je tedy znepokojivý. To potvrzuje také analýza ukazatele trvalosti lesní výroby u LČR, s.p. (**tabulka 2 a graf 13**).

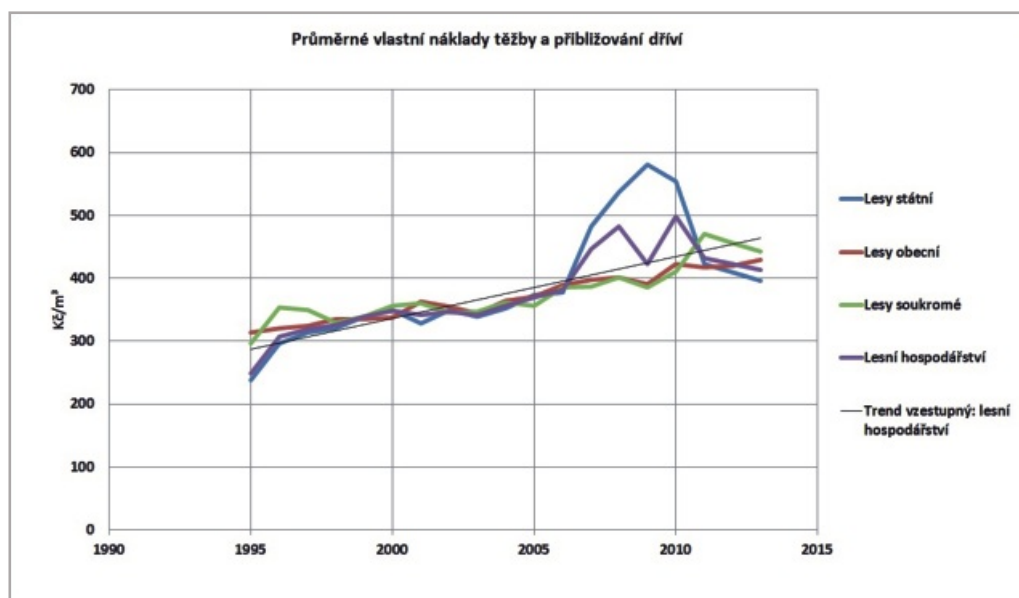
Graf 10 Průměrné vlastní náklady pěstební činnosti na ha lesa

Graf 11 Průměrné vlastní náklady na ha obnovy lesa

3.10. Průměrné vlastní náklady těžební činnosti

Vývojem ukazatelů průměrných vlastních nákladů těžební činnosti lze hodnotit hospodárnost této fáze lesní výroby. Vzestupný trend vývoje průměrných nákladů těžby a soustřeďování na 1 m^3 je uveden v **grafu 12**. Vlastníci mají při snižování nákladů na těžební činnost menší prostor než u pěstební činnosti.

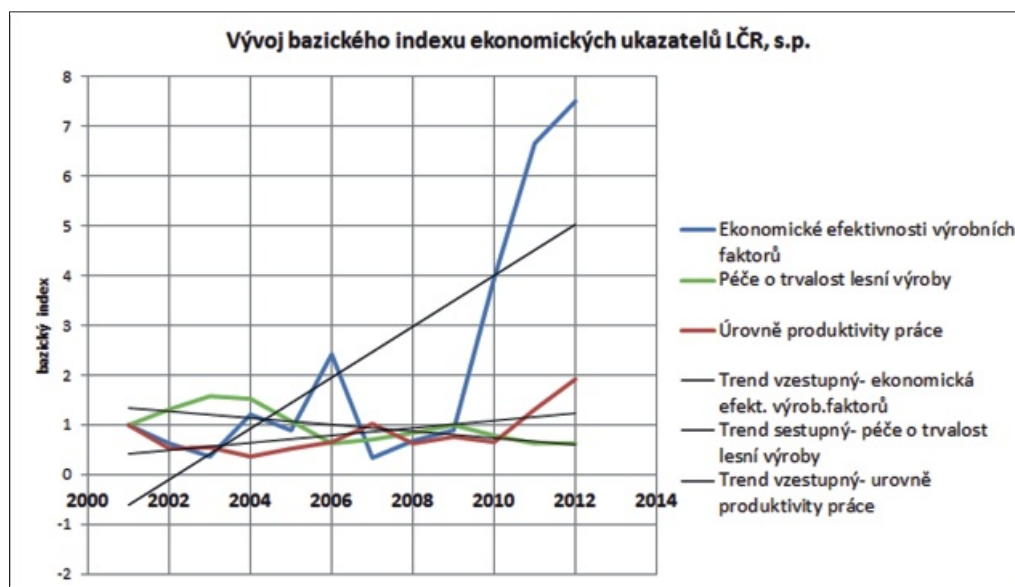
Graf 12 Průměrné vlastní náklady těžby a přibližování dříví

3.11. Vývoj vybraných ukazatelů ekonomiky Lesů ČR, s.p.

Z hlediska makroekonomických souvislostí vlastnické držby lesů v ČR byla zdůrazněna dominance výměry státních lesů, které spravuje jeden podnik, Lesy ČR, s.p.. Parametry ekonomického vývoje tohoto podniku lze označit za reprezentativní pro celé lesní hospodářství České republiky. Proto jsme předchozí analýzu doplnili o vývoj ekonomiky LČR, s. p. za období 2001 až 2012[1]. Hodnocení jsme provedli podílovými ukazateli v rámci těchto skupin:

- **Ukazatele ekonomické efektivity vynaložených výrobních faktorů:** z této skupiny ukazatelů byl pro hodnocení vybrán *poměr hospodářského výsledku (HV) k nákladům provozní činnosti (NP) - (HV/NP)*. Je to souhrnný ukazatel rentability výrobní činnosti. Jestliže se v časové řadě zvyšuje, tak to znamená příznivý vývoj podniku.
- **Ukazatele úrovně produktivity práce:** z této skupiny ukazatelů byl pro hodnocení vybrán *„poměr přidané hodnoty (PH) k počtu zaměstnanců (Z) - (PH/Z)“*. Ukazatel vyjadřuje úroveň produktivity práce. Jeho růst v časové řadě znamená, že podnik zlepšuje využívání disponibilního časového fondu.
- **Ukazatele rozsahu péče o trvalost lesní výroby:** tento ukazatel byl definován jako *poměr úplných vlastních nákladů pěstební činnosti (UP) k výnosům provozní činnosti (VP) - (UP/VP)*. Tento ukazatel je specifický pro lesní podniky, protože zjednodušeně vyjadřuje rozsah péče o reprodukci výroby dřeva na pni. Jeho vývoj v časové řadě charakterizuje úsilí podniku o zajištění trvalosti reprodukce lesa. Vypovídací schopnost ukazatele péče o trvalost lesní výroby je omezená. Při prováděné analýze byl použit jen proto, že jiný údaj z ekonomického výkaznictví podniku nebyl k dispozici.

Hodnoty ukazatelů jsou v **tabulce 2** a jejich vývoj je znázorněn bazickými indexy na **grafu 13**.

Graf 13 Vývoj ekonomických ukazatelů LČR, s.p.

Kromě hodnocení úrovně a tendence jednotlivých podílových ukazatelů, resp. jejich skupin, v časové řadě posuzovaného období, lze hodnotit vývoj LČR, s. p. také z hlediska převažujícího způsobu prodeje surového dříví. Formu jeho prodeje, tj. zda na lokalitě „při pni“ (P) nebo na lokalitě „odvozní místo“ (OM), z hlediska ekonomické efektivity obchodní politiky Lesů ČR, s.p., nelze dosud považovat za uzavřenou otázku.

V hodnocení ekonomických výsledků za rok 2006 se uvádí „U prodeje koncovým odběratelům (tedy na OM) bylo dosaženo čistého zisku 863 Kč na takto prodaný m³ proti 485 Kč/m³ při klasickém prodeji smluvním partnerům“. Naproti tomu odborná komise, ustanovená ministrem zemědělství pro vyhodnocení efektivity obou modelů prodeje, došla k závěru (Příhoda, 2010), že v roce 2009 bylo dřevo na lokalitě (P) prodáno o 276 Kč/m³ draž než na lokalitě OM. Pokud by dřevo prodané na lokalitě P bylo prodáno na lokalitě OM, tak by se výnosy snížily o 389 mil. Kč. Jestliže by dřevo prodané na OM bylo prodáno na P, tak by se výnosy zvýšily o 613 mil. Kč. K těmto závěrům je třeba připomenout, že metodika tohoto výpočtu nebyla publikovaná v dostatečně ověřitelném rozsahu a závěry, ke kterým komise dospěla, nebyly předmětem odborné oponentury.

4. ZÁVĚRY

4.1. Trendy dosavadního vývoje lesního hospodářství

Trendy makroekonomických souvislostí lesního hospodářství

- Klesající podíl lesnictví na hrubé přidané hodnotě.
- Trend nárůstu těžeb na 1 ha lesa, který je v rozporu se sestupným trendem vkladů do trvalosti lesní výroby.
- Růst vývozu surového dříví absolutně, ale také relativně k objemu těžeb. To snižuje prostor pro tvorbu přidané hodnoty.
- Pokles počtu zaměstnanců v lesnictví způsobuje negativní jevy v rozvoji venkova, ovlivňuje to regionální nezaměstnanost, zejména tam, kde lesnictví bylo tradičním zdrojem obživy obyvatel venkova.

Trendy ekonomického vývoje lesního hospodářství

Ekonomické ukazatele vlastníků lesů vykazovaly za uplynulé období značný rozptyl hodnot. Vývoj lze rozdělit do několika období. První období 1994 - 2004 lze charakterizovat určitou stagnací, to patrně souvisí s obdobím realizace transformačního procesu a vlivu netržní kalkulované tvorby cen v rámci komplexních zakázek LČR, s.p.. Vyhlašované veřejné zakázky LČR, s. p. po roce 2004 vedly k zásadním změnám, které ovlivnily, mimo jiných faktorů, změny ve výnosech a nákladech. Příznivý ekonomický vývoj výnosů a nákladů zejména

v posledních letech je spojen s růstem cen dříví. Za růstem cen dříví a zisku ale zaostává růst nákladů, zejména nákladů na péči o trvalost lesní výroby. Ekonomická situace podnikatelů v lesním hospodářství je oproti vlastníkům lesů diametrálně odlišná. Ukazatelé výnosů jsou značně nevyrovnané, podniky jsou také ve ztrátě. Tato situace je z dlouhodobého pohledu neúnosná.

Trendy ekonomického vývoje Lesů ČR, s.p.

Lesy ČR, s.p., tím, že spravují polovinu výměry lesů v ČR, do jisté míry reprezentují lesní hospodářství. Od roku 2004 vykazují zřetelný nárůst ukazatele zisku. Na druhé straně jsme analýzou zjistili pokles vkladů do péče o trvalost lesní výroby. Toto zjištění je třeba podrobit další analýze, zda nedochází ke zhoršení stavu státních lesů. Vytvořený zisk byl dlouhodobě akumulován bez využití ve prospěch českého lesnictví jako celku. V současnosti probíhají transfery do státního rozpočtu.

4.2. Výhled do budoucnosti ekonomiky lesního hospodářství

Makroekonomické souvislosti lesního hospodářství

- Podíl lesnictví na hrubé přidané hodnotě se nezmění.
- Těžby se v dlouhodobém horizontu sníží, zejména smrku na úkor listnatých dřevin.
- Vývoz surového dříví zůstane na stejné úrovni, pokud nebudou provedena opatření, která vývozu zabrání.
- Počet zaměstnanců se ještě bude po určitou dobu nepatrně snižovat, lze očekávat postupné ustálení. Zjištění skutečného stavu bude stále bránit nemožnost přesnějšího zjištění OSVČ.

Ekonomika vlastníků lesů

- Nelze očekávat, že vydrží dosavadní tempo růstu cen dříví, spíše poklesne a ceny dříví se mohou také dramaticky snížit v případě kalamit většího rozsahu v eurozóně.
- Dojde ke zvýšení nákladů pěstební a těžební činnosti.
- Budou se zvyšovat nároky společnosti na plnění služeb polyfunkčního lesního hospodářství.

V kontextu zjištěných faktů jsme vyslovili hypotézu:

Existuje reálné riziko ekonomické neudržitelnosti lesního hospodářství.

Za rizikové faktory lze považovat:

- Rozpad smrkových porostů v důsledku klimatické změny.
- Absolutní pokles těžebních možností [4].
- Změnu poměru dřevin těžných porostů, více listnatých dřevin na úkor smrku.
- Nezáměr či nepřipravenost odběratelů na zpracování listnatých dřevin.
- Zvyšování požadavků společnosti na ekosystémové a společenské služby bez adekvátní náhrady lesnímu hospodářství.
- Dominantní podíl lesů ve vlastnictví státu, to je spojeno s riziky tržního selhání a selhání státu.

5. SEZNAM LITERATURY

- [1] VALA, V. (2014): *Analýza vývoje Lesů České republiky, s.p. v období 2001-2012*. Financovanie 2014 Lesy – drevo: zborník vedeckých prác : [21.11.2014 Zvolen]. Zvolen, Technická univerzita vo Zvolene, 2014, s. 204 - 209. ISBN 978-80-228-2467-5.
- [2] VALA, V., J. BARUNĚK, J. MEŇHÁZOVÁ a T. BADAL. (2013): *Prognóza vybraných ukazatelů ekonomického vývoje lesního hospodářství České republiky do roku 2016*. Zprávy lesnického výzkumu. 2013, roč. 58, č. 4, s. 107-114. ISSN 0322-9688.
- [3] VAŠÍČEK, J.: *Prezentace předmětu lesnická politika* (2014). LDF Mendelu v Brně. Nepublikováno.

- [4] VAŠÍČEK, J. SYNEK, M. (2015): *Výhled těžebních možností v ČR do roku 2050*. Lesnická práce č.2, roč. 94, s.4-6.
- [5] VÝROČNÍ ZPRÁVY Lesů ČR, s.p. 2001-2012.
- [6] ZPRÁVY O STAVU LESA A LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. 1994 až 2013, Praha, Ministerstvo zemědělství ČR.

Článek je součástí prací na projektech:

- IGA 2101/SP 4101/SP 4130981
- Inovace biologických a lesnických disciplín pro vyšší konkurenceschopnost (Registrační číslo CZ.1.07/2.2.00/28.0018.) za přispění finančních prostředků EU a státního rozpočtu České republiky.

Kontakt:

Ing. Vlastimil Vala, CSc.

Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky
Zemědělská 3, 613 00 Brno
tel.: +420 545 134 071
e-mail: vlastimil.vala@mendelu.cz

AKTUÁLNÍ EKONOMICKÁ SITUACE A MOŽNOSTI DOTACÍ Z POHLEDU VLS

Ing. Zdeněk Mocek

Vojenské lesy a statky ČR, s.p., Pod Juliskou 1621/5, Dejvice, 160 00 Praha 6.

Abstrakt

VLS hospodaří na cca 125 tisících hektarů lesní půdy, což determinuje lesnické hospodaření jako činnost pro VLS zásadní jak z hlediska naplnění cílů daných statutem podniku, tak i z hlediska tvorby zisku. Dalšími podstatnými činnostmi jsou zemědělská výroba a služby pro zakladatelský resort – Ministerstvo obrany. Těžba dříví se v posledních letech z hlediska skladby dřevin značně odchyluje od LHP vlivem nahodilé těžby na divizi Lipník, podíl nahodilé těžby stoupá. VLS trvale hospodaří se ziskem, objem aktiv po propadu v roce 2008 roste, VLS se připojily ke státním podnikům, které v roce 2014 odvedly finanční prostředky do státního rozpočtu. Podnik obchoduje v roce 2015 komodity podle nové obchodní koncepce, jejímž cílem je obchodovat více dříví přes veřejné obchodní kanály – komoditní burzu, elektronické aukce, aukce na P a podobně, zvýšit profit pro podnik a současně transparentnost celého procesu prodeje. Na poli dotací hodlá VLS i nadále využívat všech možností dotačních titulů v zemědělství a oblasti životního prostředí – prostřednictvím evropských fondů, zejména Operačního programu Životní prostředí a Programu rozvoje venkova.

Klíčová slova

VLS, vojenský, dříví, obchod, dotace

1. ZÁKLADNÍ FAKTA O VLS

1.1. Pozemková držba a s ní spojená výroba

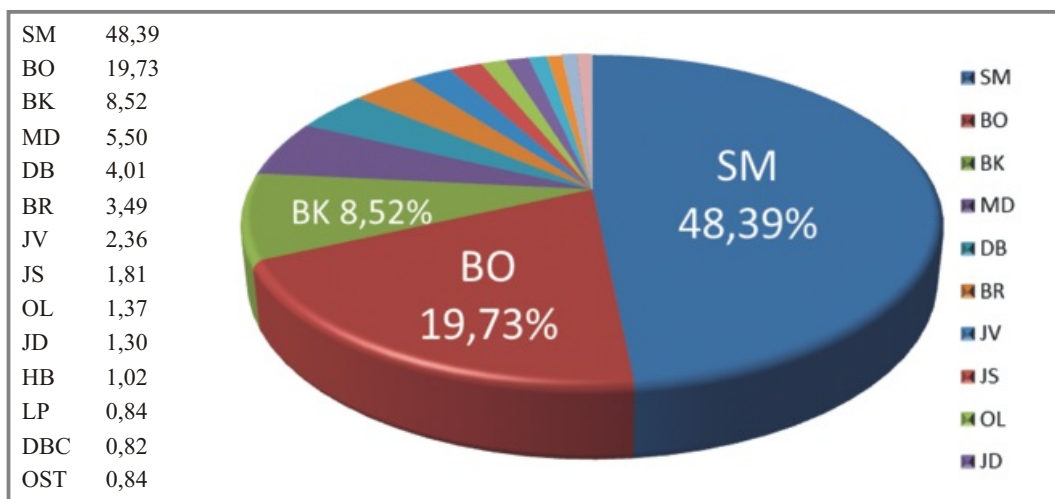
VLS hospodaří dlouhodobě i aktuálně na cca 125 tisících hektarů lesní půdy a lesní hospodářství s ní spojené je také rozhodujícím zdrojem zisku podniku. Lesnické hospodaření zajišťuje 6 lesních divizí převážně na území vojenských újezdů a to divize Hořovice (VÚ Brdy), divize Horní Planá (VÚ Boletice), divize Karlovy Vary (VÚ Hradiště), divize Mimoň (bez VÚ – na území bývalých VÚ Ralsko a Mladá), divize Plumlov (VÚ Březina) a divize Lipník nad Bečvou (VÚ Libavá).

Přes 6 tisíc hektarů zemědělské půdy (především trvalých travních porostů) je základem činnosti zemědělské divize VLS se třemi zemědělskými správami – Bražec (na území divize KV), Květušín (na území divize Horní Planá) a Heroltovice (na území divize Lipník nad Bečvou). Hlavním výrobním zaměřením zemědělské výroby je chov skotu masných plemen s ročním prodejem cca 650 ks zástavového skotu a výroba bio mléka v objemu cca 1200 tis. litrů ročně.

Třetí podstatnou činností VLS je servis pro Ministerstvo obrany ČR na poli ostražby objektů, letní a zimní údržby komunikací, úklidových služeb a dalších činností. Tato činnost není spojena s pozemkovou držbou, nicméně zaměstnává přes 1000 osob po celém území ČR.

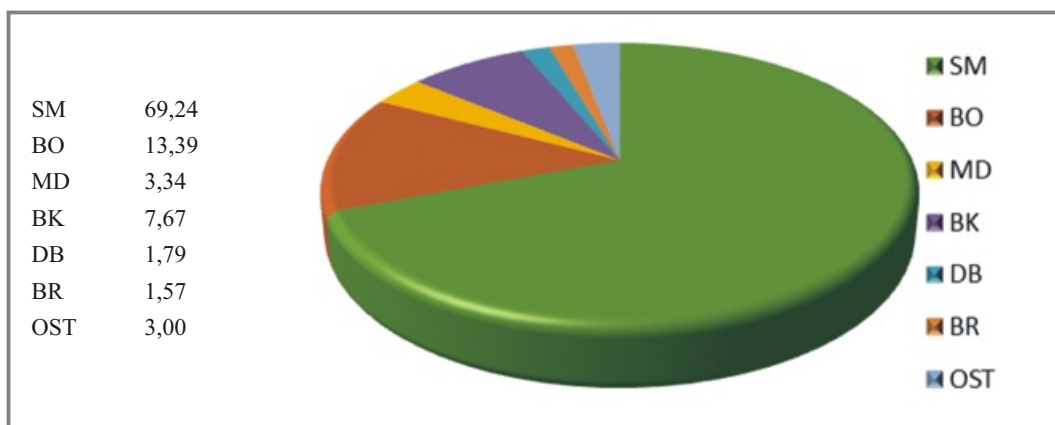
1.2. Dřevinná skladba a skutečná těžba

S výjimkou divize Mimoň hospodaří VLS lesnicky převážně ve vyšších polohách, což koresponduje s celkovým přibližně 48% zastoupením smrku.

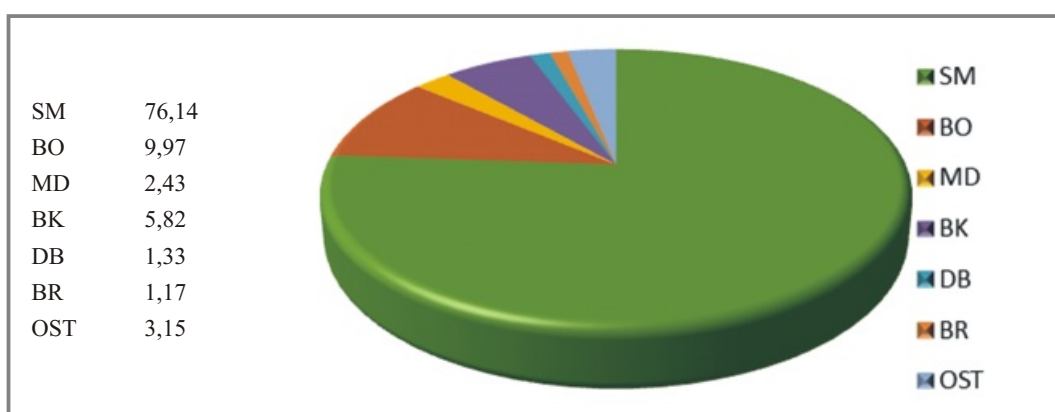

Graf 1 Zastoupení dřevin na lesních pozemcích VLS

Skutečné zastoupení dřevin v těžbě je však v posledních několika letech značně odlišné v důsledku nahodilé těžby zejména na divizi Lipník nad Bečvou, spojené s chřadnutím smrkových porostů na severní Moravě.

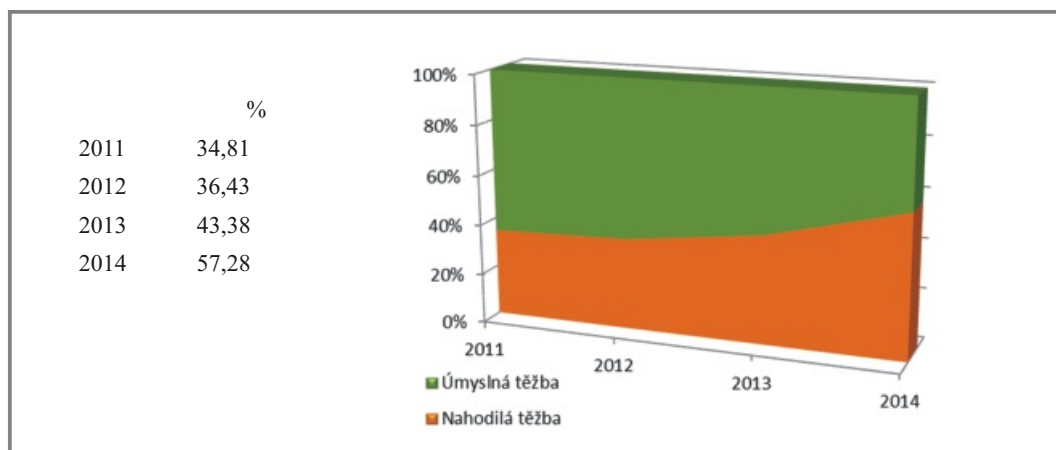

Graf 2 Skutečné zastoupení dřevin v těžbě VLS v roce 2013

Graf 3 Skutečné zastoupení dřevin v těžbě VLS v roce 2014

Stejně jako podíl smrku na celkové těžbě stoupá také podíl nahodilé těžby na celkové těžbě VLS.

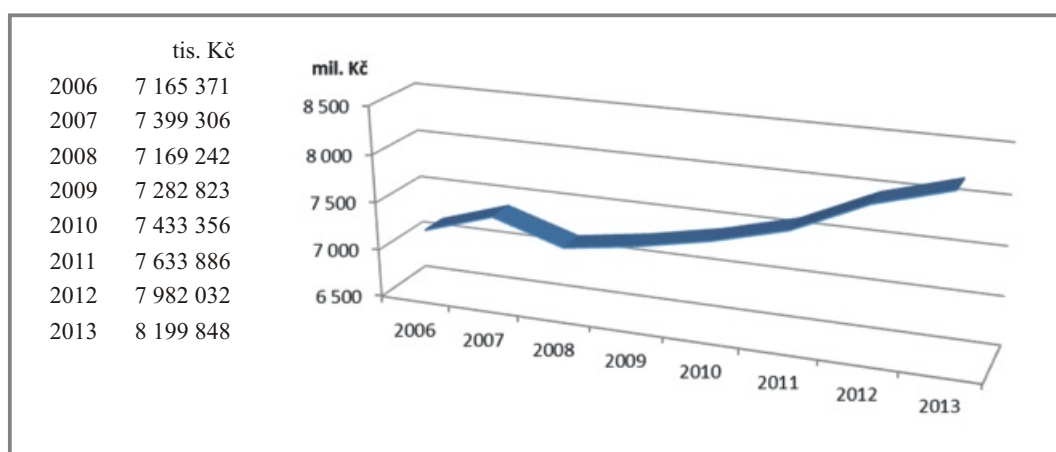

Graf 4 Podíl nahodilé a úmyslné těžby VLS za poslední 4 roky

1. EKONOMIKA VLS

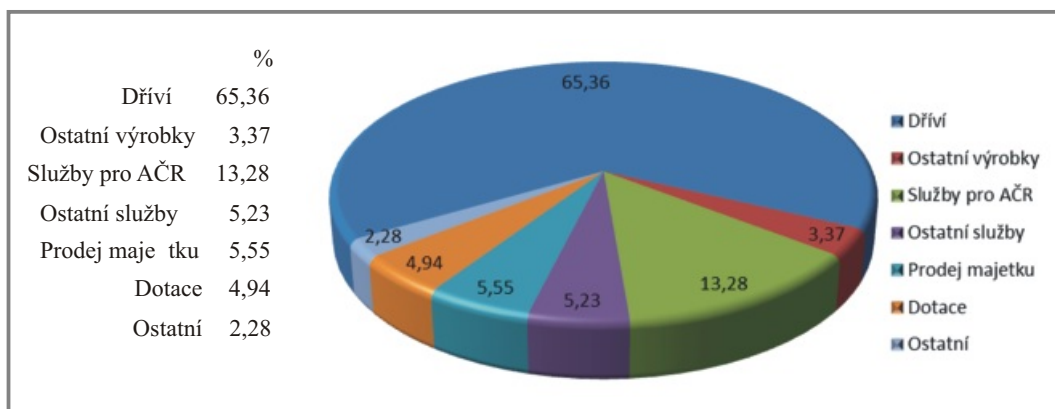
Přestože základním posláním podniku není podle statutu VLS tvorba zisku, nýbrž uspokojování potřeb zejména zakladatelského resortu, je dlouhodobým cílem managementu pozitivní výsledek hospodaření a to nejméně 1000 Kč z hektaru lesní půdy. Tento cíl se daří nejen bez potíží plnit, nýbrž i značně překračovat, v posledních letech pochopitelně jak s na straně výnosů s ohledem na výši těžby, tak také na straně nákladů vlivem velmi příznivých cen služeb, stlačených v rámci konkurence ve veřejných zakázkách.

Pozitivní výsledek hospodaření se dlouhodobě odráží v růstu hodnoty podniku – v objemu celkových aktiv, jejichž vzestupnou tendenci narušil v nedávné historii jen rok 2008, kdy došlo v souvislosti s hospodářskou recesí k přibližně 25% propadu cen dříví. V roce 2014 očekává podnik i přes relativně vysoký zisk jen mírný vzestup hodnoty aktiv, neboť poprvé odvedl v intencích novely zákona o státním podniku 300 mil. Kč do státního rozpočtu.

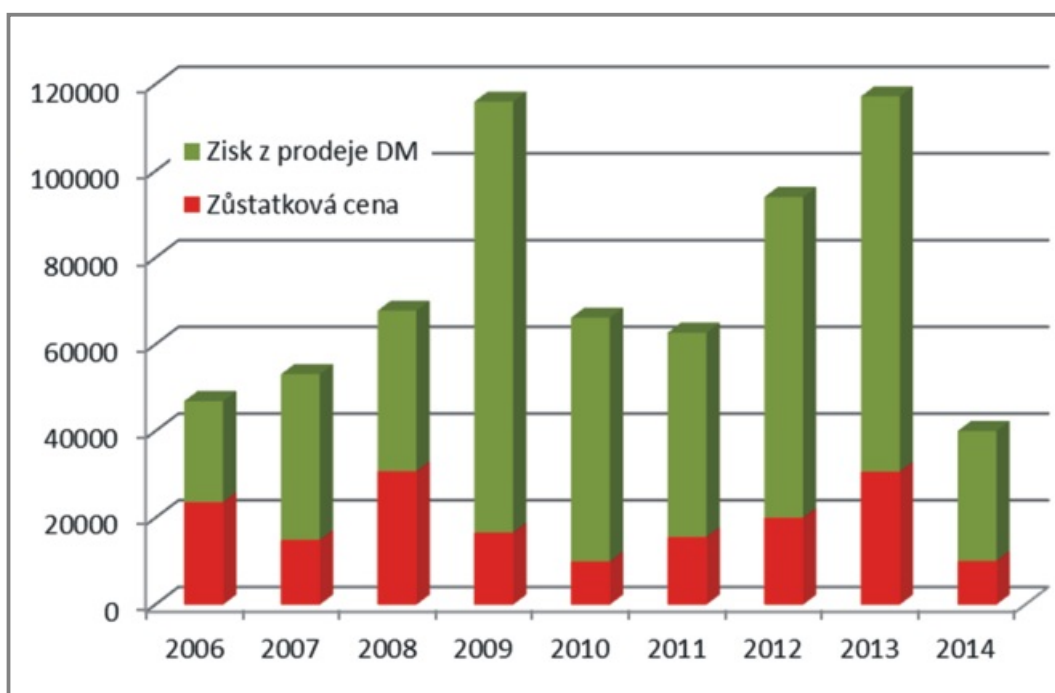
Graf 5 Vývoj celkových aktiv VLS od roku 2006

Z hlediska struktury výnosů je pro VLS hlavní a zásadní aktivitou prodej dříví, který se sice na celkových tržbách podílí jen dvoutřetinově, na tvorbě zisku však má drtivě majoritní podíl – obvykle kolem 95%. Zbývající podíl na zisku zajišťuje zemědělství, zatímco služby pro zakladatele – Ministerstvo obrany – vykonává podnik víceméně za cenu nákladů, byť je jejich podíl na celkových tržbách zhruba třináctiprocentní.

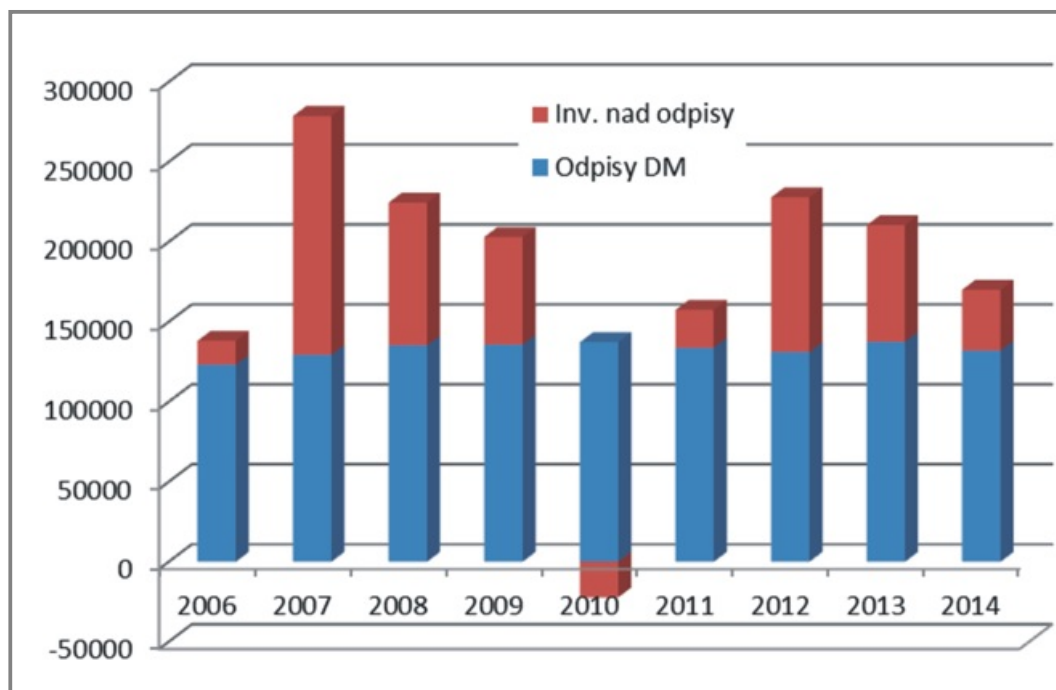
Graf 6 Struktura výnosů VLS v roce 2013 – procentický podíl

V několika předchozích letech tvořil nezanedbatelnou část celkového zisku podniku zisk z prodeje dlouhodobého majetku – jako výsledku snahy restrukturalizovat v příznivých letech infrastrukturu podniku, zejména prodat nevyhovující budovy a nahradit je objekty zcela novými. Týkalo se to zejména budov lesních správ a ředitelství divizí. Tento proces se chýlí ke svému konci a prodeje majetku tak v budoucnu budou představovat položku daleko méně významnou, než tomu bylo v minulosti. Pokles je patrný již v roce 2014.

Graf 7 Vývoj prodeje dlouhodobého majetku od roku 2006 (2014 odhad)

Adekvátně k prodejům dlouhodobého majetku nezanedbaly VLS ani opačnou stranu změny infrastruktury, tj. investice do pořízení nového majetku, případně rekonstrukcí stávajícího – v případě nemovitostí. V období od roku 2006 byly investice jen v jediném roce – 2010 – nižší než odpisy dlouhodobého majetku, v ostatních letech je podstatně převyšovaly, v roce 2007 dokonce o více než 100%.

Graf 8 Odpisů a investic do dlouhodobého majetku (2014 odhad)

3. OBCHODNÍ KONCEPCE VLS 2015

3.1. Obecné zásady, prostředky

Nová obchodní koncepce systému prodeje komodit především akcentuje prodej hlavní produkce VLS - prodej dříví. Jejím hlavním cílem je nastavit takový systém prodeje, který splňuje zákonné požadavky péče řádného hospodáře, zvyšuje transparentnost celého procesu a současně umožní prodávat v delším časovém horizontu všechny sortimenty dříví za dlouhodobě pro VLS atraktivní cenu.

Součástí takového procesu je především posilování vztahů s klíčovými odběrateli a zpracovateli dříví. Dobré vztahy pak umožní zmírňovat v poslední době obvyklé výkyvy tržních cen. Současně předpokládáme prodej dříví přes veřejné trhy v dostatečném objemu tak, aby bylo možné promítnout do všech typů smluv cenový vývoj na trhu a současně umožnit regionálním zpracovatelům přístup ke dříví.

Do portfolia nové obchodní koncepce budou patřit:

- strategické, roční a kvartální smlouvy o prodeji dříví, uzavírané buď z úrovně ředitelství podniku (všechny typy) nebo jednotlivými divizemi (pouze kvartální smlouvy),
- aukce
- komoditní burza
- prodej na lokalitě P (pařez)

Strategické smlouvy – tříleté, roční a kvartální smlouvy uzavírané podnikovým ředitelstvím. Předpokládaný objem těchto smluv činí cca do 55 % disponibilního množství u daného sortimentu - zejména u jehličnatých kulatin. U jehličnatých vláknin se s ohledem na strukturu odběratelů a situaci na trhu vláknin předpokládá podíl strategických smluv cca 85 %. Výběr obchodních partnerů probíhá na základě posouzení jednotlivých subjektů z hlediska vyhodnocení komisí dle stanovených parametrů.

Regionální smlouvy na úrovni divizí – předpokládá se prodej lokálních dřevin a sortimentů s objemovým podílem cca 1% této komodity.

Aukce – rozumí se prodej přes veřejné trhy pomocí více typů aukcí, a to zejména prodej již vyrobeného dříví na lokalitě OM (AUKCEDREVA.COM) a prodej sortimentu (kontraktu) na období kvartálu, nebo roku s pevnou cenou (ELZA.CZ). Předpokládaný objem prodeje do 45% všeho disponibilního objemu dříví v daném roce.

Komoditní burza – prodej přes komoditní burzu s předpokládaným ročním objemu cca 1% disponibilního množství.

Prodej na lokalitě P (pařez) – předpokládá se prodej tímto způsobem v rozsahu cca 2-3% ročního objemu dříví.

3.2. Základní kritéria výběru dodavatelů v rámci strategických smluv

- plnění podmínek dosavadní smlouvy (u odběratele majícího smlouvu s VLS)
- platební morálka
- cenová výhodnost (cena, splatnost, bonusy, stabilizační prvky ve smlouvě atp.)
- strategický význam odběratele
- objemová stabilita (velikost zpracovávaného objemu dříví na relevantním trhu)
- ekonomická stabilita (vývoj ekonomických ukazatelů)
- technická stabilita (investice)
- obchodní pozice na relevantním trhu odběratele
- zajištění pohledávek prostřednictvím pojištění, garancí či jiných právních instrumentů
- vzájemná komunikace - otevřenost komunikace, společné strategie atp.
- výhodnost logistiky, lokalita přechodu vlastnictví
- aspekty PR
- možnosti odběratele v případě kalamit a turbulencí trhu
- odběr nestandardních kvalit a dřevin
- slušnost a poctivost vzájemného obchodního styku
- vztah ke konečnému zpracovateli (nákupní organizace, výhradní zástupce atp.)
- pozice závodu zpracovatele v jeho holdingu

3.3. Cenotvorba

Při tvorbě ceny použité v rámci strategických a regionálních smluv bude VLS aplikovat cenový model, v němž je základní cena stanovena jako cena smluvní (cena vyjednaná a schválená komisí, která v rámci cenových jednání s odběrateli stanoví výchozí cenovou základnu u konkrétní dřeviny a sortimentu). K určení výchozí maximální dosažitelné ceny na trhu a předpokládaného pohyb této ceny budou jako vstupní zdroje použity informace z elektronických aukcí dříví, veřejně přístupné informace z komoditních burz, ceníky zpracovatelů a nákupních organizací zveřejňované v odborných časopisech a na internetu (mající podobu veřejné nabídky), ceny zveřejňované statistickými úřady, ceny a zpeněžení dlouhodobě sledované u jednotlivých uzavřených smluv, ceny a trendy získané od znalců a expertních firem atp. Cenová úroveň vzniklá agregací dat z výše popsanych zdrojů pak slouží komisi jako základna pro cenové vyjednávání, kdy váha jednotlivých zdrojů cenotvorby by měla být neveřejnou informací, aby nedošlo k úmyslnému ovlivňování cen ze strany odběratelů.

Nový systém prodeje je navržen v souladu s požadavky příslušných právních předpisů České republiky při současném respektování odlišností specifik trhu s dřevní komoditou. Nastavuje principy kolektivního rozhodování při zachování adekvátní rychlosti rozhodnutí. Nová úprava v sobě zahrnuje možnost kvalifikovaně rozhodnout o všech aspektech prodeje produkce při eliminaci rozhodování jednou osobou.

4. DOTACE Z FONDŮ EU V PODMÍNKÁCH VLS

4.1. Programové období 2007 - 2013

Pro Vojenské lesy a statky ČR, s.p. byly v programovém období 2007 – 2013 nejdůležitějšími finančními nástroji v rámci fondů EU Program rozvoje venkova a Operační program Životní prostředí. I přes omezení „státního

podniku“ v okruhu oprávněných příjemců dotace bylo v rámci těchto dvou programů v letech 2007 – 2014 dokončeno celkem 21 individuálních projektů v celkové výši 86 mil. Kč, přičemž v roce 2015 bude dokončena realizace dalších 12 projektů ve výši 42 mil. Kč.

V Programu rozvoje venkova byly státní podniky vyloučeny z okruhu oprávněných příjemců dotace u 6 dotačních titulů v oblasti investic (např. nákup techniky, lesnická infrastruktura) a leso-environmentálních opatření (např. platby v rámci NATURA 2000). Pouze 2 dotační tituly nevylučovaly státní podnik jako oprávněného příjemce dotace, a to:

- II.2.4.1 Obnova lesního potenciálu po kalamitách a zavádění preventivních opatření
 - obnova lesního potenciálu po kalamitách (a)
 - zavádění preventivních opatření v lesích a odstraňování škod způsobených povodněmi (b)
- II.2.4.2 Neproduktivní investice v lesích.

Nejvýznamnějšími akcemi realizovanými z prostředků z Programu rozvoje venkova byly 4 projekty zalesnění kalamitních holin po orkánu Kyrill (divize Horní Planá, Karlovy Vary a Lipník n. Bečvou) a po vichřici Emma (divize Karlovy Vary). Další důležitou oblastí využití podpory z EU byly projekty zaměřené na zavádění preventivních opatření v lesích, a to úpravy drobných vodních toků v rámci protipovodňových opatření na pozemcích určených k plnění funkcí lesa. V této oblasti bylo zrealizováno celkem 11 projektů.

Operační program Životní prostředí (OPŽP) představoval pro lesní hospodářství druhý finanční nástroj EU, ze kterého bylo možné čerpat finanční prostředky, a to ve vztahu k problematice ochrany přírody a krajiny. OPŽP vymezil pro tuto oblast Prioritní osu 6 – Zlepšování stavu přírody a krajiny, která zahrnovala celkem 6 dotačních titulů, z nichž pouze 2 se zčásti vztahovaly přímo k oblasti lesního hospodářství, a to:

- 6.2 Podpora biodiverzity
- 6.3 Obnova krajinných struktur

V obou dotačních titulech byl státní podnik zahrnut mezi oprávněné příjemce dotace, přičemž se jednalo o neinvestiční typy projektů a míra dotace byla u všech žadatelů stejná – 90 % způsobilých nákladů projektu. V podmínkách VLS lze projekty vhodné k financování z OPŽP shrnout do 3 oblastí, a to: biodiverzita (zvýšení biodiverzity lesních porostů, luk, sadů), krajina (výsadba alejí, ošetření památných stromů) a voda (rekonstrukce rybníků). V OPŽP 2007 – 2013 bylo VLS celkem schváleno 17 projektů.

4.2. Programové období 2014 - 2020

Tak jako v předchozím sedmiletém období, i v tom nadcházejícím jsou v OPŽP i PRV zařazeny dotační tituly, kde jsou do kategorie oprávněných příjemců dotace zařazeny „státní podniky“, popř. „veřejní vlastníci lesa“. V návaznosti na předmět podnikání a působnost VLS lze možnosti čerpání dotací shrnout do následujících oblastí:

4.2.1. Operační program Životní prostředí

PRIORITNÍ OSA 1: Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní

PRIORITNÍ OSA 3: Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika

PRIORITNÍ OSA 4: Ochrana a péče o přírodu a krajinu

4.2.2. Program rozvoje venkova

Čl. 21 Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů

- předcházení poškozování lesů lesními požáry a přírodními katastrofami a obnova poškozených lesů,
- zavádění preventivních protipovodňových opatření (výstavby a opravy retenčních nádrží a objektů hrazení bystřin, PPO na DVT, hrazení a stabilizace strží, zábrany sesuvů půdy, sanace erozních rýh),
- odstraňování škod po povodních nebo přívalových deštích, a to na objektech hrazení bystřin, na lesních cestách a souvisejících objektech,
- výstavba retenčních nádrží,

- neproduktivní investice v lesích
- přeměna porostů náhradních dřevin (snížení zakmenění nebo odstranění původního porostu za účelem obnovy, příprava ploch, umělá obnova sadbou, hnojení a ochrana založeného porostu).

Čl. 34 Lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů

- ochrana genofondu lesních dřevin (kompenzace dodatečných nákladů a snížených výnosů souvisejících s odložením těžby mytní úmyslné a se sběrem osiva šetrnými technologiemi).

Kontakt:

Ing. Zdeněk Mocek

ekonomický náměstek ředitele, Vojenské lesy a statky ČR, s.p.

Pod Juliskou 1621/5, Dejvice, 160 00 Praha 6

tel.: +420 220 405 200

e-mail: zdenek.mocek@vls.cz

ELEKTRONICKÉ AUKCE DŘÍVÍ – ZKUŠENOSTI Z POHLEDU LESŮ ČR, S.P.

Ing. Radovan Srba, Ing. Ondřej Pecháček

Lesy České republiky, s.p.

Abstrakt

Elektronické aukce jsou metodou prodeje, kdy je veřejnému trhu nabídnuto dříví transparentním způsobem s minimálním omezením. Lesům ČR se tento způsob prodeje osvědčuje již od roku 2007, kdy postupně prostřednictvím elektronických aukcí soutěží vyrobené dříví, těžební zbytky, aukce nastojato a smlouvy na roční dodávku dříví. V současné době Lesy ČR takto soutěží 15% dříví z lesních správ a 23% dříví z lesních závodů.

Klíčová slova

Lesy ČR, s.p., elektronická aukce, dříví, nastojato, těžební zbytky

1. VÝVOJ PRODEJE DŘÍVÍ V ELEKTRONICKÝCH AUKCÍCH U LESŮ ČR, S.P.

Lesy ČR, s.p. využívají s různou obměnou elektronické aukce od roku 2007. K prodeji byly vždy použity elektronické on-line aukční portály, které na základě výběrového řízení provozovali externí dodavatelé.

První elektronické aukce proběhly v roce 2007 na aukčním portále společnosti B2B Centrum, a.s. Soutěžilo se vyrobené dříví z lesních závodů a následně i lesních správ. Nabídka dříví měla uspokojit hlavně menší, regionální odběratele, kteří neměli smlouvu přímo s Lesy ČR [1]. Předpokládané množství dříví obchodované přes elektronické aukce pro rok 2007 bylo odhadováno na 150 – 300 tis. m³, tj. 4-7 % z celkového objemu obchodovaného dříví Lesy ČR [2]. Všechny nabídky byly spuštěny v úterý ve 12.00 hod s termínem pro odevzdání nabídek následující úterý ve 14.00 hod, tzn. zájemci měli týden na podání nabídky a zároveň měli možnost si vyrobené dříví před nákupem prohlédnout.

V roce 2008 se stala na základě výběrového řízení organizátorem aukcí společnost Aplis.cz, a.s. na jejichž aukčním portále se začalo soutěžit 23. ledna 2008. Bylo plynule navázáno na trend nastavený v předchozím roce a tedy soutěže vyrobeného dříví. Novinkou bylo zavedení nového scénáře aukce a to tzv. vzestupné aukce (anglické) v průběhu roku. V tomto scénáři všichni zájemci sledují anonymně aktuálně nejvyšší podanou nabídku a mohou na ní reagovat - navyšovat. Tento rok byl pro elektronické aukce důležitým obdobím, které přispělo k rozšíření tohoto obchodního kanálu a hlavně k jeho většímu využívání [3]. V únoru roku 2008 Lesy ČR zavedly k vyrobenému dříví další způsob prodeje dřeva formou tzv. aukce dřeva nastojato formou elektronických aukcí. Jedním z důvodů zavedení této formy prodeje dřeva bylo umožnit Lesům ČR v budoucnu pružně reagovat na případné výkyvy dodávek dřevní hmoty na trhu, a to v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek. Pro aukce dřeva nastojato bylo v první etapě vybráno 40 lesních správ [5].

Na přelomu třetího a čtvrtého kvartálu roku 2008, proběhlo nové výběrové řízení na organizátora aukcí pro rok 2009 a 2010, jehož vítězem se stala společnost B2B Centrum, a.s., která vykonávala funkci organizátora aukcí již v roce 2007. Do nového aukčního portálu byla převzata možnost soutěže jak vyrobeného dříví, tak aukcí nastojato a od konce června byla nově přidána možnost aukcí těžebních zbytků. Všechny tři nabízené komodity lze soutěžit v již dříve používaných scénářích obálkové aukce, vzestupné aukce a s novým aukčním portálem také sestupnou (holandskou) aukcí. Společnost B2B Centrum, a.s. uspěla i v navazujícím výběrovém řízení vyhlášeném v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek a byla tak organizátorem aukcí až do 31.1.2014. Novinkou v aukčním portále se stal scénář aukce sestupná s možností navýšení ceny, který v sobě v podstatě kombinuje aukce sestupnou a vzestupnou.

V září 2013 bylo vyhlášeno výběrové řízení na provozovatele aukčního portálu pro období 2014 - 2017, ve kterém uspělo sdružení firem Elza soft, a.s. a VARS Brno, s.r.o. Nový aukční portál byl připraven a spuštěn v únoru 2014

a bylo plynule navázáno na soutěžení v aukčním portálu společnosti B2B Centrum, a.s. Od začátku byly soutěženy všechny tři typy aukcí – vyrobené dříví, aukce nastojato a těžební zbytky – s využitím všech čtyř scénářů aukcí – oblaková, vzestupná (anglická), sestupná a sestupná s navýšením ceny.

V prosinci 2014 byl z důvodů rozšíření obchodní politiky Lesů ČR, s.p. zaveden nový typ aukce „Roční dodávka dříví“. Předmětem těchto aukcí je zatím nevyrobených sortimentů dříví, které je ale dodáváno kupujícímu v průběhu celého roku (resp. platnosti smlouvy uzavřené s vítězem aukce) na lokalitě OM, popř. ES. Aukční portál byl v tom období rozšířen i o možnost nabízet i jiným subjektům než jen Lesům ČR, s.p. a v rámci spolupráce státních podniků spravující lesy ve veřejném vlastnictví bylo umožněno Vojenským lesům a statkům ČR, s.p. v prosinci 2014 zveřejnit své první nabídky v aukcích typu „Roční dodávka dříví“ a převážnou část se jim podařilo úspěšně vysoutěžit.

V únoru 2015 bude za účelem splnění povinností smluvních partnerů s uzavřenou „Komplexní smlouvou 2015 – 2019“ prodat část vytěženého smrkového dříví v kvalitě III. třídy jakosti dle Doporučených pravidel formou elektronických aukcí umožněn přístup dalším devíti subjektům (smluvním partnerům Lesů ČR), kteří budou zadávat aukce vyrobeného dříví na lokalitě OM v působnosti lesních správ.

2. PROVOZ AUKČNÍHO PORTÁLU A MOŽNOST ÚČASTI V AUKCÍCH

Aukční portál byl vždy provozovaný firmou, která byla úspěšná ve výběrovém řízení a uzavřela s Lesy ČR Smlouvu o poskytování elektronických on-line aukcí. Za tuto službu Lesy ČR platí organizátorovi aukcí provizi a to pouze za aukce, u kterých byla na základě výsledku aukce, uzavřena kupní smlouva. V provizi jsou započítány veškeré náklady organizátora se spuštěním a provozováním aplikace. Příprava zadání aukcí (měření, fotodokumentace, apod.) je plně v režii Lesů ČR. Výše provize v aktuálně využívaném aukčním portále ELZA je na základě uzavřené smlouvy z výběrového řízení stanovena za jednotlivé typy aukce:

- Vyrobené dříví - 0,074% z vysoutěžené ceny (při průměrné ceně 2.400 Kč/m³ je to provize 1,78 Kč/m³).
- Aukce nastojato – 0,065% z vysoutěžené ceny (při průměrné ceně 1.400 Kč/m³ je to provize 0,91 Kč/m³).
- Těžební zbytky – 0,320% z vysoutěžené ceny (při průměrné ceně 28 Kč/m³ je to provize 0,90 Kč/m³).

Přístup do aukčního portálu je umožněn široké veřejnosti zdarma a to po vyplnění registračního formuláře a odsouhlasení znění Smlouvy o pravidlech účasti na elektronických aukcích dříví a vyjádření souhlasu se zpracováním osobních údajů. Lze se zaregistrovat jako fyzická osoba (na rodné číslo), fyzická osoba (na IČO) nebo právnická osoba. Po odeslání registračního formuláře jsou uvedené údaje zkontrolovány pracovníky Lesů ČR, s.p. V případě, že jsou údaje v pořádku, jsou zájemci elektronicky odeslány přístupové údaje a instrukce pro vstup do aplikace. Zájemce se může účastnit jakékoliv aktuálně zveřejněné aukce na všech organizačních jednotkách Lesů ČR. Zároveň se ale jakákoliv jeho platně podaná nabídka pro něj stává závaznou a v případě, že je po ukončení aukce vyhodnocen jako vítěz, mu nastává právo a zároveň povinnost uzavřít kupní smlouvu s prodávajícím.

Ke konci ledna roku 2015 je v aukčním portále ELZA platně registrováno 476 aktivních subjektů, u kterých je vedeno 717 uživatelských účtů.

Z dlouhodobých zkušeností lze říci, že zájemci převážně respektují povinnosti stanové smluvními dokumenty. Nicméně nejsou vzácné ani případy, kdy se soutěžící nechá unést průběhem aukce a navyšuje cenu bez ohledu na její reálnou výši s jediným cílem - vyhrát. Následně se pak vyhýbá povinnosti uzavřít s Lesy ČR, s.p. kupní smlouvu. Pro zachování korektní soutěže nelze z pohledu Lesů ČR, s.p. akceptovat odstoupení od výsledku aukce bez postihů. Neuzavření kupní smlouvy v těchto případech je sankcionováno pokutou ve výši 10.000 Kč za každý jednotlivý případ. Nejsou vzácné případy, kdy soutěžící takto zmaří i více aukcí během několika málo minut.

3. PODMÍNKY PRODEJE A PRACOVNÍ POSTUPY

O aukce se mohou ucházet pouze subjekty, které jsou zaregistrovány v aukčním portále a odsouhlasily znění platných smluvních dokumentů. Po uplynutí termínu pro podání nabídek jsou vyhodnoceny výsledky a vítězi aukce je okamžitě odesílána kupní smlouva doplněná o identifikaci prodávajícího, kupní cenu a ostatní specifikace

aukce. Ostatním nevítezným účastníkům aukce je odesláno pouze vyhodnocení aukce, v kterém je uvedeno, kolik subjektů se aukce účastnilo, na jakém místě se umístili právě oni a anonymně nabídkové ceny ostatních účastníků aukce.

Nastavení obchodních podmínek v podstatě vylučuje u aukčních prodejů pohledávky, jelikož plnění je vždy umožněno až po úhradě celé kupní ceny včetně DPH nebo částky odpovídající odebíranému množství v případě postupných dodávek vyrobeného dříví.

V současné době je využíváno historicky nejvíce typů aukcí, které zároveň specifikují nabízené komodity:

3.1 Aukce vyrobeného dříví

U Lesů ČR historicky nejpožívanější typ aukce, již od roku 2007. Předmětem aukce je vyrobené dříví na lokalitě OM nebo ES, které má zájemce si možnost fyzicky prohlédnout. Soutěžena je jednotková cena (Kč/m³). Soutěží se jednorázové obchody s objemem dříví v aukci od jednotek až v řádech stovek m³ dříví v jedné aukci. Termíny odběru dříví jsou zpravidla v rámci jednoho čtvrtletí. Platební podmínky mohou být individuálně nastaveny u každé aukce, ale převážně je ctěno pravidlo, kdy před započítáním dodávky musí být uhrazena celková cena, nebo alespoň část ceny odpovídající právě odebíranému množství.

3.2 Aukce nastojato

Prodej dříví nastojato naráží na legislativní problém neoddělitelnosti porostu a půdy[4]. Na základě vítězství v aukci uzavře kupující s prodávajícím „Smlouvu o poskytnutí výlučného práva vytěžit lesní porost a o převodu vlastnického práva k vytěženým stromům“ a stromy přecházejí do vlastnictví kupujícího až okamžikem oddělení od pařezu – pokácením. Předmětem aukce jsou stromy v porostu, jehož hranice jsou jednoznačně označeny v terénu. Může se jednat o holosečný nebo výběrný zásah. V případě holosečného zásahu jsou předmětem těžby všechny stromy uvnitř hranice a v případě výběrného zásahu jsou předmětem těžby pouze stromy označené bodovou značkou. U aukcí nastojato je již od roku 2008 používán obchodní model, kdy Lesy ČR, s.p. garantují počet stromů určených k těžbě s přípustnou odchylkou +/- 1% z celkového počtu stromů v aukci.

Na konci roku 2013 byl úspěšně otestován model elektronické aukce nastojato s příjmem dříví. V tomto případě je v nabídce aukce uvedeno pouze předpokládané množství i počet stromů, žádná z těchto veličin není garantována. Předmět prodeje, vyznačené stromy, které si může zájemce předem prohlédnout, je neměnný. Následně je při těžbě všechno vytěžené dříví přijímáno a povinně evidováno v číselníku. Fakturováno je skutečně vytěžené množství. V tomto modelu byly poprvé soutěženy nahodilá a kůrovcové těžby na Krajském ředitelství Frýdek-Místek. Aukce s příjmem dříví je využívána také u předmýtních těžeb. Příprava porostů pro aukce nastojato se liší dle typu:

- **Aukce s garantovaným počtem stromů** – porosty jsou průměrkovány naplno. Aplikováno vždy u mýtních těžeb se vznikem holiny a u mýtních a předmýtních těžeb ve vhodných porostech pro spolehlivé spočítání stromů před i po ukončení těžby (vyloučeny porosty s členitým terénem nebo četnými nálety a nárosty) a pro spolehlivé měření výšek vzorníků při průměrkování naplno (pro měření výšek musí měřič vždy přesně identifikovat vrchol stromu, což je obtížné v hustě zapojených porostech). Při průměrkování naplno je pro měření tloušťek používání digitální průměrka Haglof a pro měření výšek výškoměr Haglof Vertex L400. Naměřená data jsou exportována do programu LUTRa, v kterém je zásoba vypočtena za použití hmotových tabulek ULT, vydané ÚHÚL Brandýs nad Labem. Vstupními daty jsou naměřená výška a výčetní tloušťka vzorníků a podle těchto parametrů výpočetní program stanoví výškovou křivku. Pro každý jednotlivě změřený strom s vyrovnanou výškou je určen objem s.k. dle hmotových tabulek s využitím lineární interpolace. Objem pro aukce je pak uveden v m³ b.k., kůra je odečtena podle Pařezových tabulek. Dle platebních podmínek musí nabyvatel uhradit alespoň 10% z vysoutěžené ceny včetně DPH nejpozději 10 dní od podpisu smlouvy a zbývajících 90% včetně DPH před započítáním těžby.

- **Aukce s příjmem dříví** – předpokládaný objem je vypočten jako součin počtu stromů dané dřeviny a velikosti středního kmene. Aplikováno v nahodilých těžebách a u výchovných zásahů, kde je vysoký počet těžných jedinců a ani zapojení porostu neumožňuje přesné měření výšek. Platební podmínky jsou podobné jako u předchozího způsobu s garantovaným počtem stromů, jen s tím rozdílem, že po dotěžení aukce je úhrada vyrovnána dle skutečně vytěženého množství dříví, tzn. pokud nabyvatel ve skutečnosti vytěžil menší objem, než bylo uvedeno v zadání aukce, je mu dobropisován rozdíl v m^3 x jednotková vysoutěžená cena a naopak, pokud vytěžil větší objem, je povinen doplatit rozdíl objemu v m^3 x jednotková vysoutěžená cena.

3.2.1 Měření dříví u aukcí nastojato

Od počátku elektronických aukcí je používána metoda výpočtu orientačního objemu podle hmotových tabulek ULT. Dle zpětné vazby od některých kupujících vypočtené objemy neodpovídají skutečně vytěženému objemu dříví. Část rozdílu je nepochybně způsobena použitou metodou ULT:

- **ULT tabulky jsou konstruovány jako průměrné hodnoty z porostů, které byly pro danou dřevinu v době svého vzniku šetřeny** – nemohou tedy zohledňovat tvarové vlastnosti stromů v konkrétním těžebním prvku.
- **ULT tabulky stanovují objem hroubí** (veškerá hmota do průměru 7 cm), ale kupující prodává zpracovateli objem, který přiblíží na OM (popř. dle elektronické přejímky). Nejsou započteny výrobní ztráty (nadměrek, výška pařezu, často se nezpracuje všechno hroubí z porostu).
- **ULT tabulky jsou konstruovány v kůře**, odpočet na kůru je následně proveden podle Pařezových tabulek

Lesy ČR jsou si vědomy, že množstevní údaj uváděný u aukcí nastojato, byť je pouze orientační a smluvně nezávazný, je důležitou informací při stanovování cenových nabídek. V prvním čtvrtletí 2015 byl zahájen projekt měření dříví, kdy jsou vybrané porosty změřeny několika metodami měření nastojato s následným příjmem po jednotlivých výřezech podle Doporučených pravidel. Výsledky tohoto projektu by měly přispět ke směřování úvah o budoucí metodě měření dříví v aukcích nastojato používané u LČR.

3.2.2 Zajištění u aukcí nastojato - blankosměnky

U aukcí nastojato jsou případné škody na porostech, cestní síti nebo nesplnění povinností z obchodních podmínek, kdy Lesy ČR musí vynaložit vlastní náklady pro nápravu situace zajištěny tzv. blankosměnkou, která je avalována zástupcem subjektu, který v tu chvíli ručí za závazky společnosti i svým osobním majetkem. Zejména pro větší subjekty není takovéto zajištění vhodné a Lesy ČR budou zvažovat i jinou formu zajištění.

3.3 Aukce těžebních zbytků

Tento typ aukce Lesy ČR, s.p. využívají od roku 2009, kdy se z odpadu po těžbě stává žádaná surovina[6]. Těžební zbytky jsou nabízeny v množství získaném z definovaného objemu vytěženého dříví. Za těžební zbytky jsou považovány větve, vršky stromu, manipulační odřezky, třísky, atd. V aukcích těžebních zbytků Lesy ČR, s.p. soutěží také hmota, která byla vyřezána a vyvozena stromovou metodou v rámci rekonstrukcí náhradní porostů převážně smrku pichlavého v Krušných horách. U tohoto typu aukce se soutěží cena za 1JM. Dle platebních podmínek je kupující povinen uhradit celou vysoutěženou částku do 5ti dní od podpisu smlouvy nejpozději však před odběrem těžebních zbytků.

3.4 Aukce na roční dodávku dříví

Nejnovější typ aukce, který Lesy ČR, začaly využívat v prosinci 2014. Jde o modifikaci klasických aukcí vyrobeného dříví. V jedné aukci je ale soutěžen větší objem (nad 1.000 m^3), s tím, že dříví je pak dodáváno v průběhu platnosti smlouvy s předem definovaným rozložením dodávek do jednotlivých kvartálů. Převážně jsou soutěženy aukce s roční platností smlouvy, ale mohou být definovány i aukce s půlroční nebo i kvartální platností v závislosti na aktuální tržní situaci nebo potřebám Lesů ČR. U aukčního prodeje nevyrobeného dříví je

principiálním problémem určení jednotky, ke které se cena nabídnutá v aukci vztahuje. (1m³ na OM nebo po přejímce, měřeno v hraních a podobně). U některých sortimentů se jedná o významnou problematiku, u jiných méně významnou, například u vláknin.

4. VÝSLEDKY ELEKTRONICKÝCH AUKEÍ

Podíl dříví realizovaného v elektronických aukcích na lesních správách byl pro rok 2014 ve výši 15% a to formou aukcí nastojato. Na lesních závodech byl podíl ve výši 23% z celkového ročního prodeje a to formou vyrobeného dříví na OM, popř. ES.

4.1 Aukce nastojato

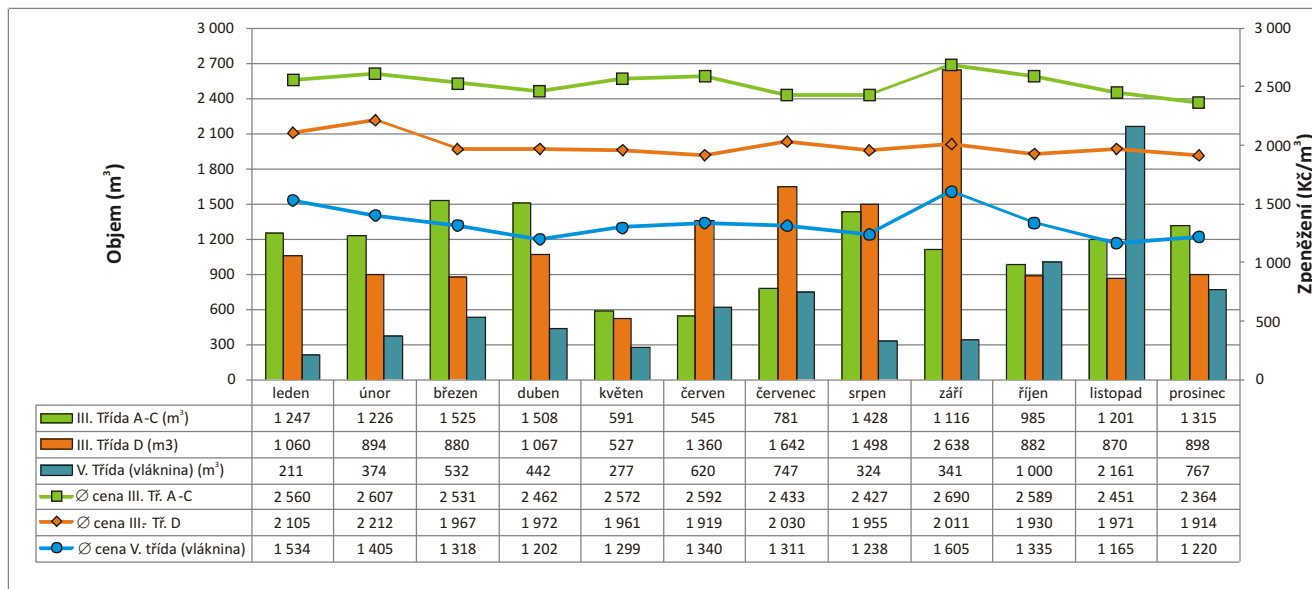
Dříví formou aukcí nastojato je u Lesů ČR pravidelně soutěženo od čtvrtého kvartálu 2011. Závazek soutěžit tento typ aukce vychází z tzv. „Dřevěné knihy“ a pravidelně se zvyšuje. Pro komplexní smlouvy soutěžené v roce 2012+ to byl 10% podíl EA z celkového množství těženého dříví na smluvní územní jednotce, pro smlouvy 2013+ již 20%, pro komplexní smlouvy 2014+ to bylo 25% a pro komplexní smlouvy 2015+ podíl 20%. Zvyšující se trend je zřejmý i z níže uvedených vysoutěžených objemů. Ve čtvrtém kvartále 2013 bylo vysoutěženo 300.000 m³ určených pro realizaci v I.Q 2014. Toto opatření bylo provedeno z důvodů přechodu na nového organizátora aukcí na přelomu let 2013 a 2014 a tím přechodu do nového systému. Stoupající zpeněžení evidentně odráží situaci na trhu, i když je třeba brát v potaz, že do aukcí nastojato, byly do roku 2013 zařazeny výhradně mýtní těžby. Od roku 2014 se začínají zařazovat i předmýtní a nahodilé těžby a v roce 2015 by již měla struktura dříví zadávaného v aukcích nastojato odrážet strukturu dříví těženého na komplexní zakázce.

Tabulka 1 Výsledky prodeje aukcí nastojato

Typ aukce	Položka	Rok			
		2011	2012	2013	2014
Sestupná aukce	Množství (m ³)	188 998	796 410	402 765	436 150
	Celková cena Kč	262 928 000	994 452 681	506 816 907	680 556 929
	Cena Kč/m ³	1 391	1 249	1 258	1 560
	Procento z ročního objemu	100%	89%	30%	46%
Sestupná aukce s navýšením	Množství (m ³)		102 763	930 280	426 515
	Celková cena Kč		132 859 872	1 295 761 849	604 318 924
	Cena Kč/m ³		1 293	1 393	1 417
	Procento z ročního objemu		11%	70%	45%
Vzestupná aukce	Množství (m ³)				1 379
	Celková cena Kč				2 249 000
	Cena Kč/m ³				1 631
	Procento z ročního objemu				0%
Prezenční aukce	Množství (m ³)			4 544	84 447
	Celková cena Kč			6 506 867	127 352 000
	Cena Kč/m ³			1 432	1 508
	Procento z ročního objemu				9%
Celkem aukce nastojato	Množství (m ³)	188 998	899 173	1 337 590	948 490
	Celková cena Kč	262 928 000	1 127 312 553	1 809 085 623	1 414 476 853
	Cena Kč/m ³	1 391	1 254	1 352	1 491
	Procento z ročního objemu	100%	100%	100%	100%

4.2 Aukce vyrobeného dříví

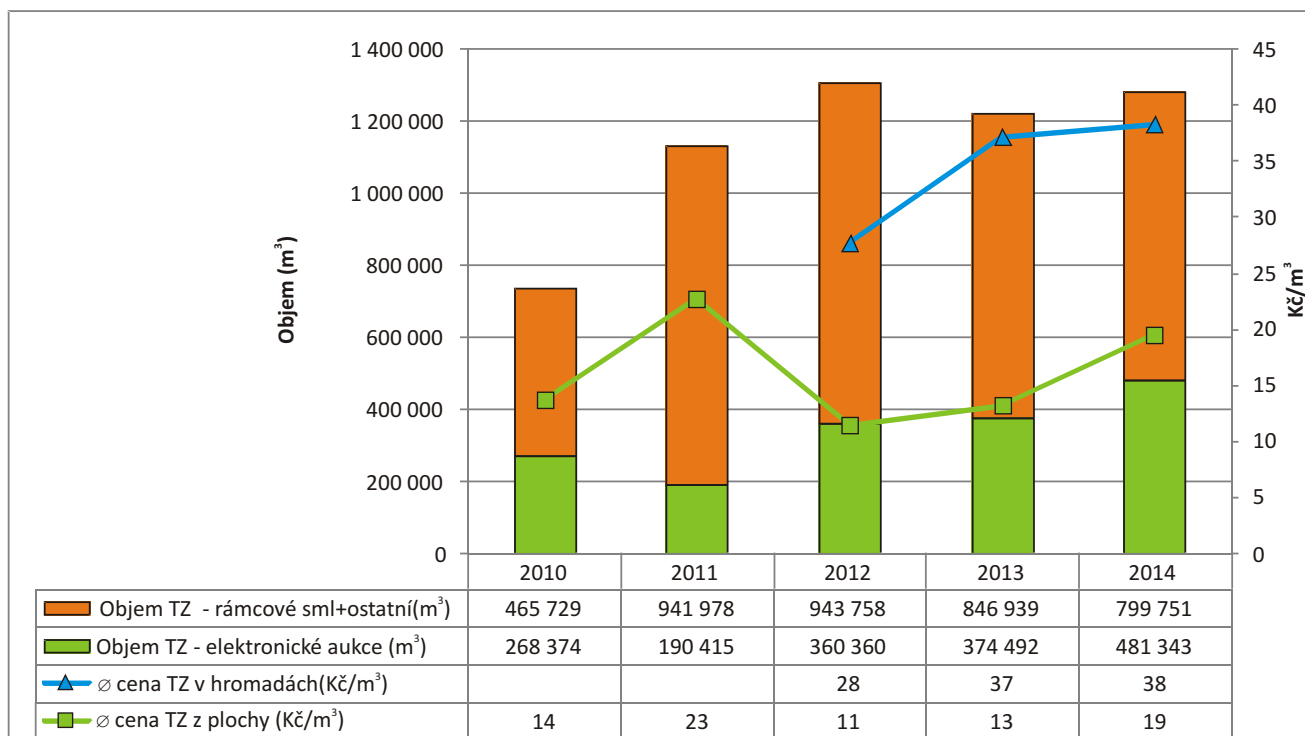
Aukce vyrobeného dříví jsou realizovány pouze na přímo řízených lesních závodech, kde probíhá výroba dříví převážně vlastními kapacitami. Ročně se v elektronických aukcích soutěží cca. 100.000 m³ dříví z lesních závodů, což představuje 23% objemu jejich prodeje.

Obrázek 1 Objemy a zpeněžení dřeviny SMRK v elektronických aukcích (2014)

4.3 Aukce těžebních zbytků

Formou elektronických aukcí je realizováno 28% z celkového objemu z ročního prodeje těžebních zbytků. Zbývající obchodovaná část těžebních zbytků je prodávána v rámcových smlouvách

Obrázek 2 Objemy prodeje a zpeněžení v aukcích těžebních zbytků (2010 - 2014)

Tabulka 2 *Výhody a nevýhody systému prodeje v elektronických aukcích*

VÝHODY ELEKTRONICKÝCH AUKEÍ	NEVÝHODY ELEKTRONICKÝCH AUKEÍ
Účast širokého spektra zájemců - registrace je umožněna podnikatelským subjektům i fyzickým osobám nepodnikatelů. Stačí pouze platně vyplnit registrační formulář. Zpřístupňuje dříví subjektům, které nesplňují kvalifikační požadavky na komplexní zakázku.	Otevřenost systému - může se jevit i jako nevýhoda, kdy drobní podnikatelé a fyzické osoby soutěží s velkými nadnárodními subjekty, kterým nemohou vzhledem k jejich obchodním možnostem a objemu volných finančních prostředků často konkurovat.
Transparentnost - nikdo, kromě zájemců, nemůže ovlivnit průběh aukce. Elektronická aukce splňuje parametry otevřeného veřejného trhu. U každé aukce jsou od ledna 2015 aktuálně zveřejněny i vítězné ceny všech aukcí pro každého platně zaregistrovaného zájemce.	Anonymita - smluvní strany se setkají až při plnění obchodu, do té chvíle vše včetně podpisu smluv probíhá anonymně v aplikaci a korespondenční formou. Někteří zájemci nedůvěřují tomuto obchodu, jelikož jsou zvyklí na fyzické se setkání se s kupujícím a uzavření smlouvy jako výsledek jejich osobního jednání.
Úspora času na uzavření obchodu - nabídku mohou podat zájemci z vlastní kanceláře nebo domova v rámci své běžné pracovní činnosti.	Počítačové dovednosti - jediný možný způsob podání nabídky je elektronickou cestou, k čemuž jsou podmínkou alespoň základní počítačové dovednosti.
Ověření tržní ceny - prodávající si prostřednictvím veřejného trhu může ověřit reálnou tržní cenu sortimentů dříví realizované formou přímého prodeje.	
Společný postup soutěživých - zejména elektronická sestupná aukce výrazně zhoršuje možnosti pro nelegitimní společný postup soutěživých.	
Možnost pružné reakce na situaci na trhu - umožňuje zadavateli pružně reagovat na aktuální poptávku trhu v kontextu veřejného zadavatele komplexní zakázky. (kalamity, náhlé ukončení komplexní smlouvy a podobně).	
Příprava a popis nabídky - je nesmírně důležitým předpokladem, aby aukce plnila svou roli. Je nezbytné dbát na to, aby byl předmět prodeje dobře popsán, konkrétně a nezaměnitelně, včetně fotografií tam, kde to dává smysl. Předmět prodeje musí být připraven nestranně a objektivně tak, aby vyhovoval co největšímu počtu zájemců.	

Pro podnik Lesy ČR bude prodej formou elektronických aukcí i nadále obchodní kanál, kterým bude na trh umisťovat postupně narůstající podíl ze své produkce (v souladu s připravenou koncepcí LČR od roku 2015, 16% až po cca 25% v roce 2019). Nabídka by měla být směřována širokému spektru zájemců.

Systém elektronických aukcí je u Lesů ČR poměrně stabilně zaveden, v nejbližší budoucnosti bude věnována pozornost zlepšení předvídatelnosti nabídky pro zájemce a testování nově zavedených obchodních kanálů:

- Zavádění dlouhodobých (ročních) smluv pro prodej výřezů z lesních závodů
- Zpřesnění měření dříví nastojato pro přípravu nabídky aukce
- Vyhodnocování a monitorování povinného prodeje z komplexních smluv
- Zachování vysokého standardu aukčního portálu, jeho důvěryhodnosti a návštěvnosti

6. LITERATURA

- [1] Holický, 2007. Lesy ČR představily elektronickou aukci dříví. [online] [cit. 3.2.2015] In Lesnická práce, Sv. 86, č. 6. Dostupné z: <<http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-86-2007/lesnicka-prace-c-06-07/lesy-cr-predstavily-elektronickou-aukci-drivi>>.
- [2] Kos, Řežab 2007. Lesy ČR představily elektronickou aukci dříví. [online] [cit. 3.2.2015] In Lesnická práce, Sv. 86, č. 6. Dostupné z: <<http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-86-2007/lesnicka-prace-c-06-07/lesy-cr-predstavily-elektronickou-aukci-drivi>>.
- [3] Orságová 2009. Elektronické aukce Lesů České republiky - bilance roku 2008. In Lesnická práce, Sv. 88, č. 2, str. 8-9.
- [4] Srba 2012. Prodej dříví s francouzskou inspirací. [online] [cit. 2.2.2015]. Dostupné z: <http://www.bvv.cz/silva-regina/silva-regina-2012/aktuality/prodej-drivi-na-pni-s-francouzskou-inspiraci/>.
- [5] Svoboda, Šešulka, Obrdlík 2008. Aukce nastojato – další forma prodeje dříví u Lesů ČR. [online] [2.2.2015]. In Lesnická práce. Sv. 87, č. 3. Dostupné z: <<http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-87-2008/lesnicka-prace-c-3-08/aukce-nastojato-dalsi-forma-prodeje-drivi-u-lesu-cr>>.
- [6] Sýkora, S. 2009. Zbytky po těžbě nikdo nechtěl. Teď na nich Lesy ČR vydělávají miliony [online] [cit. 3.2.2015] Dostupné z: <<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/lesy-cr-vydelavaji-na-zbytcich-po-tezbe-dreva-miliony-korun>>.

Kontakt:

Ing. Radovan Srba

Obchodní ředitel

Lesy České republiky, s.p., Přemyslova 1106, Hradec Králové 501 68

tel.: +420 956 999 243

e-mail: srba@lesycr.cz

JAK LÉPE PRODAT DŘEVO? – ELEKTRONICKÁ AUKCE DŘEVA

David Budinka, Lukáš Horák

WOODPROJECT, s. r. o.

Abstrakt

Společnost WOODPROJECT s.r.o. vytvořila v průběhu roku 2011 na internetových stránkách www.aukcedreva.com nové aukční prostředí, které je určené pro volné obchodování se surovým dřívím, těžebními zbytky a řezivem. Přestože elektronické aukce nechtějí vytlačovat klasický prodej dříví, měly by být zajímavým doplňkem na trhu s dřívím. Současně poskytují vyšší šanci i pro malé a střední regionální zpracovatele. Je jen otázkou času, kdy se situace ve využívání elektronických aukcí obrátí v jejich prospěch třeba s ohledem na vysokou transparentnost a možnost obchodovat i malé objemy dříví.

Klíčová slova

lesní hospodářství, prodej dříví, elektronická aukce dřeva

1. ZALOŽENÍ A ZPŮSOB FUNGOVÁNÍ AUKČNÍHO PORTÁLU

V květnu roku 2011 vznikla první beta verze aukčního portálu, která se postupně zdokonalovala a koncem léta byla spuštěna naplno. V lednu 2015 zde bylo zaregistrováno už více než 1100 subjektů.

Nabízené komodity pro nákup a prodej

Dřevo na pni, kulatina, surové kmeny, kulatina pro průmyslové zpracování, vláknina, palivo, těžební zbytky, sypané materiály (štěpka, piliny, hoblíny, kůra, pelety a brikety). Obecně se kvalita a rozměry řídí „Doporučenými pravidly pro měření a třídění dříví v ČR“.

Bezplatná registrace

V první řadě je to registrace bez jakýchkoli poplatků. Zájemce se jednoduše zaregistruje na webu a potvrdí souhlas s všeobecnými podmínkami elektronické aukce. Vytisknuté smlouvy podepíše odpovědný zástupce a pošle nebo osobně doručí organizátorovi aukcí. Po aktivaci přístupu lze obchodovat, tedy jak prodávat, tak i nakupovat.

Transparentnost aukce

Jednotlivé aukce probíhají bez dohodců či zprostředkovatelů, kteří by obchodovali za vás. Obchodujete sami, a to v reálném čase. Každý má možnost si dříví dopředu nebo v průběhu aukce prohlédnout. Předmět aukce, např. kulatina, je skutečně vytěžena, kvalitativně zaříděna, fotograficky zdokumentována a umístěna na určené lokalitě vyhlášovatele (OM, ES, atp.). Jsou uvedeny kontakty na konkrétního vyhlášovatele a jeho platební podmínky. V aukci není omezeno množství (od několika m³ až po stovky m³). Tím se zásadně mění dostupnost pro malé a střední regionální firmy – bez registračních poplatků a s nižšími náklady na dopravu. Každý vyhlášovatel si aukci zakládá sám (bez dohodců, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu).

Jednoduchá pravidla aukce

Pravidla aukce a obchodní podmínky byly zpracovány renomovanými právníky. Úspěšný prodávající pouze uhradí 1,5 % z objemu prodeje bez dalších skrytých poplatků. Pokud není aukce úspěšná a nenajde se zájemce, vyhlášovatele to nestojí ani korunu.

Průběh aukce

Jedná se o aukci anglickou. Vyhlášovatel nabízí určité zboží za stanovených podmínek, avšak konečná výše kupní ceny je tvořena na základě návrhů (příhozů) zájemců. Aukce probíhá formou soutěže o nejlepší cenu. Dobu trvání aukce určuje vyhlášovatel (3–14 dnů). Všechny údaje musí být uvedeny v českém jazyce a v českých korunách. Prvním příhozem se potvrdí kupní cena „prvním“ zájemcem. Další příhoz je 5, více než 5 nebo 10 Kč za prvním

nebo m³. U sypaných materiálů vedených v kg pak 0,20, více než 0,20 nebo 0,50 Kč. Kupní cena je bez DPH. Dojde-li k příhozu v poslední minutě aukce, aukce se automaticky prodlužuje o 3 minuty, a to i opakovaně. Vlastní aukce probíhají v reálném čase, každý příhoz je okamžitě zobrazen a zájemce ihned vidí své pořadí. Vyhlášovatel nesmí být současně zájemce.

2. ČTYŘLETÉ ZKUŠENOSTI S PROVOZOVÁNÍM AUKČNÍHO PORTÁLU

Elektronická aukce dřeva www.aukcedreva.com měla v lednu 2015 už přes 1100 uživatelů a lze zodpovědně konstatovat, že si našla pevné místo na trhu, jako úspěšný moderní obchodní nástroj v transparentním obchodu se dřívím. Mezi registrované uživatele patří správy obecních a městských lesů, šlechtické majetky, ostatní vlastníci lesů, dodavatelé prací, státní podnik Vojenské lesy a statky, správy národních parků (NP Šumava, NP České Švýcarsko). Právě Šumavský národní park a VLS ČR, s. p. patří k hlavním prodávajícím subjektům, které využívají tento moderní způsob transparentního prodeje. Všechny subjekty zde obchodují veškerý sortiment od kulatiny, vlákniny, paliva a surových kmenů, a to ve všech regionech ČR. Podle zjištěných informací si prodávající pochvalují nesrovnatelně lepší platební morálku zúčastněných firem, kdy je dříví uhrazeno dle podmínek aukce okamžitě, a tím vše funguje bez problémů. Kupující si může prohlédnout hmotu ještě před koupí, tedy je mu jasné, co kupuje. Uvedené platební podmínky prodávajícího určují, zda se platí při odvozu, nebo před odvozem. Předem jsou známy otázky tvrdosti případných sankcí při nedodržení pravidel. Kupující musí akceptovat dané množství, bez možnosti pozdějších dohodů, např. rozporování množství na základě jeho vlastní elektronické přejímky. Celková úspěšnost v prodeji přes aukci 2014 dosáhla 82 %, tedy zhruba 8 z 10 vyhlášených aukcí je úspěšných. Důvodem a hlavní předností je možnost si předmět aukce prohlédnout a předem zkontrolovat.

První zkušenosti prodávajících

Uživatelé oceňují přehlednost a jednoduchost aplikace. Mezi spokojené patří i velcí dodavatelé (např. VLS ČR a NP ŠUMAVA), kteří si pochvalují lepší zhodnocení v daném místě v dané lokalitě bez ohledu na kvartální ceny velkých zpracovatelů (odběratelů) až o několik procent. Některé subjekty dokonce uvažují o vyčlenění specialisty na elektronické aukce v rámci odbytového oddělení. Elektronická aukce pomáhá i v orientaci o reálných cenách v daném čase a konkrétní lokalitě. Samotná aplikace nabízí řadu užitečných funkcí, např. zasílání e-mailových zpráv o vyhlášených aukcích dle zvoleného filtru.

Z informací, které se nám podařilo získat od zástupců VLS, vyplývá, že do elektronické aukce byly zapojeny od roku 2012 všechny divize státního podniku. Největší objemy dosahovaly Lipník nad Bečvou a Horní Planá. Zhruba 2/3 dříví byly expedovány přes rámcové smlouvy na úrovni GR a 1/3 se obchodovala na úrovni divize v rámci regionu. Část porostů byla prodávána na pni formou elektronické aukce a část (hotové sortimenty na OM) přes elektronickou aukci www.aukcedreva.com. Zástupci divizí tím poskytli část produkce pro potřeby menších podnikatelských subjektů v regionu v rámci volného prodeje.

Podobně si pochvaluje elektronickou aukci Správa národního parku Šumava, která v současné době prodala 20 % svých těžeb přes tuto aukci. Odpovědní zástupci konstatovali, že cenový nárůst při prodeji 1 m³ přes aukci byl průměrně o 11 % vyšší než při normálním prodeji. Současně si pochvalují transparentnost prodeje a zhodnocení suroviny za co možná nejlepší cenu v daném místě a čase i s ohledem na aktuální situaci na trhu. Ke dříví tak mají přístup všichni zaregistrovaní uživatelé elektronické aukce. Dříví mají všichni zapláceno dopředu, před vlastním odvozem !

Kontakt:

David Budinka

jednatel

WOODPROJECT s.r.o., Havlíčkovo náměstí 15, Rudná, 252 19 Praha – Západ

e-mail: woodproject@woodproject.cz

POTENCIÁLNÍ PRODUKČNÍ EFEKT LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Prof. Ing. Karel Pulkrab, CSc.¹, Doc. Ing. Roman Sloup, Ph.D.¹, Ing. Jan Bukáček²

¹ Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze

² Školní lesní podnik v Kostelci nad Černými lesy, Česká zemědělská univerzita v Praze

Abstrakt

Článek ukazuje limity a možnosti produkčního potenciálu lesů v České republice. Kalkulace respektuje ekologické limity a legislativu platnou pro lesní hospodářství České republiky. Kardinálním kritériem hodnocení produkce je celkový průměrný přírůst. Majitel lesa může často volit mezi několika variantami hospodaření. V provedené analýze jsou zkoumány dvě limitní varianty hospodaření - s minimálním a maximálním produkčním potenciálem. Z analýzy vyplývá, že se například zastoupení smrku může pohybovat v rozpětí 19 – 48 % z celkové výměry lesů České republiky (v současné době 51,4%). Volbou cílového hospodářství (smrkové, borové, dubové a bukové) mohou v budoucnu majitelé lesa výrazně ovlivnit i dřevozpracující průmysl, který je hlavním odběratelem dřevní suroviny z tuzemských lesů. Z toho důvodu by měl sledovat i dřevozpracující průmysl právě tuto problematiku a snažit se ovlivnit majitele lesa tak, aby pokud možno volili takovou variantu cílového hospodářství, která mu v budoucnu poskytne dostatek požadovaných sortimentů dřeva pro jeho výrobu, nebo by se měl dřevozpracující průmysl případným změnám druhové skladby lesů přizpůsobit.

Klíčová slova:

produkční potenciál lesů, smrk, borovice, buk, dub, sortimenty dříví, intenzita hospodaření

1. MATERIÁL A METODY

Základním informačním vstupem pro kalkulaci efektivnosti jsou výsledky řešení projektu Národní agentury pro zemědělský výzkum „Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství“ [1], koordinovaného v rámci Fakulty lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze. Kalkulace vychází z následujících předpokladů:

- 1) z typologického systému České republiky,
- 2) z výpočtu produkčního potenciálu lesů České republiky.

1.1 Ekologické limity obhospodařování lesů České republiky

Kalkulace respektuje ekologické limity, které vyplývají z typologického systému České republiky a příslušné legislativy. V analýze bylo zohledněno zejména doporučené zastoupení dřevin, podíl melioračních a zpevňujících dřevin, doba obměny a cílové hospodářství (smrkové, borové, dubové a bukové).

Zásadní vliv na efektivnost hospodaření má volba cílového hospodářství. Jak uvádí Plíva [4]: „Cílové hospodářství“ není novým pojmem. Již dříve bylo spojováno s aplikací typologie lesů, ovšem označování typu hospodářství hlavní cílovou dřevinou např. „Cílové smrkové hospodářství na živných půdách“ vedlo k představě monokultur.

Typy cílových hospodářství v pojetí K. Plívy vychází z původního pojetí, nenahrazují hospodářské soubory, neboť nejsou typologickou jednotkou, ale pro různé rámcové jednotky se stejným cílem hospodaření, stejnými základními dřevinami cílové skladby, podle nichž je označen typ hospodářství, stanoví intenzitu, způsob i hlavní zásady hospodaření.

Poněvadž cílová skladba představuje v daných přírodních podmínkách optimální hodnotu potenciální produkce při zajištění trvalosti ekosystému lesa (ekologické stability, popř. přípustné destability), je pro tyto podmínky optimální i typ hospodářství na ni navazující. Alternativní typy hospodářství nemohou mít vyšší hodnotu produkce, mohou však být za určitých předpokladů rentabilnější (např. přirozenou obnovou), popř. lépe plnit ekologické funkce lesa.

Nejčastější alternativou jsou přirozeně obnovované bukové porosty v rámci cílového smrkového (bukového, jedlového) hospodářství. Nelze ji však zaměňovat za cílové bukové hospodářství optimální pro specifická stanoviště. Podobnou alternativou v rámci cílového borového hospodářství jsou dubové porosty, které sice při nižší kvalitě nedosahují hodnoty cílového hospodářství, ale přirozeně zmlazené mohou být docela efektivní i vytvářet přirozenější prvky v krajině. Také v borových porostech náhorního ekotypu BO, přicházejících v různých typech cílového SM hospodářství, je účelné přirozenou obnovou uchovat tento ekotyp. Na velmi chudých a exponovaných stanovištích lze nahradit (ztotožnit) cílové hospodářství efektivnější ekologickou alternativou (alt. E) s postupným přechodem na přirozený vývoj.

Cílová hospodářství umožňují nejen vytýčení rámcových zásad při určité intenzitě hospodaření, ale podávají svým zastoupením ve větším územním celku (Sloup pro Plzeňsko) zevrubnou informaci o předpokladech a cílech hospodaření.

1.2 Varianty cílových hospodářství

V souladu se zásadami českého typologického systému je možno konstatovat, že u některých souborů lesních typů je možno realizovat pouze jedno cílové hospodářství, u většiny souborů lesních typů může vlastník volit ze dvou, resp. tří variant cílového hospodářství.

Sumarizací variant cílových hospodářství podle SLT je možno učinit následující závěry:

Z celkové výměry lesů České republiky 2 659 837 ha je přípustné:

- na ploše 420 254 ha realizovat pouze smrkové cílové hospodářství,
- na ploše 1 321 939 ha volit smrkové, resp. alternativní cílové hospodářství (převážně bukové),
- na ploše 154 271 ha realizovat pouze borové cílové hospodářství,
- na ploše 37 238 ha volit borové, resp. alternativní cílové hospodářství (převážně dubové),
- na ploše 170 230 ha realizovat pouze dubové cílové hospodářství,
- na ploše 308 541 ha volit dubové, resp. alternativní cílové hospodářství (převážně borové),
- na ploše 79 795 + 10 639 ha realizovat pouze bukové cílové hospodářství,
- na ploše 127 672 ha volit bukové, resp. alternativní cílové hospodářství (převážně smrkové).

1.3 Kalkulace produkčního potenciálu

Kalkulace vychází z následujících předpokladů:

- 1) potenciální výnosy lesní výroby byly vykalkulovány na základě růstových tabulek [6,7];
- 2) sortimentace byla provedena podle sortimentačních tabulek pro smrkové, borové, bukové a dubové porosty [2,3] pro kvalitu „N“ – zdravé nepoškozené rovně rostlé kmeny;
- 3) v každé tloušťkové třídě (6+ až 1) byly zohledněny hlavní sortimenty, které jsou aktuálně obchodovány v podmínkách České republiky a oceněny tržními cenami, které publikoval Český statistický úřad pro rok 2012;
- 4) základní prostorovou jednotkou hodnocení byl soubor lesních typů (SLT);
- 5) kardinálním syntetickým ukazatelem efektu hodnocení byl celkový průměrný přírůst (CPP).

2. VÝSLEDKY ŘEŠENÍ

Při hodnocení produkčního potenciálu variant cílových hospodářství je nutno zdůraznit následující aspekty:

- produkční potenciál se může pohybovat v širokých mezích od minima (spíše „ekologičtějších“ variant hospodaření) až po maximum (spíše „ekonomičtější“ varianty),
- všechny varianty v rámci uvedených limitů striktně zohledňují ekologické požadavky dané legislativou České republiky.

Potenciální limitní zastoupení dřevin za Českou republiku je patrné z tabulky 1.

Tab. 1 Limitní zastoupení dřevin za Českou republiku

Dřevina	Minimální varianta		Maximální varianta	
	% zastoupení	plocha (ha)	% zastoupení	plocha (ha)
SM	19	509 093	48	1 249 857
BO	17	442 198	6	158 659
BK	37,5	972 676	20,5	540 452
DB	21	548 059	16	416 929
MD	5	120 092	7	175 948
JD	1	36 333	3	86 604

Limity produkčního potenciálu lesních porostů České republiky (vyjádřené celkovým průměrným přírůstem) v členění podle SLT a cílového hospodářství jsou patrné z tabulky 2.

V rámci komparace limitních variant realizace cílových hospodářství je nutno zdůraznit následující aspekty:

- v případě některých SLT je možno realizovat pouze jedno cílové hospodářství, u většiny SLT je možno volit dvě, resp. tři varianty cílového hospodářství;
- volba cílového hospodářství (ovšem v rámci typologicky doporučených variant) je v kompetenci vlastníka;
- v analýze byly zkoumány dvě limitní varianty – kombinace cílových hospodářství podle jednotlivých SLT s minimálním produkčním efektem a kombinace cílových hospodářství podle SLT s maximálním produkčním potenciálem, teoreticky se tedy reálný produkční potenciál může pohybovat v těchto analyzovaných limitech;
- kardinálním kritériem použitým pro analýzu je CPP (m³/ha/r);
- CPP je kalkulován jako potenciální, tzn. pro zdravé a nepoškozené porosty;
- obě varianty striktně zohledňují ekologické limity dané legislativou České republiky.

Sumarizací údajů za jednotlivé soubory lesních typů můžeme vykalkulovat minimální a maximální variantu naturální produkce v členění podle dřevin, jak je patrné z grafu 1.

V rámci řešení výše uvedeného projektu byla vyhodnocena také další syntetická kritéria hodnocení produkčních schopností lesů České republiky. Z této analýzy vyplynulo, že celkový průměrný přírůst hodnotový (CPPh) se za daných vstupů může pohybovat v rozpětí 15 915 mil. Kč až 21 376 mil. Kč a hrubý zisk lesní výroby (HZLV), definovaný jako rozdíl celkového průměrného přírůstu hodnotového a úplných vlastních nákladů, se pohybuje v rozpětí 5 398 až 8 922 mil. Kč.

3. ZÁVĚR

Cílem předložené kalkulace byla analýza naturální potenciální produkce dříví České republiky.

Porovnání celkového naturálního potenciálu a skutečného objemu těžby je patrné z grafu 2.

Z porovnání potenciálního minimálního a maximálního CPP a skutečné těžby dříví je možno konstatovat následující úvahy:

- ukazatelé potenciální a skutečné výše těžby dříví nejsou zcela kompatibilní;
- limity CPP se vztahují spíše k dlouhodobé perspektivě stavu lesů ČR;
- reálná výše těžby je ovlivněna především druhovou skladbou lesních porostů.

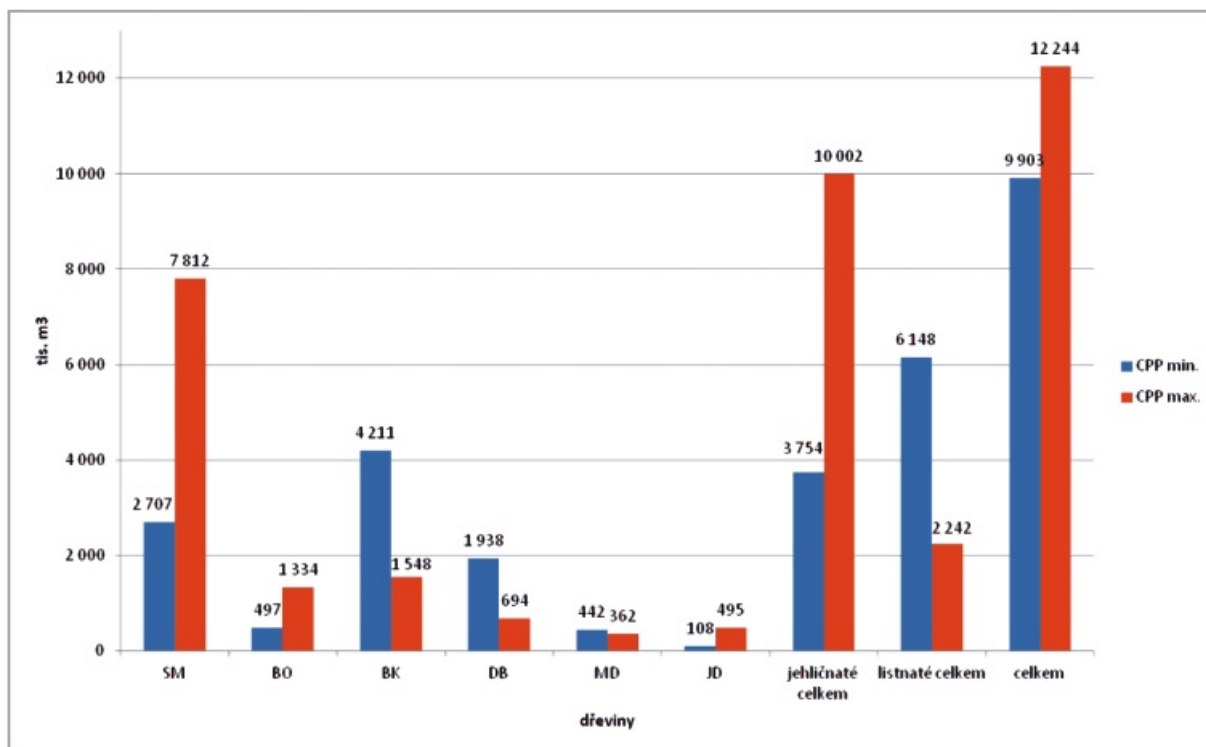
Limity produkčního potenciálu lesních porostů České republiky (vyjádřené celkovým průměrným přírůstem) v členění podle SLT a cílového hospodářství jsou patrné z tabulky 2.

Tab. 2 Limity celkového průměrného přírůstu ($m^3/ha/r$) v členění podle souborů lesních typů a cílového hospodářství v ekologické síti typologického systému

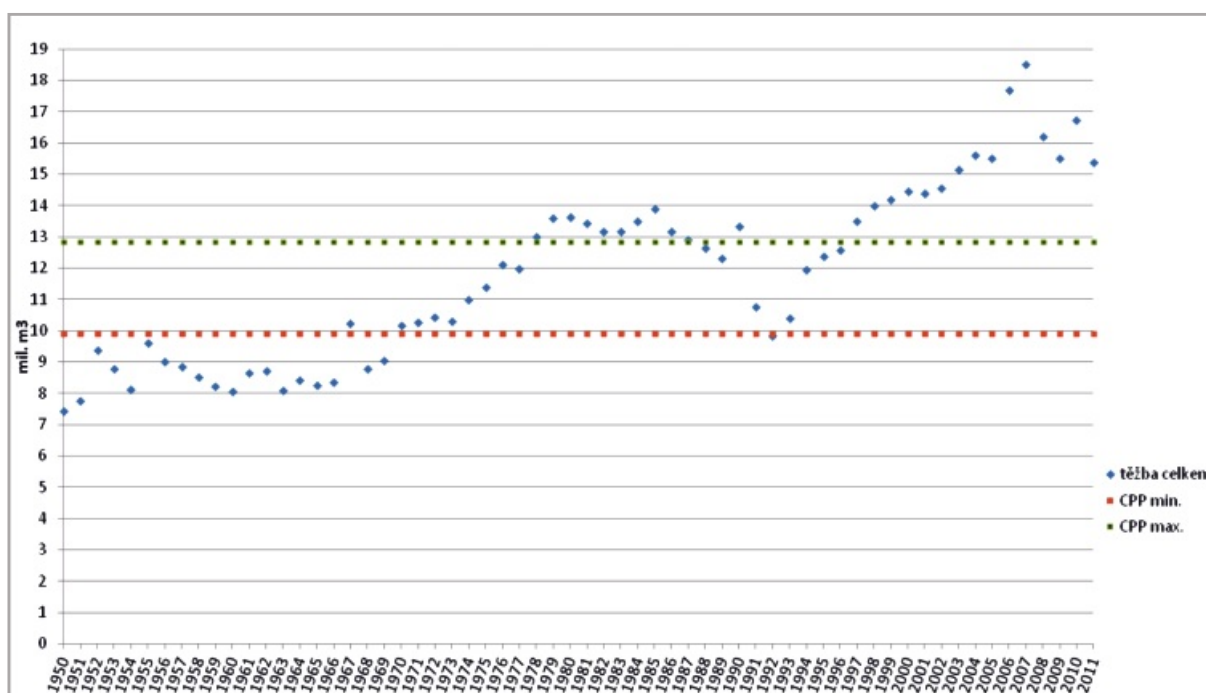
SOUBORY LESNÍCH TYPŮ																			
přechodná				extrémní				exponovaná				kyselá				živná			
W	C	X	Z	Y	J	A	F	N	M	K	I	S	B	H	D	V	O	P	Q
podmáčená				ogledená				podmáčená				lužní							
T	G	R	L	U															
9	Intenzita hospodaření A																		
8	Intenzita hospodaření B																		
SM	Intenzita hospodaření C																		
7	Intenzita hospodaření D																		
bkSM	Intenzita hospodaření E																		
6																			
smBK																			
5	BK																		
jdBK	3,95																		
4	BK																		
BK	3,18																		
	BO																		
	3,54																		
3	BK																		
dbBK	3,43																		
	BO																		
	2,81																		
2	DB																		
bkDB	2,31																		
	DB																		
	2,43																		
1	BO																		
DB	2,32																		
	DB																		
	2,03																		
0	BO																		
BOR	2,17																		

SM = smrkové cílové hospodářství, BO = borové cílové hospodářství, DB = dubové cílové hospodářství, BK = bukové cílové hospodářství

Graf 1 Výše CPP podle dřevin v ekonomicky minimální a maximální variantě (tis. m³/rok)

Graf 2 Komparace potenciální limitní produkce (CPP min. a CPP max.) s celkovou výší těžby v České republice v letech 1950 – 2011 (mil. m³)

4. LITERATURA

- [1] KUPČÁK, V., PULKRAB, K., ŠIŠÁK, L., SLOUP, R. (2013): Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství. Fakulta lesnická a dřevařská České zemědělské univerzity v Praze, 170.
- [2] PAŘEZ, J. (1987): Sortimentální tabulky pro smrkové a borové porosty různé kvality. Lesnictví, ročník 33, č. 10, Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha, s. 919-944
- [3] PAŘEZ, J. (1987): Sortimentální tabulky pro bukové a dubové porosty s kmeny různé kvality. Lesnictví, ročník 33, č. 12, Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha, s. 1075-1090
- [4] PLÍVA, K. (2000): Trvale udržitelné obhospodařování lesů podle souborů lesních typů. ÚHÚL Brandýs nad Labem
- [5] PULKRAB, K. A KOL. (2010): Modely efektivity hospodaření organizačních jednotek LČR. FLD ČZU v Praze, s. 120.
- [6] Růstové a taxační tabulky hlavních dřevin České republiky (smrk, borovice, buk, dub). Ústav pro výzkum lesních ekosystémů, s.r.o., Jílové u Prahy, 1996
- [7] Růstové tabulky dřevin České republiky (modřín, jedle, jasan, bříza, olše černá, topol, habr, akát, douglaska). ÚHÚL Brandýs nad Labem

Kontakt:

Prof. Ing. Karel Pulkrab, CSc.

Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze

Kamýcká 129, CZ – 165 21 Praha 6 – Suchbát

tel.: +420 224 383 705, mobil: +420 723 115 818

e-mail: pulkrab@fld.czu.cz

MOŽNOSTI ZVYŠOVÁNÍ TRŽNĚ UPLATNITELNÝCH NEDŘEVNÍCH UŽITKŮ A SLUŽEB LESAIng.

Jiří Matějčík, CSc.

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, pobočka Stará Boleslav

Abstrakt

Lesní hospodářství se svojí multifunkčností má do budoucna značný vývojový potenciál, a proto objektivně existují šance lesního hospodářství na dodatečné příjmy z nových lesnických produktů a služeb. Komerčním zhodnocením lesnických nedřevních komodit a služeb (LNKS) by se rovněž učinily kroky k internalizaci lesnických externalit, k diverzifikaci příjmů vlastníků lesa, k posílení ekonomické stability lesních majetků i k rozložení podnikového rizika. Příspěvek je zaměřen na stručný popis problémů spojených s využitím existujícího potenciálu v podobě dosud bezplatně poskytovaných lesnických služeb a zabývá se možnostmi jejich tržního uplatnění. Podmínkou úspěšnosti je však vytvoření řady právních, ekonomických a informačních předpokladů (zpracování koncepce, využití stávajícího právního prostředí včetně potřebné právní úpravy, způsoby finanční kompenzace, zpracování produktové nabídky, použití vhodných marketingových nástrojů apod.), které zatím neexistují a na kterých se nepracuje. Současný stav problematiky v zahraničí je stručně přiblížen na řadě případových studií především z oblasti poskytování lesnických rekreačních a ekosystémových služeb. Zde je možno dokumentovat naše zaostávání v tomto směru.

Klíčová slova

lesnické nedřevní komodity a služby (LNKS), rekreační a ekosystémové služby, internalizace lesnických externalit, finanční kompenzace, trh

1. ÚVOD

Multifunkčnost lesního hospodářství je legislativně zakotvena v lesním zákoně, kde se rozlišují funkce lesa na produkční a mimoprodukční. Produkční funkce lesa je reprezentována dřevoprodukční funkcí lesa, tedy dřevem jako předmětem tržních vztahů. Mimoprodukční funkce lesa jsou zase představovány funkcemi lesa poskytovanými společností bezplatně, které můžeme v ekonomické terminologii označit jako **pozitivní lesnické externality**. Mimoprodukční funkce se však neustále vyvíjejí tak jak roste poznání a jak se mění poptávka po službách poskytovaných lesem, neboť funkce (služby), které za dnešních podmínek nemají žádnou „užitnou funkci“, mohou být již zítra velmi žádané a naopak. Regionální či mezinárodní rozdíly v užívání funkcí lesa jsou přitom rovněž myslitelné.

Příspěvek může představovat zdroj inspirace či podklad pro vytvoření speciálního poradenského servisu pro lesní majetky v oblasti **internalizace lesnických externalit**. Tím se podpoří jejich inovativní činnost v oblasti mimoprodukčních funkcí lesa, tedy při zvyšování tržně uplatnitelných nedřevních užitků a služeb lesa, což se v převážné míře bude dotýkat především **lesnických služeb**.

*Poznámka: V rámci prací na NLP II, realizačním projektu KA3 - Zlepšit zhodnocování a marketing lesních nedřevních užitků a služeb, byly ostatní lesní produkty a lesnické služby označeny jako **LNKS (lesnické nedřevní komodity a služby)**. Tato zkratka se bude dále v příspěvku používat i pro lesnické ekosystémové služby.*

2. SOUČASNÝ STAV JAKO VÝCHODISKO

Východiskem pro popis možnosti zvyšování komerčního uplatnění LNKS je definování hlavních problémů odvětví lesního hospodářství, a tedy i vlastníků lesů jako samostatných hospodářských subjektů, při využití dosud dřímajícího existujícího potenciálu. Jedním z těchto problémů je **pasivní lesopolitický přístup** k řešení:

- 1) Poskytování bezplatných lesnických služeb veřejnosti,
- 2) Chybějící diverzifikace příjmů vlastníků lesa,
- 3) Objektivní potřeby transformace lesního hospodářství také na placeného poskytovatele lesnických ekosystémových služeb.

2.1 Poskytování bezplatných lesnických služeb veřejnosti?

Služby poskytované lesem, ať již pro širokou veřejnost či jenom pro určité zájmové skupiny, které z těchto lesnických služeb mají užitek, **jsou dosud bezplatné**. Je to však určitý druh bezdůvodného obohacení, tedy plnění bez právního důvodu. Navíc podle ekonomie životního prostředí podporuje jakákoliv bezplatná spotřeba nadměrné užívání a nedostatečné zásobování (neexistuje totiž žádná výrobní motivace). Přitom každý z běžného života jistě ví o poskytování řady služeb podstatně méněcenných, za které se přesto platí.

Místo bezplatného poskytování lesnických služeb bychom měli uvažovat o **internalizaci lesnických externalit**, čímž se rozumí **komerční (tržní) zhodnocení lesnických produktů**, které by u lesního podniku tvořily dodatečné příjmy k tržbám za prodej surového dříví, jež je často jediným zdrojem příjmů lesních podniků. Internalizace lesnických externalit by tak mohla významně přispět k diverzifikaci příjmů lesních podniků v době, kdy se ceny surového dříví nebudou na trhu vyvíjet zrovna příznivě.

Internalizace vybraných funkcí lesa (převedení funkcí lesa na komerční lesnické služby) může napomoci zlepšit výnosovou situaci lesních podniků, neboť bez ziskového lesního hospodářství nebude možné zajistit ani trvale udržitelné obhospodařování lesů. Usilovat o tržní realizaci rekreačních a environmentálních služeb se musí také proto, že úspora nákladů do budoucna již nebude stačit a prosperitu lesního hospodářství nebude pravděpodobně možné založit jenom na prodeji surového dřeva.

Přitom pozitivní efekty řady funkcí lesa pro jejich konzumenty nejsou jenom výsledkem pouhé existence lesa (viz teorie úplavu), ale **důsledkem dodatečných ekonomických vkladů vlastníků lesa**. Můžeme říci, že s ohledem na dosavadní poznatky a vývoj situace v lesnických vyspělých evropských zemích objektivně existuje **oprávněný požadavek vlastníků lesa na finanční úhradu za poskytování lesnických služeb**.

2.2 Jeden výrobek nebo diverzifikace příjmů vlastníků lesa ?

K dosažení žádoucího stavu bude nutno změnit ekonomickou strukturu stávajícího lesního hospodářství, tj. rozšířit jednostrannou strukturu příjmů. To znamená **diverzifikovat činnosti lesního hospodářství na lesních majetcích** různých forem vlastnictví, a tím diverzifikovat a rozšířit zdroje finančních příjmů, neboť dřevo jako téměř jediného nositele výnosů lesního hospodářství již nebude zcela možné odůvodnit.

Další skutečností je, že tržní systém žádnému podniku, tedy ani lesnímu podniku, nestanovuje, jaké produkty se budou vyrábět (tzv. „suverenita producentů“), resp. že by mu platné právo předepisovalo vyrábět jen jeden jediný produkt. Stejně tak v tržním systému neexistuje ani tzv. „suverenita konzumentů“ pro přání, která by se mnohým líbila a nebyla by přitom zaplacená.

Nové směry bude možné realizovat jen s **podporou inovací**. Inovacemi se přitom rozumí nejen zavedení nových nebo podstatně zdokonalených výrobků nebo služeb do praxe, ale například i realizace nového způsobu organizace obchodních praktik lesních podniků.

2.3 Vlastník lesa jako dodavatel služeb pro společnost ?

Mnozí vlastníci lesů by při pochopení existující situace a při aktivním přístupu k řešení současných problémů mohli udělat mnoho pro to, aby přispěli k **přechodu lesního hospodářství** pouze z poskytovatele dřevní suroviny také **na významného dodavatele placených služeb pro společnost**, což je téma zásadního lesopolitického charakteru, kterému se však odvětvová lesnická politika prakticky vůbec nevěnuje.

Vzniká také otázka, které produkty lesa odpovídají **sociální povinnosti** ve smyslu funkcí lesa, a které by navíc byly obchodovatelné, ale z různých důvodů obchodovatelné nejsou nebo zatím být nemohou.

Přitom existují různé představy o tom, **které funkce lesa jsou tržně uplatnitelné**. MANTAU (1994, 1997) zastává názor, že tržní schopnost v podstatě závisí na poptávce po zboží (statku). Přitom je bezvýznamné, zda-li je zboží produkováno prostřednictvím aktivního přičinění hospodáře nebo představuje „účinek lesa“, jehož užívání by bylo bez obhospodařování lesa. KISSLING-NÄF (1998) je zase toho názoru, že internalizace ve smyslu ekonomické teorie je smysluplná jen u lesního hospodářství („zboží a výkonů“), nikoliv však u lesa („účinky lesa“).

Lesnictví se musí zabývat mnohem účinněji než dosud problémy společnosti tím, že bude **připravovat nabídky služeb pro společenské požadavky**.

K tomu, aby se dosáhlo potřebné změny v ekonomické struktuře lesního hospodářství, bude však nezbytné přejít od nauky o funkcích lesa k **nauce o produktech lesa**, neboť funkce lesa jako takové nejsou tržními produkty. Infrastrukturní služby lesa nesmí být posuzovány jen v pasivním smyslu jako funkce.

3. KATEGORIZACE LESNICKÝCH PRODUKTŮ

Pod pojmem **“lesnické nedřevní užitky a služby (LNKS)”**, resp. **„lesnické produkty“** si lze představit nejen výrobky (např. dřevo), ale i nedřevní užitky (lesní plodiny) a lesnické ekosystémové služby. Jedno z mnoha členění lesnických produktů, tzv. **kategorizace lesnických produktů**, může být třeba toto:

Produkty dřeva

- sortimenty surového dříví (pilařská kulatina, vláknina, speciální sortimenty)
- energetické dřevo (např. palivo, štěpka)
- další zpracovatelné produkty dřeva
- uhlík (obchod s uhlíkem)

Ostatní produkty

- Obnovované produkty (osivo, plody, byliny, pryskyřice atd.)
- Ostatní suroviny (štěrk, písek, rašelina)
- Pitná voda
- Produkty zvěře a ryb
- Med
- Dále zpracovatelné ostatní produkty (např. formou jejich zušlechťování)
- Agrolesnictví
- Energie (větrná, vodní...)

Služby

- lesnické služby (odborná správa, pěstování lesa, těžba a doprava, inventarizace a plánování, marketing, vzdělávání, lesní pedagogika, spolupráce aj.)
- turismus (infrastruktura pro rekreaci a volný čas, chaty, gastronomie, spolupráce)
- pronájem a pronajímání (pozemky, cesty nebo budovy)
- myslivost a rybaření (poplatkový odstřel, pronájem lovu, rybaření, pozemky jako políčka pro zvěř)
- ochrana přírody-biodiverzita (Natura 2000, smluvní ochrana, zachování kulturní krajiny – extenzivní pastva v lese)
- ochranný vliv (ochrana stanovišť nebo objektů, ochranná pásma zdrojů pitné vody - kvalita, ochrana půdy, ochrana před imisemi, hlukem apod.)
- kultura (zachování kulturních hodnot, pořádání akcí apod.)

Ekosystémové služby se nedávno staly klíčovým konceptem v pochopení vzájemné interakce mezi lidmi a přírodním prostředím. Reprezentují to, co může být široce chápáno jako velké množství přírodních zdrojů a procesů, z nichž má lidstvo užitek.

Čtyřletá studie, na které se celosvětově podílelo více než 1 300 vědců, *Millennium Ecosystem Assessment – MEA 4* rozlišuje 4 základní kategorie ekosystémových služeb:

- 1) **Podpůrné služby** (základní služby považované za nezbytné při produkci všech ostatních ekosystémových služeb jako např. rozšiřování semen z lesů),
- 2) **Zajišťující služby** (poskytování hmotných produktů jako např. potravin, vláken či paliva),
- 3) **Regulační služby** (např. u lesů to je regulace hydrologických poměrů nebo snižování dopadů klimatické změny),
- 4) **Kulturní služby** (např. lesní rekreace nebo role lesa při náboženském a environmentálním vzdělávání).

Jedním ze základních poznatků je poznání, že

- a) biologické aspekty, socioekonomické a právní aspekty dohromady určují povahu ekosystémových služeb z hlediska politiky,
- b) hlavní ekosystémové služby jsou často netržní veřejné zboží nebo společně sdílené zdroje,
- c) adekvátní poskytování lesních ekosystémových služeb vyžaduje adekvátní instituce a politiky, aby se podpořili příjemci i poskytovatelé v úsilí zlepšit poskytování těchto služeb.

Mezi oblasti, kterým je věnována největší pozornost, a která disponuje největším potenciálem do budoucna, patří:

- lesy a vodní externality (hydrologické ekosystémové služby),
- lesy a uhlíkové externality (uhlíkové ekosystémové služby),
- lesy a rekreační služby
- lesy a biodiverzita

U tržního zhodnocení nemateriálních užitků bude třeba reagovat na demografické posuny ve společnosti a využít celou paletu tržně založených ekonomických nástrojů, neboť budoucí veřejné rozpočty všechny požadavky veřejnosti nepokryjí.

Jiný přehled systemizace funkcí lesa (užitků z lesa), jak je známe na základě současných poznatků, poskytuje tabulka č. 1.

Tabulka 1: Systemizace funkcí lesa (užitků z lesa) (Matějček 2001, 2005)

FUNKCE (užití lesa)										
Produkční	Ekologická					Sociální				Základní funkce
	BP	ES	HV	EP		SR	ZH		Hlavní funkce	
Bio - produkční		Ekologicko-stabilizační	Hydricko-vodohosp.	Edaficko-půdoochr.	Klimaticko-vzduchoochr.	Sociálně-rekreační	Zdravotně-hygienická	Kulturně-naučná	Ostatní	
Dřevní Nedřevní		Reprodukční aj.	Retenční Retardační Akumulační Kondenzační Infiltrační Detenční Desukční Vodooch. ranná	Protierozní Protideflační Protisesuvná Protilavin. Břehoochr.	Filtreační Antiradiační Izolační (hluk)	Rekreační (myslivecká, turistická, „zážitková“)	Léčebná	Krajinotvorná Estetická Meditační Spiritualní Přírodoochranná Vědecká Výchovná Institucionální	Obranná	
Trh	Neprochází trhem (zatím)									
DŘEVO ENERGIE	BIODIVERZITA		PITNÁ VODA		OCHRANA PŮDY		POUTÁNÍ UHLÍKU		REKREACE	
										SEMINÁŘE V LESE
										KRAJINA + VENKOV
										(územní střety) (zaměstnanost, příjmy)

Poznámka: Služby, které za dnešních podmínek nemají žádnou "užitnou funkci", mohou být již zítřka velmi žádané a obráceně.

4. VYTVOŘENÍ PŘEDPOKLADŮ PRO ZVÝŠENÍ TRŽNÍ POVAHY LNKS

Při úsilí vyřešit složitou otázku poskytování služeb v mimotržní anebo zprostředkovaně tržní oblasti jejich efektů jako hospodářské činnosti, a v souladu s vlastnickými právy, stojí v cestě **řada problémů** spojených s vypracováním rámcových podmínek a předpokladů, tj. od koncepce státní lesnické politiky, legislativy, nástrojů realizace, technického rozvoje a způsobu lesnického myšlení až po zvládnutí práce s veřejností včetně podloženého marketingu.

Za **základní cíle** ke zvýšení tržní povahy LNKS lze považovat následující cíle:

- 1) Ekonomická strategie transformace lesního hospodářství jako dodavatele lesnických služeb pro společnost
- 2) Vytvoření rámcových podmínek a předpokladů s využitím nástrojů lesnické politiky
- 3) Posílení inovačních aktivit při tvorbě nových produktů
- 4) Zpracování koncepce
- 5) Návrh způsobů finanční úhrady za poskytování ekosystémových služeb
- 6) Marketingová koncepce a nástroje
- 7) Vytvoření produktové nabídky

Důsledkem přijetí těchto základních cílů musí být reálný odraz v konkrétních opatřeních a ve využití všech nástrojů lesnické politiky (nástroje legislativní, ekonomické, informační apod.).

4.1 Ekonomická strategie transformace lesního hospodářství

Strategie vývoje lesnických produktů a služeb vychází ze zveřejněné základní vize při tvorbě **Akčního plánu EU pro lesnictví, která zní:**

„Lesy pro společnost: dlouhodobé multifunkční lesnictví uspokojující potřeby společnosti.“

Z této vize vyplývá, že by se české lesnictví mělo více zaměřit na potřeby společnosti a úpravou či definováním tohoto vzájemného vztahu vytvořit podmínky pro tak často deklarovanou multifunkčnost lesnictví v podobě zpracování **tržní nabídky dosud bezplatných lesnických rekreačních a environmentálních služeb.**

Bude-li nabídka lesnických služeb pokládána za lesopoliticky i environmentálně politicky významný krok, lze to pokládat za významný posun pro další vývoj lesnictví, pro jeho **obranu proti marginalizaci v národním hospodářství**, proti negativním jevům globalizace, ale především k posílení ekonomické stability lesních majetků.

Bohužel v českém lesnictví koncepce a legislativa zůstaly u jednosložkové struktury odvětví lesního hospodářství jakožto jednoúčelově dřevoprodukčního odvětví.

4.2 Vytvoření rámcových podmínek a předpokladů s využitím nástrojů lesnické politiky

V rámci vytvoření legislativních a finančních předpokladů pro existenci nového systému bude zapotřebí vyřešit základní problémové okruhy jako např.:

- a) **vytvoření právního rámce pro přístup lesnických služeb na trh**, aby se toto právo nedalo zpochybňovat jak společností, tak zájmovými skupinami dosud bezplatně využívajícími užitky poskytované lesem,
- b) **nalezení nejvhodnějšího způsobu finanční platby**, a to pro každý jednotlivý lesnický produkt (službu), což bude mimořádně obtížné, ale v zahraničí se s tím již začalo.

Vypracování a vytvoření rámcových podmínek a předpokladů je zcela zřejmě **úkolem pro státní lesnickou politiku**. Trvale se však udržuje nedostatek politické vůle k reálnému řešení u odpovědných státních orgánů. Bylo by účelné si tuto zásadní politickou okolnost ve vývoji našeho lesnictví, její příčiny i důsledky (na rozdíl od vývoje v jiných lesnicky vyspělých evropských zemích) uvědomit a projednat, nemají-li mnohé lesnické ideje NLP II zůstat jen idejemi.

Je proto dnes velkým úkolem státní lesnické politiky vysvětlit a prosadit tyto změny ve prospěch lesního hospodářství (jedná se o tzv. internalizaci externalit), aby právní i ekonomické prostředí v odvětví bylo co nejdříve

nastaveno tak, že vlastníci lesů, a to bez ohledu na formu vlastnictví, budou mít v rámci poptávky a nabídky po požadovaných službách nezpochybnitelné právo za jimi poskytované lesnické služby požadovat a také obdržet odpovídající úhradu nákladů (kompenzaci). Vynaložené náklady ve prospěch společnosti musí mít svůj přímý odraz v příjmech, aby vlastníci lesů mohli vytvořit dostatek finančních prostředků získaných z tržního prostředí na trvalé zabezpečení požadovaných služeb.

4.3 Posílení inovačních aktivit při tvorbě nových produktů

Pro aktivní rozvoj nových trhů s novými výrobky bude zapotřebí v podstatně vyšší míře než dosud využívat **inovačního přístupu**. Podpora inovace se dnes stala nosným pilířem hospodářské politiky. Inovace je v politice a vědě považována za hnací motor hospodářského rozvoje, měla by zajistit konkurenceschopnost a pracovní místa a považuje se za prostředek pro dosažení udržitelného rozvoje. Také podpora rozvoje venkova sází více na podporu inovace jako na nosný pilíř lisabonské strategie Evropské unie.

K posílení inovačních aktivit v lesnictví je třeba **komplexních inovačních politik**, které by specificky podporovaly nové a třeba i riskantní myšlenky. Měly by být poskytovány lepší informace o nově vznikajících oblastech trhu a souvisejících obchodních možnostech a mělo by se pečovat o interakce s těmito sektory, ve kterých se očekává vznik nových zákazníků pro nové produkty a služby lesů. Neměly by chybět ani finanční podněty (rizikový kapitál, podpora inovačních projektů s odpovídajícími poradenskými službami aj.).

Slibnou inovační oblastí pro vlastníky lesů je např. oblast:

- a) bioenergie,
- b) ekosystémových služeb (služeb životního prostředí),
- c) rekreačních služeb.

Nové produkty a služby lesního hospodářství vznikají často v mezisektorových sítích a nejsou podporovány ani určitými sektorovými ani určitými regionálními inovačními systémy. Lze říci, že vznikají „mezi“ sektory. **Spolupráce přesahující hranice odvětví** a úroveň správy jsou důležitým faktorem úspěchu pro inovaci v daném odvětví.

Lesnické aktéry se dosud spíše zaměřují na institucionální úroveň, na snížení nákladů a technologický rozvoj, ale méně již na inovace produktů a služeb.

4.4 Zpracování koncepce

V podstatě se jedná o návrh formulovat konkrétní **koncepci řešení tržního uplatnění vybraných lesnických nedřevních komodit a služeb (LNKS)**.

Bude nutné především objasnit, co by mělo zlepšené zhodnocení nedřevních užitků (zejména jde-li v současnosti o užitky mimotržní či zprostředkovaně tržní) lesnímu hospodářství reálně přinést a jaká principiální opatření tento cíl vyžaduje.

Zpracováním koncepce ke zvýšení trvale udržitelného užití lesních výrobků, zboží a služeb by mohly být naplněny některé **ekonomické cíle** jako např.:

- vývoj metod internalizace hodnoty všech lesních výrobků a služeb,
- vývoj nových a inovativních lesnických výrobků, zboží a služeb a vytvoření produktové nabídky
- diverzifikace hospodářských cílů lesních podniků v nakládání s lesy jako s majetkem
- spoluúčast na vybudování ekonomického monitoringu pro vykazování změn (zachycení vývoje v čase) v oblasti tržního zhodnocování lesnických služeb jako systematického podkladu pro lesnickou politiku, zpracování ekonomických analýz apod.

Splnění ekonomických cílů přispěje i k naplnění **sociálních cílů** jako je např. zdokonalení příspěvku lesů, lesnictví a souvisejícího zboží a služeb ke kvalitě života, k venkovské ekonomice (zahrnuje mimo jiné značné potenciály ve vztahu k zaměstnanosti, kulturní aspekty lesů apod.).

4.5 Návrh způsobů finanční úhrady za poskytování lesnických služeb

Zajištění poskytování netržního lesnického zboží a služeb často vyžaduje určitý druh veřejné intervence ve formě politických nástrojů, aby se napravily tržní nedokonalosti a chyby.

Ekonomické a na trhu založené nástroje 6 nazývané též jako **pobídkové nástroje** se v zahraničí postupně prosazují při povzbuzení sociálně žádoucího chování prostřednictvím modifikace vyvolaných cenových signálů spíše než nařízené přímé regulace.

Seznam ekonomických nástrojů (např. pro poskytování ekosystémových služeb) se může pohybovat od řízení státem až po typy aktivit, které jsou dovoleny prostřednictvím licencí, povolení nebo koncesí, doporučení nejlepších praktik, stanovení kvalitativních standardů (např. kvalita vody) nebo ochranu zdroje (např. ochrana ohrožených druhů a stanovišť, chráněných oblastí).

Příkladem takových nástrojů u **ekosystémových služeb** 5 mohou být následující kategorie:

- 1) Příspěvky a granty
- 2) Daňové výjimky a slevy (rabaty)
- 3) Obchodovatelné povolenky a kompenzace (náhrady)
- 4) Ekolabelling a certifikace
- 5) Vytváření trhu
- 6) Smluvní přístupy pro poskytování specifického ekosystémového zboží a služeb

U **rekreačních produktů v lese** mezi možné formy partnerské nabídky můžeme na základě praxe ze zahraničí zařadit:

- 1) Kooperace „Public Private Partnership (PPP)“
- 2) Contracting Out
- 3) Poplatky od uživatelů
- 4) Smlouva s vrcholovou zájmovou organizací
- 5) Příspěvek od vrcholové organizace

4.6 Marketingová koncepce a nástroje

Marketing jako podnikatelská koncepce zabývající se racionálním chováním firmy v tržním prostředí se v praxi promítá do aplikace marketingových nástrojů. Základní čtyři **marketingové nástroje** se nazývají **marketingový mix** (4P), který vyjadřuje, že

- 1) musíme být schopni vytvořit hodnotu, o kterou je na trhu zájem (produkt)
- 2) s odpovídající cenou (price)
- 3) musíme být schopni tuto hodnotu dodat na dané místo (place)
- 4) musíme být schopni tuto hodnotu sdělit (promotion).

Pro **marketingovou koncepci** je klíčovým pojmem trh tvořený zákazníky, jejich požadavky a potřebami. Veškeré další úvahy se odvíjejí od toho, jakou cílovou skupinu zákazníků chceme oslovit, jaké její potřeby chceme pokrývat, jakým způsobem toho chceme dosáhnout. Tento proces je systematický a plánovitý, firma (lesní podnik) by jím měla naplňovat své poslání a sledovat dlouhodobé cíle a jistou vizi.

4.7 Vytvoření produktové nabídky

Účelem vytvoření produktové nabídky je stimulování poptávky po LNKS. Celá oblast označovaná jako mimoprodukční funkce lesů by měla být rozčleněna na tržní LNKS, tj. na:

- 1) rekreační služby,
- 2) ekosystémové služby.

ad 1) Rekreační služby

Rekreační funkce lesa se často chápou (i vlastníky lesa) jako společenská povinnost, jako netržní doplňkový produkt. Ale není tomu tak. S ohledem na formy užívání lesa, které vlastník lesa nemusí tolerovat, je nutno otázku vybírání finanční úhrady posoudit tak, že za dodatečně povolené formy užívání lesa a za poskytnutí zvláštních rekreačních zařízení je vlastník lesa v zásadě oprávněn vybírat finanční úhradu. To vyplývá z toho, že není ze zákona povinen tyto formy užívání tolerovat. Zde se tedy nabízejí možnosti k rozvíjení rekreačních produktů, které musí být nejdříve definovány (doplňkové, dodatečné a nové produkty).

Nové produkty (např. rekreační služby) nemají pro dosavadní produkci dřeva žádný význam a produkují se k určitému užívání lesa (např. lavičky, ukazatele, vyhlídkové body, vitaparcours), přičemž představují **službu lesních podniků**, za kterou by se principiálně dala očekávat **úhrada**.

Ve vztahu k lesní rekreaci se jedná o

- inovace produktů (např. nová naučná stezka, nová nabídka prohlídky lesa),
- inovace procesů (např. reklama na produkty, forma výběru finančních příspěvků od jednotlivých uživatelů nebo od organizovaných uživatelských skupin).

Na tyto funkce lesa se koncept externalit v původním smyslu zcela nehodí, protože se nejedná o vedlejší produkty, nýbrž o **speciálně vyprodukované zboží pro rekreační využití** (MANTAU 1994). Tyto produkty by vlastník lesa nemusel produkovat, pokud nebudou finančně honorovány.

U tržní situace lesních podniků záleží na tom, zda-li vlastníci lesa vlastní monopol na určitý druh zboží (např. jediný les v dosažitelném okolí) či existuje trh s vícero poskytovateli a zájemci nebo je stejný produkt také poskytován sousedními lesními podniky (např. veřejnými lesními podniky) a je zadarmo.

ad 2) Ekosystémové služby

Mezi ekosystémové služby lesa (environmentální služby) můžeme zařadit např. služby:

- půdoochranné,
- vodohospodářské,
- klimatické (poutání uhlíku, obchodování s uhlíkem).

Při srovnání s dřevními produkty se však produkty rekreační a ekosystémové výrazně odlišují:

- velmi odlišnými trhy,
- rozsáhlým regionálním hlediskem,
- velkým prostorem pro tvorbu ceny,
- pracovně intenzivními službami a produkty,
- rychle rostoucími trendy a módou,
- novými, rostoucími trhy,
- novým „know-how“.

V zahraničí rozvoj služeb v oblasti životního prostředí probíhá většinou ve spolupráci mezi vlastníky lesa a aktéry ochrany přírody. Lesnické instituce se téměř nezapojují. Celkově lesní hospodářství jako tržně orientovaný poskytovatel služeb ochrany přírody aktivně téměř nevystupuje. Iniciativa vychází především ze státních nebo soukromých institucí.

5. PŘÍKLADY TRŽNÍHO UPLATNĚNÍ LNKS

Jako hlavní oblasti potenciálního tržního využití mimoprodukčních funkcí lesa se na základě dílčího vyhodnocení zahraničních případových studií jeví:

- 1) **Prodej speciálních lesních výrobků** (např. houby, pitná voda, vánoční stromky, zvěřina, přírodní produkty apod.),
- 2) **Prodej lesnických služeb** (zhodnocení atraktivity lesa, organizování různých vzdělávacích kurzů, sponzorování, pronájem ploch a nejrozličnějších stezek, rekreační využívání lesa apod.),

příčemž celosvětově se do popředí pozornosti v lesním hospodářství dostávají stále více tzv. **platby za ekosystémové služby** (*Payments for Ecosystem Services – PES*).

Na základě projektu rekreačních a environmentálních služeb 2, který probíhal v některých západoevropských zemích (Německo, Rakousko, Itálie, Nizozemsko) na konci 90. let, byly formou případových studií shromážděny poznatky ze strany evropských lesních podniků o jejich přístupech ke zhodnocování a marketingu lesních produktů (především nedřevních užitků a služeb).

Některé aktivity nebyly z různých důvodů úspěšné, ale lze na nich přiblížit trendy v zahraničí a udělat si vlastní představu o tom, co je a co asi není možné v našich současných právních podmínkách a jak hodně je zapotřebí změnit uvažování a směr nových aktivit u našich vlastníků lesa.

Jako ukázka byly vybrány některé **příklady tržního uplatňování rekreačních a environmentálních služeb** v zahraničí:

Prodej speciálních lesních výrobků, např.:

- Houbařské lístky (Itálie)
- Prodej pramenité vody lesním podnikem (Rakousko)
- Prodej pramenité vody soukromým vodárnám (Rakousko)
- Prodej zážitků formou organizování vánočních trhů s atrakcemi, zvěřinou a přírodními produkty (Německo) aj.

Prodej lesnických služeb, např.:

- Úplata za povolení filmování jako forma zhodnocení místní krajinné jedinečnosti a atraktivity (Nizozemsko)
- Ukládání uhlíku v lesních porostech a obchodování s uhlíkem
- Výroba elektřiny z biomasy (energetické štěpky) lesním podnikem a obchod s elektrickým proudem a teplem jako přeměněným produktem nebo službou (Rakousko)
- Organizování vzdělávacích a dalších aktivit (např. pro manažery, školy apod.),
- Pronájem ploch (parkoviště, kempy, pikniková místa), pronájem rybníků pro rybaření, pronájem pozemků pro různé sportovní rekreační areály
- Zpoplatnění jízdy na kole a na koních po lesních cestách (povolenky pro jízdu na koni, vytvoření nabídky sítě jezdeckých cest a její užívání, půjčování horských kol apod.)
- Pronájem běžeckých a sjezdařských tras
- Přístup do lesa – poplatky za užívání silnice
- Rekreační využívání lesa a účelových zařízení (např. adaptace nevyužívaných lesních a mysliveckých chat)

*Poznámka: Podrobnější popis případových studií z projektu RES lze najít na webové stránce www.lesniznalec.cz ve volbě *Ekonomika, Internalizace externalit* v článku „Internalizace lesnických externalit – případové studie ze zahraničí (2008)“.*

V souvislosti nárůstem nejrůznějších aktivit v lese požadují vlastníci lesa např. v Bádensku-Württembersku (**pozn.: situace v roce 2007**), aby se za podnikatelské využití lesa více platilo, neboť dochází k:

- zatížení cestní infrastruktury (např. jezdci na koních vyvolávající škody)
- rozšiřování nových druhů sportů (např. paintball apod.)
- tendenci budovat v lese speciální trasy jako nové rekreační nabídky
- permanentnímu narůstání konfliktů
- znehodnocování mysliveckého využití lesa aj.

Sociální povinnosti vlastnictví lesa podléhá jen volný vstup do lesa k rekreačním účelům. **Požadavky** na využití lesa **nad** tuto sociální povinnost musí být **hrazeny**. S využitím stávající právní situace vlastníci lesa navrhuji, aby byly zavedeny **smlouvy pro podnikatelské užívání lesa** včetně povinnosti úhrady platby.

Lesní podnik není povinen nabízet produkty rekreačního a volnočasového využití lesa a mohl by vázat jejich poskytování na finanční zajištění nebo přinejmenším na finanční spoluúčast prostřednictvím uživatelů (nebo těmto uživatelům nadřazené zájmové společnosti).

6. ZÁVĚR

Lesní hospodářství má značný vývojový potenciál, a proto také do budoucna objektivně existují šance lesního hospodářství na **dodatečné příjmy z nových lesnických produktů a služeb**.

Možnostmi zvyšování tržně uplatnitelných nedřevních užitků a služeb z lesa se v rámci prací na **NLP II** zabýval také realizační projekt klíčové akce **KA3 - Zhodnocování a marketing lesních nedřevních užitků a služeb 3** se svými dvěma opatřeními, která jsou formulována následujícím způsobem:

- Opatření 3.1 - Vytvořit podmínky a předpoklady (informační, legislativní, motivační) k rozšíření příjmů vlastníků lesů, např. tržním uplatněním určitých rekreačních a environmentálních služeb a zboží včetně vybudování účinného marketingu.
- Opatření 3.2 - Navrhnout a projednat způsob zajištění úhrad služeb pro ty vlastníky lesů, kteří hospodaří způsobem prospívajícím kvalitě vody (odměňovat vlastníky lesa za jejich výkony pro udržení kvality podzemních vod), a to ze zdrojů mimo rámec státního rozpočtu.

Tato opatření byla navržena již v roce 2010 a byla i beze změny publikována v závěrech a doporučeních Koordinační rady NLP II 1.

Výše uvedený návrh domácího postupu na řešení této velmi důležité lesnické problematiky v případě, že nebude pokračovat strategická pasivita v odvětví lesního hospodářství, ale téma bude do budoucna jako sociálně ekonomický problém lesního hospodářství skutečně řešen, by měl mít reálný odraz v odvětvové lesnické politice, ve formulaci strategie dosažení cíle, v konkrétních opatřeních kompetentních orgánů (ve využití všech nástrojů lesnické politiky) či v v zapojení a ve výsledcích výzkumu (ve struktuře úkolů a jejich financování). Cílovým stavem by pak měla být **větší diverzifikace příjmů lesních podniků** (komerční využití dosud neobchodovatelných výrobků a služeb) a **zvýšení konkurenceschopnosti lesnictví** v souladu s cílem ekonomického pilíře.

S uváděním nových lesnických výrobků a služeb na trh bude samozřejmě spojena řada problémů, z nichž jedním z nejvýznamnějších budou **právní problémy**, tj. stanovení přesných pravidel. Bude to znamenat např. provést změnu v lesním zákoně v definování produkčních a mimoprodukčních funkcí či zpřesnění vlastnických práv (redefinování vlastnických práv) k jednoznačnému právnímu ustanovení, ze kterého budou vyplývat nezpochybnitelné nároky vlastníků lesa na možnost získávat dodatečné příjmy z tržní realizace přesně definovaných rekreačních a ekologických služeb.

Pouze zachováním **motivace vlastníků lesa** zhodnocovat svůj majetek bez závislosti na státním rozpočtu může být dlouhodobě dosažen i princip trvale udržitelného obhospodařování lesů.

Vlastníci lesa by však již nyní měli začít využívat stávajících vlastnických práv k jednání v duchu motto „*Vlastnictví nejen zavazuje, ale také opravňuje*“ a dovedli si prosadit svoje zájmy a nezpochybnitelná dispoziční práva ke svému majetku. Již dnes mohou vlastníci lesa na principu kofinancování využít finanční podpory na určité druhy aktivit poskytované v rámci Programu rozvoje venkova (PRV).

Přestože přínos ze sociálních a ekologických služeb lesů dnes vidí vlastníci lesů v Evropě jako jeden z nejpálčivějších problémů budoucnosti, a proto na daném tématu v zahraničí systematicky pracují výzkumné týmy, tak v našich domácích podmínkách se pro vytváření odpovídající znalostní základny prakticky nedělá nic. Ani lesnický ekonomický výzkum u nás de facto v tomto směru neexistuje.

Závěrem lze konstatovat, že **možnosti zvyšování tržně uplatnitelných nedřevních užitků a služeb lesa zde sice jsou, ale s přihlédnutím k současné pasivní situaci státní lesnické politiky by měli být také vlastníci lesů tou správnou hnací silou pro formulování společenské objednávky a iniciování příslušných odvětvových aktivit pro dosažení cílového stavu.**

7. SEZNAM LITERATURY

- [1] KOLEKTIV (2013): Závěry a doporučení Koordinační rady k realizaci NLP II, Praha, 40 stran, ISBN 978-80-905423-0-3
- [2] MANTAU, U. et al (2001): Beiträge zur Vermarktung der Umwelt- und Erholungsleistungen des Waldes, Eine Sonderveröffentlichung von AFZ/DerWald im Zusammenarbeit mit Universität Hamburg
- [3] MATĚJÍČEK, J. A KOL.(2010): Zlepšit zhodnocování a marketing lesních nedřevních užitků a služeb, realizační projekt KA3-průběžné znění 02, 2. verze, zpráva expertní skupiny o řešení KA NLP II, 30 stran a 2 přílohy
- [4] Millenium Ecosystem Assessment: Ecosystem and human well-being: Synthesis report. Washington DC: Island Press, 2005
- [5] The Provision of Forest Ecosystem Services, European Forest Institute, 2014, ISBN 978-952-5980-13-4 (pdf)
- [6] Valuation and Compensation Methods for Non-Wood Forest Goods and Services, Report to the Standing Forestry Committee, November 2008

Kontakt:

Ing. Jiří Matějčíček, CSc.

vedoucí projektant

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, pobočka Stará Boleslav

Nábřeží 1326, 250 01 Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

tel.: +420 602 583 156

e-mail: matejcekjiri@seznam.cz

ZKUŠENOSTI S ÚČETNÍMI AUDITY A EKONOMICKÝMI ANALÝZAMI LESNÍCH MAJETKŮ

Doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.

Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská

Abstrakt

Audit v odvětví lesního hospodářství je specifickou činností. Vedle případného standardního – tzv. statutárního auditu podle zákona může u lesních majetků vyplynout potřeba širšího a komplexního ověření hospodaření, včetně stavu a vývoje lesa jako takového. K poskytnutí auditorských služeb tohoto typu lze přiměřeně použít zákon o auditorech - tj. ověřování jiných ekonomických informací v rozsahu stanoveném smlouvou. Příspěvek se zabývá řadou metodických přístupů k této problematice, se zaměřením na stav i prognózy lesního majetku a odvětvová specifika lesnického hospodaření, zejména však na příslušné ekonomické analýzy.

Klíčová slova

audit, účetní audit, lesnický audit, ekonomická analýza lesního majetku

ÚVOD

Ekonomická životaschopnost trvale udržitelného obhospodařování lesů je v rámci lesnických strategických dokumentů zmiňována od roku 2003. Mj. se zde cituje, že je klíčovým pilířem trvale udržitelného obhospodařování lesů a má rozhodující význam pro udržení lesů a jejich mnohostranný užitek pro společnost. [1,13] Také Národní lesnický program ČR pro období do roku 2013 zahrnoval ekonomickou životaschopnost a konkurence-schopnost trvale udržitelného obhospodařování lesů. A to již v prvním - ekonomickém pilíři. [2]

V rámci odvětvové struktury národního hospodářství ČR je lesnictví začleněno pod Ministerstvo zemědělství ČR (MZe). Podle klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE) je zařazeno do sekce A Zemědělství, lesnictví a rybářství; subsekce 02 – Lesnictví a těžba dřeva. Odvětvové charakteristiky českého lesního hospodářství (dále také LH) vychází ze statistického zjišťování, informace dále zajišťuje MZe, např. prostřednictvím ročních výkazů o hospodaření. Komplexní soubor informací o LH představuje pravidelně zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky za příslušný rok (systematicky od roku 1996) – tzv. „zelená zpráva“. Statistické zjišťování i zelené zprávy jsou však zdroji vysoce agregovaných celostátních údajů (současné však jedinými oficiálními zdroji), jež se mohou už regionálně výrazně lišit (pomíjeje statistickou vypovídající váhu dat, ovlivněnou také výběrem respondentů). Dlouhodobě tak LH chybí systematické analýzy dat, obdobné například účetní datové síti FADN (Farm Accountancy Data Network), jež je využívána jako základní zdroj srovnatelných informací o hospodářských výsledcích a ekonomické situaci zemědělských podniků.

Nositeli postulované ekonomické životaschopnosti jsou konkrétní hospodařící subjekty LH – zejména vlastníci lesů, avšak i zde dlouhodobě chybí metodicky harmonizované přístupy k systematickým analýzám jejich hospodaření. Z velké části se zde promítá složitost této problematiky – ve srovnání s jinými odvětvími. Zde je vhodné připomenout jednu ze zásadních odvětvových zvláštností ekonomiky LH: hospodářský výsledek, jež spočívá v jisté příčinné nespojitosti dosažených výnosů oproti vynaloženým nákladům v hospodářském roce. Náklady pěstební činnosti jsou v podstatě investicí do daleké budoucnosti - výnosy (za dříví) pak dědictvím hluboké minulosti. Tento fenomén hospodářských výsledků v LH umožňuje (ale i způsobuje) jistou kreativitu, spočívající v určité elasticitě nákladů pěstební činnosti – oproti relativně determinovaným výnosům (těžební možnosti, ceny dříví atd.), projevující se i v intenzitě hospodaření.

¹ Např.: Harmonizace účetnictví znamená srovnatelnost informací zjišťovaných a vykazovaných v účetnictví, sjednocení účtování, oceňování a vykazování stejných transakcí. Hlavním důvodem je zajištění srovnatelnosti vykazovaných informací pro potřeby jejich uživatelů, jelikož tyto výkazy jsou mnohdy jediným zdrojem informací o podniku, jeho výkonnosti a o změnách ve finanční situaci. Harmonizace je tedy proces celkového sblížení finančního

Cílem tohoto příspěvku jsou především informace o stávajících přístupech jakož i dosavadních zkušenostech autora s účetními audity, tzv. lesními audity a ekonomickými analýzami lesních majetků, a některých zkušenostech jiných autorů – to vše coby příspěvek k výše uvedenému harmonizovanému přístupu k předmětné problematice.

METODIKA

K základním motivům k potřebě ekonomických analýz v podmínkách LH je vhodné připomenout ekonomickou reformu ve státních lesích České republiky po roce 1990. Základními postuláty zde bylo:

- řešení sociální stránky zaměstnanosti při restrukturalizaci podniků,
- zvýšení předpokladů pro trvale udržitelný rozvoj lesa oddělením vlastnictví lesů od hospodářských činností v nich realizovaných,
- vytvoření tržního prostředí při obchodu s dřevní surovinou,
- vytvoření konkurenčního prostředí a tím zvýšení kvality prací při realizaci činností lesní výroby,
- alokace a restrukturalizace majetku lesních akciových společností, jež provedené reálnými vlastníky umožní zvýšení efektivnosti jeho využití,
- koncepce reformy je zpracována ve smyslu základních směrů vládní politiky k privatizaci,
- reforma sleduje vytvoření předpokladů a respektování podmínek pro vstup ČR do Evropské unie. [8]

Připomínka této historické paralely evokuje logickou potřebu ověření naplnění uvedených premis – zejména v ekonomické praxi, s využitím pokud možno exaktních metod.

K účetnímu auditu: „*Posláním a smyslem auditu je vyjádřit názor nezávislé, kvalifikované osoby na věrohodnost účetních výkazů zveřejněných vedením účetní jednotky. Auditor ověřuje, zda údaje v účetních výkazech věrně zobrazují stav majetku a závazků, finanční situaci a výsledek hospodaření v souladu s pravidly předepsanými českými nebo jinými účetními předpisy, často s Mezinárodními účetními standardy (IAS/IFRS). Názor auditora má dostatečnou vypovídací schopnost pouze a jenom ve spojení s určitou úplnou účetní závěrkou, ke které se auditor vyjadřuje.*“ (Zdroj: Komora auditorů České republiky)

V České republice je vznik auditorské profese spojen s transformací ekonomiky v osmdesátých a devadesátých letech minulého století. Počátek auditingu se datuje rokem roku 1989, kdy byla vydána vyhláška č. 63/1989 Sb., o ověřovateli (auditech) a jejich činnosti. Byla určena především pro ověřování účetních závěrek podniků se zahraniční majetkovou účastí. Dalším vývojem byla tato vyhláška nahrazena zákonem č. 524/1992 Sb., o auditech a Komoře auditorů České republiky, v roce 2000 byl přijat zákon č. 254/2000 Sb., o auditech, a v roce 2009 současně platný zákon č. 93/2009 Sb. Zákon o auditech a o změně některých zákonů (zákon o auditech). Povinnost ověřování účetní závěrky účetních jednotek auditorem (statutární audit) upravuje zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví. U státních podniků tuto povinnost přímo ukládá zákon č. 77/1997 Sb. Zákon o státním podniku. V podmínkách územních samosprávných celků (měst a obcí) od roku 2004 nabyt účinnosti zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumání hospodaření územních celků a dobrovolných svazků obcí. Toto přezkoumání hospodaření provádí (dle volby obce) příslušný vyšší územní samosprávný celek (kraj) nebo auditor.

Pozn.: Autor je auditorem (č. oprávnění 1721) a členem Komory auditorů České republiky od roku 1997.

Podnikatelské prostředí a auditing v lesním hospodářství popisují Kupčák, Šmída (2009). Mj. se zde konstatuje, že v ČR působí přibližně přes 31 tis. subjektů (13 právních forem), jejichž převažující odvětvová klasifikace ekonomické činnosti je zmíněná subsektce 02 Lesnictví a související činnosti. [11]

Specifika auditingu v prostředí LH územních samosprávných celků (lesy měst a obcí) popisuje Kupčák (2008). V této souvislosti autor zdůrazňuje význam vypracování tzv. koncepce hospodaření v členění na dlouhodobé (strategické) cíle a krátkodobé cíle, včetně jejího schválení - minimálně na úrovni rady obce (lépe zastupitelstva). Koncepce vypracované v systémové hierarchii: zásady - principy - metody - postupy. [9]

² Pojem „účetní jednotka“ je definován zákonem o účetnictví.

³ IAS - International Accounting Standards, IFRS - International Financial Reporting Standards

Metodickým přístupem k lesnickým auditům na bázi požadavků auditorských předpisů statutárních auditů se zabývají Šafařík, Hlaváčková (2014). Mj. upozorňují, že audit v podmínkách LH je oborově specifickou činností, a to i u statutárního auditu, vymezeného zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví a zákonem č. 93/2009 Sb., o auditorech. [15]

Přístup k tzv. lesnickému auditu poprvé definoval Domes (2001). Cílem bylo objektivní posouzení hospodaření na lesním majetku z hlediska zajišťování potřeb vlastníka a z hlediska certifikace lesů, která hodnotí směřování k trvale udržitelnému rozvoji lesů. Lesní hospodářský plán autor považuje za funkční kostru cílevědomého hospodaření v lesích, neformálně respektovaný odborným personálem a lesní zákon za rámec, vymezující prostor pro subjektivní přístup personálu k jednotlivým konkrétním segmentům lesa. Metodika lesnického auditu vychází ze systémového pojetí hospodaření jako procesu interakcí mezi stavem lesa, záměry hospodaření a vlastním výkonem hospodaření. Má tři části:

- Hodnocení LHP z hlediska zajišťování potřeb vlastníka a naplňování zásad trvale udržitelného hospodaření v lesích,
- Hodnocení praktické realizace LHP,
- Dodržování lesního zákona a zákona na ochranu přírody a krajiny. [In 7]

Podle metodiky ÚHÚL – náplní lesnického auditu je, na základě žádosti vlastníka lesa nebo jiného oprávněného zadavatele, prověření odborné správnosti a ekonomické efektivnosti hospodaření, objektivní evidence jeho průběhu a vyhodnocení výsledků v lesích na majetkové nebo organizační jednotce. Výsledkem mají být objektivní a vzájemně porovnatelné informace o odborné a ekonomické úrovni hospodaření lesního personálu na hodnocené jednotce. Zjištěné informace umožňují přijetí kvalifikovaných opatření pro případ potřeby zvýšení úrovně hospodaření a srovnání s vývojem ekonomické situace v širším rámci (region, republika, druh vlastnictví). Metodika auditu vychází z hodnocení vzájemných vztahů mezi skutečným stavem lesa, záměry hospodaření, vlastním výkonem hospodaření v lese i ekonomickými výsledky. Lesnický audit je posloupeností dílčích auditů, ověřujících skutečný stav, soulad s požadavky, cíli a výsledky. [4]

Významnou metodickou problematikou v podmínkách LH jsou účetní a daňové aspekty při lesnickém hospodaření, vč. vymezení lesního majetku a nakládání s ním. Stěžejní je také účetnictví při vlastním hospodaření (vč. oceňování) a příslušné daňové průměty (viz také zcela specifická tvorba a čerpání rezerv na pěstební činnost). Problematiku nakládání s lesními pozemky v daních a účetnictví popisuje Janásek (2000, 2001). Komplexní problematiku účetních a daňových aspektů v podmínkách LH popisují Janásek, Kupčák (2009). Účetními, daňovými a finančními aspekty tvorby a čerpání rezerv na pěstební činnost se zabývají Šafařík a kol. (2011) V průběhu ověřovacích a analytických postupů by měl být použit princip významnosti na základě testovacích vzorků a zásada identifikace účetního případu a jeho dokladovosti.

K základním předpokladům objektivity analýz patří dispozice standardizovaných vstupních informací o hodnoceném subjektu. Vedle toho však i srovnávací databáze pro komparaci zjištěných ekonomických parametrů s jinými subjekty, např. v rámci regionu. V praxi to znamená stanovit v první fázi výčet nutných podkladů a informací (přípravná a testovací fáze), následuje volba vhodných metodických postupů a zpracování informací (realizační fáze). Neméně důležité je vymezení požadovaných výstupů, jež na jedné straně uspokojí zadavatele analýzy a na straně druhé mají charakter dat, použitelných pro verifikaci a uvedenou komparaci. V této souvislosti je nutno upozornit na ochranu dat, s nutností zachycení relevantních podmínek v příslušné smlouvě, současně s vymezením časového rámce analýzy a doby ochrany. Těžiště vstupních dat by tak pokud možno měly tvořit veřejně přístupné informace, nejlépe - dané zákonem. Nástrojem metodiky je logicky identifikace a dispozice příslušných, s předmětem analýzy souvisejících, zákonných a prováděcích předpisů.

Zvláštním přístupem k ekonomickým analýzám v LH je sociálně-ekonomická významnost funkcí lesa na příslušném lesním majetku. Zde lze aplikovat metodiku projektu NAZV „Vyjádření společenské efektivnosti existence a využívání funkcí lesa v peněžní formě v České republice“. Metody tohoto přístupu jsou diferencovány podle jejich sociálně-ekonomického obsahu:

- tržní funkce: na bázi ukazatelů procházejících trhem (objem tržeb),
- zprostředkovaně tržní funkce: na bázi ukazatelů procházejících zprostředkovaně trhem,
- netržní funkce (sociální). [16]

K dalším přístupům k ekonomickým analýzám v podmínkách LH lze zmínit probíhající řešení projektu NAZV „Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství“. Jedním ze zásadních cílů je na základě typologických podkladů definovat optimální hospodářská opatření pěstební a těžební činnosti a vykalkulovat ekonomickou efektivnost LH v teoreticky schůdném a prakticky použitelném členění. Projekt zahrnuje celkovou efektivnost vložených prostředků ve vztahu k provoznímu cíli a celé soustavě hospodářských opatření - od založení po obnovu porostu. [12] Vzhledem k tomu, že veškeré kalkulace úzce navazují na poznatky typologie lesů, optimální hospodářská opatření a rozbor ekonomických dopadů přijatých rozhodnutí, lze metodiku považovat za komplexní biologicko-ekologicko-ekonomickou analýzu trvale udržitelného, stanovišti odpovídajícího hospodaření v lesích.

VÝSLEDKY

1. Historický vývoj auditu

Chápání pojmu audit prošlo relativně dlouhým vývojem. Již ve starém Egyptě a Babylonu vykonávalo několik pověřených úředníků určitou formu auditu - vedli záznamy o nejružnějších hospodářských aktivitách a jejich správnost prověřovali vzájemným porovnáváním.

Ve třetím století před naším letopočtem římscí vládci mívali ve zvyku určovat tzv. kvestory, kteří kontrolovali hospodářskou evidenci ve spravovaných provinciích. Z tohoto období patrně pochází i slovo audit, kdy kvestoři byli povinni „skládat účty“ před shromážděním.

K rozvoji auditu došlo ve středověku, a to zvláště v oblasti Britského království. Auditori zde byli vysocí úředníci, zpravidla členové soudního dvora, často podléhající přímo hlavě státu. Jejich úkolem byla v zásadě kontrola účtů předkládaných jinými úředníky, kteří byli dosazeni korunou do jednotlivých hrabství, aby tam vykonávali správní a dozorčí soudní funkce.

V období průmyslové revoluce v 19. století začaly vznikat nové podnikové organizace - akciové společnosti, registrované státem. To vedlo ke vzniku zákonů, které předepisovaly zhotovování přehledů o jejich hospodaření pro „audity akcionářů“ - první ustanovení o auditorech lze nalézt ve Velké Británii v zákonu o akciových společnostech z roku 1844 (Companies Act 1844). Určení akcionáři porovnávali finanční položky výroční zprávy s položkami v účetních knihách a také ověřovali, zda každá platba má svůj doklad. Vyjádření názoru na účetní výkazy bylo tehdy charakterizováno pojmy „pravdivé a bezchybné“ (truth and correctness), přičemž byl kladen důraz na odhalení chyb a nesprávností (případně i defraudací), které mohly ovlivnit nějakým způsobem majetek společnosti.

Novodobá interpretace auditu spadá do období po 2. světové válce, kdy byl, opět ve Velké Británii, přijat Companies Act 1948. Zde byla použita definice „pravdivého a věrného zobrazení“ (true and fair view), a zřetelně vymezeny povinnosti, odpovědnost a práva auditora.

Princip pravdivého a věrného zobrazení byl postupně akceptován ve všech národních legislativních úpravách auditu, i když jeho aplikace je rozdílná. Tyto rozdíly mají svůj původ v odlišnostech pojetí zákonodárství - anglosaského (zvykové právo) a (euro)kontinentálního (římské právo). V podmínkách zvykového práva (Anglie, USA) se k naplnění principu vyžaduje respektování obecně uznávaných účetních principů (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP), zatímco v kontinentální Evropě, v podmínkách tradičního obchodního zákonodárství, se pro dodržení principu požaduje respektování vyhlášených právních norem a standardů. [10]

2. Účetní audit u účetních jednotek v LH

Rozhodujícím výstupem účetního auditu je auditorská zpráva a výrok auditora. Auditorská zpráva je standardizovaný, veřejně přístupný dokument, ve kterém auditor vyjadřuje svůj názor na správnost předložené účetní závěrky. Tento názor je vyjádřen prostřednictvím výroku, který je také standardizovaný a může nabýt jedné z následujících variant:

- výrok bez výhrad,
- výrok s výhradou,
- záporný výrok nebo
- odmítnutí výroku.

Výrok bez výhrad vyjádří auditor tehdy, pokud je přesvědčen, že vykazované skutečnosti jsou v souladu s realitou s přihlédnutím k zásadě významnosti. Výrok s výhradou je vyjádřen tehdy, pokud auditor nesouhlasí s dílčím údajem (údaji) v účetní závěrce. V tomto případě se v auditorské zprávě popíše, jakých skutečností se výhrada týká. Záporný výrok vyjádří auditor tehdy, pokud je přesvědčen, že vykazované skutečnosti nejsou v souladu s realitou a účetní závěrka tedy nepodává věrný a poctivý obraz o výkonnosti a finanční situaci podniku. Odmítnutí výroku vyjádří auditor tehdy, pokud nezískal (resp. nebylo mu umožněno získat) dostatečné informace k tomu, aby se o účetní závěrce mohl vyjádřit. Z pohledu metodického lze pro vyslovení výroku použít rozhodovací tabulku - viz tab. č. 1.

Tab. 1 Rozhodovací tabulka pro vyslovení výroku

Míra nesouhlasu (nejistoty) auditora	Nevýznamný(á)	Významný(á), ale nikoliv zásadní	Zásadní
Nesouhlas	Výrok bez výhrad	Výrok s výhradou	Záporný výrok
Nejistota			Odmítnutí výroku

Zdroj: Komora auditorů České republiky

Určitou (mezi)variantou k výroku bez výhrad je tzv. zvýraznění skutečnosti (bez vlivu na výrok bez výhrad). Formulace nejčastěji zní: „Ačkoliv uvádíme výrok bez výhrad, chceme upozornit na následující skutečnost(i) ...“

Pokud chce auditor upozornit společnost na dílčí nedostatky (k výroku bez výhrad), učiní tak prostřednictvím dopisu nebo zprávy pro vedení společnosti. Tento dopis není veřejný a slouží pouze pro vnitřní potřebu auditovaného podniku.

Jistým problémem účetního auditu je jeho prioritní zaměření na ověření účetní závěrky. Tomu odpovídají hlavní podklady a dokumentace pro auditorské ověření účetní závěrky:

1. Obecné dokumenty (aktuální výpis z obchodního rejstříku, společenská smlouva, stanovy společnosti vč. dodatků, organizační řád, schéma struktury společnosti, notářské zápisy z valných hromad mající vztah k účetnímu období, zápisy z jednání představenstva a vedení společnosti, účetní závěrka za minulé období, výroční zpráva minulého roku, popis kapitálového propojení účetní jednotky s okolím, přehled o stavu soudních sporů - stav jednotlivých finančně významných soudních sporů k rozvahovému dni, z nichž mohou vyplývat potenciální nároky či závazky atd.).
2. Roční účetní závěrka (Rozvaha Úč POD 1-01, Výkaz zisku a ztráty Úč POD 1-02, Příloha k účetní závěrce vč. výkazu cash-flow, přiznání k dani z příjmů, výroční zpráva).
3. Podklady vnitřního kontrolního systému (zápisy z jednání dozorčí rady, popis funkce a seznam směrnic vnitřního kontrolního systému – pravidel a postupů, zprávy a zápisy vlastního (vnitřního) kontrolního orgánu (vnitřní audit), seznam platných vnitropodnikových řídicích aktů, směrnic a pokynů, zprávy a zápisy externích kontrolních orgánů za účetní období)
4. Základní účetní písemnosti (hlavní kniha, deníky, obrátová předvaha, účtový rozvrh a seznam knih analytické evidence, knihy analytické evidence a pokladní knihy, popis účetního systému v počítačovém prostředí (hardware a software), vnitřní směrnice a předpisy ve smyslu zákona o účetnictví a postupů účtování, vedení

² „Audire“ (lat.) – naslouchat, poslouchat; viz také „auditorium“ - přednášková síň, posluchárna.

účetnictví - pořizování dat, oběh dokladů, seznam účetních knih, symbolů a zkratk, podpisové vzory a oprávnění odpovědných osob, vnitropodnikové účetnictví - forma, organizace, zaměření, účetní řešení vnitropodnikových obrátů mezi středisky apod., dlouhodobý hmotný majetek – vymezení, evidence, odpisový plán, odpisování, zásoby - způsoby oceňování, způsob účtování, používání kalkulačních účtů, rozpouštění odchylek, účtování do spotřeby, normy přirozených úbytků, dlouhodobý finanční majetek, rezervy - zásady, tvorba, čerpání, evidence, kurzy cizích měn, inventarizace - zásady, plán, provádění, inventurní soupisy a inventarizační zápisy, časové rozlišení nákladů a výnosů, používání dohadných účtů, roční účetní závěrka – harmonogram, číselníky - organizačních jednotek, výkonů a výrobků, prostředků, dokladů s uvedením rozsahu použitých číselných řad apod., podrozvahová evidence - drobný hmotný majetek atd.).

5. Ostatní účetní písemnosti (např. přehled pojištění majetku a podnikatelských rizik, seznam nájemních a leasingových smluv, seznam zástavních smluv a břemen, seznam rozhodujících obchodních smluv).
6. Dokumentace o prokázání vlastnictví a existence majetku a kapitálu – např. fyzická a dokladová inventura všech majetkových účtů, specifická dokumentace některých majetkových složek: nemovitý majetek (srovnání evidence s evidencí vedenou na listě vlastnictví katastru), DHM movitý (přírůstky a úbytky), DFM (doložit řádnou účetní závěrkou dceřiné společnosti k posouzení ocenění kapitálové účasti), nedokončená výroba a hotové výrobky (doložit směnicemi pro kalkulaci ocenění a seznamem použitých cen k ocenění zásob výrobků), bankovní účty (výpisy), pohledávky, výpočet vytvořených opravných položek, přechodové účty, účty vlastního kapitálu (např. usnesení valné hromady schvalující vypořádání účtu hospodářský výsledek ve schvalovacím řízení), bankovní úvěry a půjčky.

K uvedenému výčtu stěžejně přistupují podklady pro testy věcné správnosti – vybrané účetní doklady: např. příjmy a výdeje, přijaté a vydané faktury investiční, materiálové a službové, aktivační příjmy, výplatní listiny, vnitřní účetní doklady.

Významným předmětem ověření je také seznam významných událostí po datu účetní závěrky - účetní jednotka uvede a vysvětlí každou významnou událost, která nastala v době mezi datem účetní závěrky a datem vyhotovení zprávy auditora s uvedením jejího popisu a odhadu finančních účinků.

Naznačený problém účetního auditu spočívá v jisté univerzifikaci, jež nedostatečně odráží odvětvová specifika, ve kterých účetní jednotka vyvíjí svoji hospodářskou činnost.

3. Lesnický audit

Lesnický audit je dle Domese (2001) posloupeností dílčích auditů, ověřujících soulad: stavu lesa, koncepcí hospodaření, lesních hospodářských plánů, projektů hospodaření, výkonu hospodaření, výkaznictví; s dílčími etalony kvality:

- doktrínou trvale udržitelného hospodaření v lesích,
- odbornými poznatky,
- provozní a ekonomickou racionálností,
- legislativou.

Formálně i věcně je členěn do 8 oddílů:

1. Identifikační údaje a organizační a správní poměry
2. Stav lesa
3. Koncepce hospodaření
4. Lesní hospodářské plány
5. Projekty hospodaření
6. Kvalita hospodaření
7. Výkaznictví
8. Závěry auditu.

Lesnický audit slouží k posuzování lesních majetků z hlediska základních principů dobrého lesního hospodářství. K těmto principům patří:

1. Trvale udržitelný rozvoj. Ten je posuzován na základě:
 - a) biodiverzity,
 - b) produkční schopnosti,
 - c) regenerační kapacity,
 - d) vitality,
 - e) schopnosti plnit funkce lesů v současnosti i v budoucnosti.
2. Produkční a ekonomické funkce.
3. Ochranné funkce (zejména vůči vodě a půdě).
4. Sociální a kulturní funkce.
5. Ostatní funkce.

Lesnický audit podle metodiky ÚHÚL (2012) sestává zpravidla ze dvou částí:

- zhodnocení hospodaření v lese;
- zhodnocení ekonomických výsledků.

Zhodnocení hospodaření v lese zahrnuje zhodnocení jednotlivých podkladů, projektů a záměrů - oblastní plány rozvoje lesů, lesní hospodářský plán, lesní hospodářská osnova, plán péče, vč. venkovních šetření a doplnění požadovaných údajů.

Ekonomické zhodnocení výsledků se zabývá analýzou nákladů a výnosů hodnoceného majetku. Má prokázat, zda výnosy z hospodaření v lesích a příjmy z jiných komodit zajišťují potřebné náklady na krytí ekonomicky životaschopného, ekologicky zodpovědného, společensky a sociálně prospěšného hospodaření v lesích. Výsledky ekonomické analýzy jsou prezentovány formou porovnávacích tabulek a grafů s příslušnými komentáři a doporučeními auditora k odstranění případných nedostatků, změn a úprav dle jednotlivých hodnocených činností.

Závěrečná zpráva obsahuje vyhodnocení výsledků všech šetření o hospodaření v lesích a vyhodnocení ekonomických výsledků. Ve zprávě se navrhuje opatření ke zvýšení úrovně a efektivity hospodaření.

Přístup k lesnickým auditům na bázi požadavků auditorských předpisů statutárních auditů v současnosti rozvíjí Šafařík a kol. (2014), jež mj. uvádí význam Etického kodexu pro auditory a účetní znalce, Komorou auditorů České republiky – účinný od 1. 1. 2011 (KA ČR 2011), zejména část A uvádějící základní principy etického chování a vymezující koncepční rámec činnosti auditora/účetního znalce, část B sekce 291 vymezující koncepční rámec nezávislosti při ostatních ověřovacích zakázkách, a Nové strategie EU v oblasti lesnictví: pro lesy a odvětví založená na lesnictví, definující mimo jiné udržitelné obhospodařování lesů (COM (2013) 659 final).

4. Ekonomické analýzy lesních majetků

Metodika ekonomické analýzy na lesních majetcích může z formálního hlediska sestávat ze tří základních kroků:

- definování a dispozice podkladů pro audit (vstupní databáze), testování,
- postupy analýz,
- definice a interpretace výstupů.

Pozn.: následující metodika je uvedena na příkladu, kdy organizace vyvíjející lesnickou činnost je obchodní společností. V případě jiné právní formy se přiměřeně upraví (zejména z hlediska legislativního).

4.1 Výčet základních podkladů

Systémově lze výčet základních podkladů shrnout do čtyř oblastí (subsystémů):

- právní a statutární vymezení organizace - subjektu analýzy,
- podklady z hospodářsko-úpravnické oblasti - databáze taxačních údajů z lesního hospodářského plánu a údajů lesní hospodářské evidence,
- operativně technická evidence (technické jednotky a související ekonomické parametry),
- účetní evidence (ekonomické a finanční údaje).

Podklady pro právní a statutární vymezení subjektu vychází u obchodních společností zejména ze zákona č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dříve zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník) a obsahují např.: údaje z obchodního rejstříku (výpis z obchodního rejstříku, zakládací listina, společenská smlouva, stanovy, notářské zápisy z valných hromad), rozhodnutí o vypořádání hospodářských výsledků, zápisy z jednání statutárních orgánů - představenstva, dozorčí rady, vedení společnosti. Dále zde mohou patřit zprávy a zápisy orgánů státní správy za hodnocené období.

V oblasti hospodářské úpravy lesa výčet podkladů vychází prioritně ze zákona č. 289/1995 Sb. (lesní zákon) a příslušných prováděcích vyhlášek, a zpravidla zahrnuje: statutární vymezení lesního majetku z celkové majetkové struktury (vč. nabývacích listin), aktuální (případně i předchozí) lesní hospodářský plán (LHP), údaje lesní hospodářské evidence (LHE), písemnosti o kontrolách orgánů státní správy, případné znalecké posudky.

Do oblasti plánovací a operativně technické evidence patří: organizační struktura subjektu, evidence dlouhodobého (investičního) majetku (vč. lokalizace), definice výkonů pěstební, těžební a ostatní činnosti (osnova výkonů, seznam číselných znaků), plánové operáty (výrobně technický plán, plán investiční činnosti, ekonomika práce a mzdy, plán nákladů a výnosů vč. metodiky rozpouštění režijních nákladů, finanční plán), struktura a evidence základních druhů nakupovaných zásob a přehled hlavních dodavatelů, struktura externích dodávek dříví a přehled hlavních odběratelů, údaje o aktivaci majetku vytvořeného vlastní činností.

Podklady účetní evidence vychází zejména ze zákona o účetnictví. Patří zde účetní soustava, účtová osnova (účtový rozvrh), účetní knihy, směrnice pro vedení účetnictví (metodika oceňování majetku, odpisování majetku, směrnice pro oběh a přezkušování účetních dokladů, kontrolní činnost atd.), účetní závěrky (rozvaha, výsledovka, příloha) a výroční zprávy, inventarizační soupisy a zápisy, registrace a plnění daňových povinností.

Testováním vstupní databáze se rozumí statistické vyhodnocování, identifikace rizik a stanovení hladin významnosti, podle kterých se stanovuje rozsah ověřování.

4.2 Vlastní ekonomická analýza

Předmět a obsah ekonomické analýzy předpokládají, že stěžejní pozornost bude věnována lesu a lesnímu hospodářství. Často však je zde i další majetková infrastruktura (zemědělské pozemky, rybníky atd.), vč. využití majetkových položek i pro jiné možné aktivity subjektu (např. služby).

Postupy ekonomické analýzy v bližším členění zahrnují: základní charakteristiku posuzovaného lesního majetku, posouzení provedení vybraných pěstebních prací a výkonů těžební činnosti, analýzu investiční činnosti, posouzení obchodní činnosti a smluvních vztahů v rámci obvyklého tržního prostředí, analýzu ekonomiky práce a mezd (vč. produktivity práce), srovnávací statistiku úrovně dosahovaných přímých a vlastních nákladů dle výkonů, analýzu režijních nákladů, rozbor rozhodujících tržebnosných činností a výkonů, analýzu stavových a tokových veličin a vývoje hospodaření, analýzu bilance peněžních toků, základní ukazatele finanční analýzy, souhrnné analýzy rentability majetku.

Při charakteristice posuzovaného majetku subjektu se analyzuje podíl a základní struktura lesní výroby v členění: pěstební činnost, těžební činnost, jiná lesní činnost, příp. však také dřevařská výroba, zemědělská výroba atd., vč. vymezení obsahové náplně výkonů.

Charakteristika posuzovaného lesního majetku obsahuje zhodnocení stavu lesa a dosavadního hospodaření (zejména dodržování lesního zákona a základních hospodářských opatření LHP), stav přirozené a umělé obnovy,

ztráty na kulturách a stav zajištěnosti kultur, ochranu kultur, prořezávky, identifikace a význam škodlivých činitelů a ochrana lesa, případné vazby na veřejné finance (dotace). Vlastní posouzení vybraných pěstebních prací a výkonů těžební činnosti zahrnuje:

- venkovní kontrolu vybraných pěstebních prací dle porostních skupin (test významnosti), co do rozsahu, kvality provedení a jejich účelnosti, evidence a vykázaných nákladů,
- kontrolu těžební činnosti co do rozsahu a struktury těžeb dle porostních skupin (obdobně jako u výkonů pěstební činnosti), vč. umístování těžeb a komparace porostních zásob dle LHP s evidencí vytěženého dříví v LHE (vztahuje se na celé období platnosti LHP).

Rozbor rozhodujících tržbonosných činností a výkonů je zaměřen na:

- vstupní analýzu podmínek (výše a struktura těžeb, dřevinná a sortimentní skladba, podíl vlastní spotřeby, obchodování s dřívím - smlouvy, fakturace, splatnost apod.),
- výši dosahovaného zpeněžení základních sortimentů (výřezy III. třídy - kulatinové sortimenty, vláknina, ostatní sortimenty), příp. dalších výrobků, vč. analýzy odchylek mezi jednotkovými cenami sortimentů dle rozhodujících odběratelů.

Pro vyjádření finanční analýzy jsou s použitím údajů účetnictví vypočteny základní poměrové ukazatele, charakterizující: platební schopnost - likviditu, finanční nezávislost, rentabilitu (výnosnost), ekonomickou aktivitu.

Ukazatele likvidity charakterizují schopnost subjektu splácet své krátkodobé závazky. Ukazatele finanční nezávislosti (zadluženosti a finanční struktury) informují o poměru mezi cizími a vlastními zdroji krytí majetku. Je žádoucí také posoudit stav kapitalizace ve vztahu k produktivnosti majetku. Ukazatele rentability poměřují dosahovanou úroveň zisku s výší vložených zdrojů a kvantifikují tak úroveň zhodnocení vloženého kapitálu. Vzhledem k závažnosti ukazatelů této skupiny může analýza v dílčích segmentech dále zahrnovat: podíl přidané hodnoty na výnosech, poměr zisku k výnosům - míra zisku, materiálová náročnost - podíl materiálových nákladů na výnosech, podíl mezd na výnosech - mzdová náročnost, podíl služeb na výnosech.

Vypovídací hodnota ukazatelů ekonomické aktivity spočívá ve schopnosti subjektu dosahovat při optimálním využití vloženého majetku co nejlepších hospodářských výsledků. Analýza doplňuje celkový pohled tím, že např. hodnotí: doby obratu zásob vlastní výroby a výrobků, doby obratu pohledávek.

Vedle jmenovitých hodnot uvedených ukazatelů je vhodné vyhodnotit jejich parametry polohy a homogenitu.

Ke zvýšení vypovídací hodnoty výsledků analýz je vhodné v podmínkách LH ještě doplnit některé odvětvové ukazatele (případně i vč. pyramidových rozkladů), např.:

- analýza bodu zvratu ve vztahu k těžební intenzitě,
- analýza hospodářského výsledku dosaženého v pěstební a těžební činnosti (příp. až do detailu vybraných výkonů),
- analýza hospodářského výsledku na 1 m³ vytěženého dříví.

4.3 Výsledky a jejich interpretace

Vedle dílčích výsledků, vyplývajících a komentovaných v rámci jednotlivých kroků analýz, vč. odkazů na příslušné tabulky a grafické přílohy, by měly být závěrem shrnuty základní poznatky:

- zda analyzovaný subjekt byl zřízen a vyvíjí svoji činnost v souladu s platnými zákony, jsou naplňovány základní legislativní předpoklady pro výkon předmětné odborné úrovně, jsou respektovány statutární zásady,
- o vedení LHE, operativně technické evidence a zejména účetní evidence, a zda tato úroveň splňuje požadované informační funkce, vč. dispozic dat pro potřeby operativního řízení výroby, ekonomiky, průkaznosti účetnictví, povinnosti zveřejňování apod.,
- o výsledcích terénních kontrol u ověřovaných výkonů pěstební a těžební činnosti,
- o výsledcích srovnávacích postupů u jednicových nákladů pěstební a těžební ve srovnatelných podmínkách,
- o výsledcích rozboru tržbonosných výkonů,
- o stavu a vývoji struktury a úrovně majetku a kapitálu,

- o vývoji hospodářského výsledku, a jeho použití,
- o vývoji finanční oblasti (vč. daňové oblasti a případného použití veřejných finančních zdrojů),
- o výsledcích finanční analýzy s důrazem na rentabilitu hospodaření.

Srovnání lze provést s použitím celostátních odvětvových statistických údajů, zčásti i s dostupnými údaji srovnatelných vybraných správ podniku Lesy České republiky, s.p., lesních akciových společností, soukromých majetků. Minimální podmínkou srovnatelnosti je regionální aspekt a obdobné výrobní podmínky (lesní vegetační stupeň, zastoupení hospodářských souborů apod.).

V závěru analýzy by měl být vypracován návrh doporučení a opatření vč. důsledných odkazů na příslušnou legislativu, i vnitropodnikových směrnic a řídicích aktů.

DISKUZE

Jak bylo uvedeno v úvodu, příspěvek preferuje auditorskou činnost ve smyslu zákona o auditorech, s určitou aplikací metodiky auditu zaměřenou na LH.

Z pohledu diskuze je k pojmu audit vhodné připomenout ještě různé další tzv. „auditorské aktivity“, jež však spadají pod jiné legislativní rámce, například:

- audit systému managementu jakosti (dle normy ČSN EN ISO 9001:2001),
- audit systému řízení ochrany životního prostředí (dle ISO 14001),
- audit systému řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dle směrnice OHSAS 18001).

Auditory se v podmínkách LH také rádi nazývají ověřovatelé lesních certifikací PEFC (Pan European Forest Certification), či systému FSC (Forest Stewardship Council).

Vzhledem k rostoucí frekvenci se používání pojmu audit tak stává u obecné veřejnosti, i z pohledu public relation v podmínkách LH, málo přehledným. Například i Lesy České republiky, s.p. oznámily v roce 2007 obdržení certifikačního auditu firmou Bureau Veritas Certification Czech Republic, s.r.o. (jež samozřejmě není auditorskou společností ve smyslu zákona o auditorech), včetně předpokládaného obdržení příslušných certifikátů systému managementu jakosti (QMS) podle referenčního standardu ISO 9001:2000 a spotřebitelského řetězce lesních produktů (C-o-C) podle standardu CFCS 1004:2005.

V neposlední řadě jsou různá certifikační osvědčení vyžadována u dodavatelských subjektů v rámci výběrových řízení k zakázkám, nejen v odvětví LH.

Není snad nutno poznamenávat, že „množící se auditorské aktivity“ mají své ekonomické dopady, zpravidla končící u zákazníka; v podmínkách LH však možná i na úkor konkurenceschopnosti dříví, jako obnovitelné a ekologické suroviny.

Jinou stránkou věci jsou interní audity, kdy, opět Lesy České republiky, s. p. od roku 2007 přistoupily k hodnocení dlouhodobých výsledků v péči o stav lesa formou tzv. lesnického auditu (viz schválená směrnice č. 072007). Tento audit si klade za cíl stanovit postupy při provádění prověrek plnění závazných ustanovení LHP, dodržování zákona o lesích a prováděcích předpisů, právních norem a vnitropodnikových směrnic a zejména posoudit stav lesa a trend jeho vývoje i péči, která je mu věnována, to vše autoritou uznávaného, odborného, objektivního a nezávislého stanoviska. Směrnice také upřesňuje seznam podkladů, stanovuje kritéria hodnocení, specifikuje výslednou tabulku a uvádí vzory zápisů z venkovních šetření. Tato kontrola kvality hospodaření by měla směřovat ke zlepšování stavu lesa, který bude vyjádřen jeho ekonomickým i celospolečenským přínosem, ale i k motivaci odpovědných lesních hospodářů a dalších pracovníků, včetně jejich hmotné zainteresovanosti.

Přestože je tento lesnický audit představován jako nový nástroj hodnocení péče o les, je vhodné připomenout někdejší (v podstatě osvědčené) periodické prověrky hospodaření v lesích, známé u státních lesů již od 60. let minulého století.

ZÁVĚR

V poslední době roste frekvence používání pojmu audit. Také v podmínkách LH jsou například známy různé certifikační aktivity, jež se s pojmem audit často spojují. Na druhé straně má audit v hospodářské praxi dlouhodobou historii, včetně legislativního zázemí – v ČR v podobě zákona o auditorech. V zásadě lze tímto auditem chápat ověřování určitých informací (převážně hospodářského charakteru) podle principu pravdivého a věrného zobrazení.

Relativně novým požadavkem v podmínkách LH je zobrazení ekonomické reality lesního majetku, resp. objektivní ekonomická analýza hospodaření, akceptující zvláštnosti lesní výroby, v LH i historicky známých – požadavků těžební a výnosové vyrovnanosti, a v poslední době akcelerujících požadavků společnosti na plnění funkcí lesa. Vedle logické potřeby profesní odbornosti je zde významným rysem schopnost posuzování hospodářských skutečností v dlouhodobých časových rámcích (na rozdíl od jiných odvětví) – „ex post“ i „ex ante“. Zvláště pak se tyto potřeby projevují u lesních majetků měst a obcí.

Příspěvek se zabývá možnými metodikami hodnocení hospodaření na lesních majetcích, jež zpravidla probíhá formou ověřování ekonomických skutečností u konkrétního právního subjektu, vyvíjejícího lesnickou činnost. K poskytnutí auditorských služeb tohoto typu lze přiměřeně použít cit. zákona o auditorech. Vedle legislativního rámce, historických zkušeností a vyvinuté metodiky (zvláště pomocí auditorských směrnic Komory auditorů ČR), je u této formy auditu možnost využití mezinárodních auditorských standardů (ISA). V neposlední řadě je ještě vhodné zmínit jakousi gesci kvality, neboť činnost auditorů je ze zákona dozorována Komorou auditorů ČR.

LITERATURA

- [1] ANONYMUS. 2003. Konference ministrů o ochraně lesů v Evropě. Edit.: Novotný, J., Ďurský, J., Mindáš, J. Výzkumný ústav lesnický Zvolen. 199 s., ISBN 80-968427-4-9
- [2] ANONYMUS. Usnesení Vlády České republiky ze dne 1. října 2008 č. 1221 o Národním lesnickém programu pro období do roku 2013
- [3] ANONYMUS. 2008. Národní lesnický program pro období do roku 2013. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, Lesnická práce, s. r. o., nakladatelství a vydavatelství Kostelec nad Černými lesy. ISBN 978-80-7084-738-1
- [4] ANONYMUS. 2012. Hospodaření v lesích na principech trvalosti a vyrovnanosti. Pracovní metodika pro privátní poradce v lesnictví. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, 2012, 16 s. , dostupné na: <http://www.uhul.cz/images/poradenstvi/metodiky/HVLNPTAV.pdf>
- [5] JANÁSEK, M. Lesní pozemky v daních a účetnictví - I. Lesnická práce roč. 79, č. 12/2000, s. 536, ISSN:1212-8449
- [6] JANÁSEK, M. Lesní pozemky v daních a účetnictví - II. Lesnická práce roč. 80, č. 1/2001, s. 40, ISSN:1212-8449
- [7] KALOUSEK, F., KUPČÁK, V., DUDÍK, R. Ekonomická studie hospodaření LHC Špaček - Fulnek. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, 2001, 86 s.
- [8] KUPČÁK, V.: Economic Transformation of Forestry and Management of Forest Join-Stock Companies in the Czech Republic. The Finnish Journal of Business Economics, Special Edition 3/1998, Helsinki, s. 375-381
- [9] KUPČÁK, V. Koncepce hospodaření v lesích územních samosprávných celků. In. Dudík, R., Kupčák, V. Ekonomické aspekty integrovaného lesního hospodářství. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, 2007. ISBN 978-80-7375-102-9

⁵ ISA - International Standards on Auditing

- [10] KUPČÁK, V. Auditing v prostředí lesního hospodářství územně samosprávných celků. In DUDÍK, R. - KUBÁTOVÁ, D. Lesnictví a vyšší územní samosprávné celky. 1. vyd. Brno: Ediční středisko MZLU v Brně, 2008, s. 78-87. ISBN 978-80-7375-225-5
- [11] KUPČÁK V., ŠMÍDA Z. 2009. Podnikatelské prostředí a auditing v lesním hospodářství. Auditor, roč. XVI (6/2009), Komora auditorů ČR Praha, s. 4 - 7, ISSN 1210-9096
- [12] KUPČÁK, V., PULKRAB, K. 2012. Ekonomika pěstební činnosti na základě souborů lesních typů. In. „Rozvoj lesnické typologie a její užití v lesnické praxi“. Česká lesnická společnost, Těchov u Blanska. Brandýs nad Labem: ÚHÚL Brandýs nad Labem, s. 87-92, 208 str. ISBN 978-80-02-02386-9
- [13] KUPČÁK, V. 2014. Přístupy k řešení problematiky ekonomické životaschopnosti trvale udržitelného lesního hospodářství. Sborník referátů ze semináře s mezinárodní účastí (EK OLH ČAZV). Vyd.: ČZU v Praze, 2014, s. 57-72, ISBN 978-80-213-2450-3
- [14] ŠAFAŘÍK, D., DUDÍK, R., HLAVÁČKOVÁ, P. 2011. Účetní, daňové a finanční aspekty tvorby a čerpání rezerv na pěstební činnost. Zprávy lesnického výzkumu. 2011. sv. 56, 2011, č. 2, s. 125-128. ISSN 0322-9688
- [15] ŠAFAŘÍK, D., HLAVÁČKOVÁ, P. 2014. Metodický přístup k lesnickým auditům na bázi požadavků auditorských předpisů statutárních auditů. Zprávy lesnického výzkumu. 2014. sv. 59, č. 4, s. 160-166. ISSN 0322-9688
- [16] ŠIŠÁK, L., ŠACH, F., KUPČÁK, V., ŠVIHLA, V., PULKRAB, K., ČERNOHOUS, V., STÝBLO, J. Vyjádření společenské efektivnosti existence a využívání funkcí lesa v peněžní formě v České republice. Závěrečná zpráva 2006, Česká zemědělská univerzita Praha, Fakulta lesnická a environmentální, 2006, 121 s.
- [17] Wikipedia - Harmonizace účetnictví:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Harmonizace_%C3%BA%C4%8Detnictv%C3%AD

Příspěvek byl zpracován na základě řešení projektu NAZV č. QJ1220313 Diferenciace intenzit a postupů hospodaření ve vztahu k zajištění biodiverzity lesa a ekonomické životaschopnosti lesního hospodářství.

Kontakt:

Doc. Ing. Václav Kupčák, CSc.

Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství, Fakulta lesnická a dřevařská

Česká zemědělská univerzita v Praze

e-mail: kupcak@fld.czu.cz

NOVÉ METODY OBJEKTIVNĚJŠÍHO A PŘESNĚJŠÍHO POSUZOVÁNÍ EKONOMICKÝCH VÝSLEDKŮ OBHOSPODAŘOVÁNÍ LESNÍCH MAJETKŮ

Ing. Josef Lenocho, Ph.D.

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Lesnická a dřevařská fakulta MENDELU

Abstrakt

Tento článek se zabývá problematikou hodnocení ekonomických výsledků obhospodařování lesních majetků. Zpracovává dosavadní standardně používané metody posuzování ekonomických výsledků obhospodařování lesních majetků, kde analyzuje jejich možné použití a přínosy těchto metod. Dále se zabývá možnostmi nových speciálně lesnických přístupů a metod analyzování, které mají potenciál hodnotit výsledky ekonomické stránky obhospodařování lesních majetků objektivněji a přesněji, než ty doposud standardně používané metody, nebo přináší další lesnické významné ukazatele, které doplňují, vysvětlují a odůvodňují výsledky těch standardně používaných metod. Jsou zde uvedeny i zkušenosti s praktickým použitím těchto nových metod v lesnickém provozu.

Klíčová slova

lesní majetek, lesní podnik, lesnická ekonomika, hodnocení obhospodařování lesa, finanční analýza

1. ÚVOD

Problematika posuzování ekonomických výsledků obhospodařování lesních majetků je aktuální téma ekonomiky lesního hospodářství. Bylo tomu stejně i v minulosti, a to už od okamžiku, kdy les přestal být jen prostorem pro lov zvěře, ale začal fungovat díky využívané dřevoprodukční funkci i jako zdroj finančních příjmů pro vlastníky. Se zvyšující se intenzitou lesnického obhospodařování lesního majetku se samozřejmě zvyšoval i objem produkovaného a prodávaného dřeva a tím i zájem na co nejlepších ekonomických výsledcích této činnosti. Vývoj této problematiky byl poznamenán pouze obdobím socialismu v letech 1948 – 1989, kdy se v centrálně řízeném hospodářství používal nadsazeně ukazatel objemové produkce dřevní hmoty na úkor finančních ukazatelů. V současné době existuje v České republice v lesnickém provozu velký zájem na používání co nejpřesnějších a neobjektivnějších metod hodnocení ekonomické stránky obhospodařování zejména obecních, soukromých, příp. i dalších typů lesních majetků. U obecních lesních majetků jsou v posledních letech velmi časté případy, kdy je zájem zpracovat hodnocení kvality ekonomického obhospodařování lesa a to jak ze strany obecní koalice, obecní opozice či dokonce vlastní správy lesa. Soukromí vlastníci lesů mají také zájem o kontrolu ekonomické stránky obhospodařování svých lesních majetků. Je pochopitelné, že pokud hodnocení z jedné strany nedopadne dobře, snaží se druhá strana (nejčastěji vlastní lesní správa či její zřizovatelé) o vypracování svého pozitivnějšího hodnocení. Při používání různých metod a přístupů hodnocení může být pak nalezení objektivního posouzení kvality ekonomického obhospodařování konkrétního lesního majetku dosti komplikované a nejednoznačné.

2. SOUČASNÝ STAV A DOSAVADNÍ METODY POSUZOVÁNÍ EKONOMIKY LESNÍCH MAJETKŮ

V současné době převažují v lesnickém provozu zpravidla dva myšlenkové přístupy ohledně problematiky možných metod a přínosů hodnocení ekonomické stránky obhospodařování lesních majetků:

- První myšlenkový přístup vychází z obecné a dosti provozně rozšířené premisy, že při obhospodařování lesa nelze dostatečně přesně a objektivně zhodnotit ekonomickou kvalitu obhospodařování lesního majetku, a to zejména s poukázáním na jeho odlišnou a vždy originální přírodní, půdní, klimatickou, terénní, porostní, zdravotní, atd. charakteristiku. Zastánci tohoto přístupu jsou toho názoru, že dosavadní standardně používané metody mají vypovídací schopnosti nižší než takové, aby se z toho dalo reálně vycházet a na základě těchto výsledků činit další rozhodnutí. Tj. raději nic nehodnotit než používat zavádějící informace.

- Druhý myšlenkový přístup spočívá v používání dosavadních metod hodnocení ekonomické stránky obhospodařování lesních majetků, tj. zejména těch obecně-ekonomických: standardní finanční analýzy, auditu účetní závěrky, či oborově zaměřených: porovnání s průměrnými odvětvovými ekonomickými ukazateli, lesnické analýzy a ekonomické analýzy. Zastánci druhého přístupu se snaží těmito obecně-ekonomickými či oborově zaměřenými (často však dosti metodicky neujednocenými) metodami zjistit další ukazatele, informace a komentáře k ekonomice obhospodařování lesních majetků. Jak praktické použití těchto přístupů v praxi je ošidné, je zřejmé z celé řady nedávných případů z lesnického provozu v České republice, kdy se u hodnocení ekonomické stránky obhospodařování konkrétních lesních majetků v rámci oborově zaměřených metod sešly méně či více či naprosto zásadní rozdíly ve výsledcích hodnocení. To samozřejmě vzbuzuje k tomuto přístupu a u těchto metod značnou nedůvěru, a to jak u odborné lesnické, odborné ekonomické, odborné právnické i naprosto laické veřejnosti.

Charakteristika dosavadních metod hodnocení ekonomické kvality hospodaření lesních majetků:

- **Standardní finanční analýza:** „Je metoda hodnocení finančního hospodaření podniku, při které se získaná data třídí, agregují, poměřují mezi sebou navzájem, kvantifikují se vztahy mezi nimi, hledají kauzální souvislosti mezi daty a určuje se jejich vývoj. Slouží k identifikaci finančních problémů, silných a slabých stránek podniku, a hlavně umožňují dospět k určitým závěrům o celkovém hospodaření a finanční situaci podniku.“ [4]

Výhody:

- všeobecně použitelná analýza
- uznávána odbornou i laickou veřejností
- vychází z účetní závěrky
- vypovídá především o tzv. „finančním zdraví“ podniku“ tj. jak jsou pravděpodobné finanční problémy podniku

Nevýhody:

- analyzuje podnik zpravidla pouze jako celek (vč. lesnické i nelesnické činnosti)
- nezohledňuje v potřebné míře produkční potenciál a těžební možnosti lesního majetku
- nepřináší dostatečné informace, jak kvalitně je lesní majetek ekonomicky obhospodařován vzhledem k jeho lesnické charakteristice

- **Audit účetní závěrky:** „Posláním a smyslem auditu účetní závěrky je vyjádřit názor nezávislé, kvalifikované osoby na věrohodnost účetní závěrky zveřejněné vedením účetní jednotky. Auditor ověřuje, zda údaje v účetní závěrce podávají věrný a poctivý obraz finanční pozice a výsledků hospodaření a peněžních toků v souladu s pravidly předepsanými českými nebo jinými účetními předpisy, často s Mezinárodními standardy účetního výkaznictví (IFRS). Auditor je při provádění auditu povinen ověřit, zda účetní závěrka nebo konsolidovaná účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví v souladu s použitými právními předpisy a účetními standardy.“ [1]

Výhody:

- všeobecně použitelná analýza
- uznáván odbornou i laickou veřejností,
- opora v příslušné legislativě a existence standardů
- pro řadu subjektů je tento audit povinný
- vypovídá především o „věrném a poctivém obrazu účetních dokladů a účetní závěrky“ tj. zda dílčí účetní doklady odpovídají těm souhrnným

Nevýhody:

- analyzuje podnik zpravidla pouze jako celek (vč. lesnické i nelesnické činnosti)
- nezohledňuje v potřebné míře produkční potenciál a těžební možnosti lesního majetku
- nepřináší dostatečné informace, jak kvalitně je lesní majetek ekonomicky obhospodařován vzhledem k jeho lesnické charakteristice
- dokáže zjistit pouze část (jen určité oblasti, a to spíše ty obecně ekonomické než ty oborově lesnické) nežádoucích ekonomických aktivit podniku

- **Porovnání s průměrnými odvětvovými ekonomickými ukazateli:** Jedná se o zprůměrované hodnoty vybraných základních lesnických ekonomických ukazatelů, které na základě průzkumu zvoleného vzorku vlastníků lesa a podnikatelských subjektů v lesnictví každoročně zveřejňuje Český statistický úřad a Ministerstvo zemědělství (resortní statistika), např. v podobě Zpráv o stavu lesa a lesního hospodářství.

Výhody:

- všeobecné používání v lesnickém provozu
- jednoduché, rychlé a laciné použití
- akceptováno částí lesnické veřejnosti (dle osobního zájmu)

Nevýhody:

- příliš obecné výsledky díky srovnávání ukazatelů s pouhým průměrem na trhu
- otázka reprezentativnosti těchto zprůměrovaných ukazatelů a tím možné jejich případné kvantitativní podhodnocení či nadhodnocení
- nezohledňuje v potřebné míře z ekonomického pohledu velikost, produkční potenciál a těžební možnosti lesního majetku
- nepřináší dostatečné informace, jak kvalitně je lesní majetek ekonomicky obhospodařován vzhledem k jeho komplexní lesnické charakteristice

- **Lesnická analýza:** Je první částí toho, co se v provozu nepřesně nazývá tzv. „lesnický audit“. V rámci něho se pak jedná na základě žádosti vlastníka či správce lesního majetku o zhodnocení čistě lesnických aspektů obhospodařování lesa: posouzení současného stavu lesa, posouzení přístupu k hospodaření, plnění lesního hospodářského plánu, řádné vedení lesní hospodářské evidence, respektování lesního zákona a další legislativy, respektování zásad trvale udržitelného hospodaření, atd. - a to vč. kontroly mezi evidencí a skutečností v terénu u těchto parametrů.

Výhody:

- její částečná znalost v lesnickém provozu
- příležitostně akceptována částí lesnické veřejnosti (dle osobního zájmu)
- vypovídá především o tom, zda se lesnické činnosti vykonávají kvalitativně i kvantitativně jak udává legislativa, lesní hospodářský plán, lesnická zkušenost a zásady hospodaření s péčí řádného hospodáře

Nevýhody:

- bývá velmi individuálně pojata a proto těžko srovnatelná s lesnickou analýzou od jiného hodnotitele
- nepřináší dostatečné informace, jak kvalitně je lesní majetek lesnicky obhospodařován vzhledem k jeho komplexní lesnické charakteristice

- **Ekonomická analýza:** Je druhou částí toho, co se v provozu nepřesně nazývá tzv. „lesnický audit“. V rámci něho se pak jedná na základě žádosti vlastníka či správce lesního majetku o zhodnocení lesnicko-ekonomických a čistě ekonomických aspektů obhospodařování lesa: ekonomická úroveň hospodaření, objem přiměřenosti krátkodobých a dlouhodobých investic do lesa, prodejní ceny dřeva v čase a místě, apod.

Výhody:

- její částečná znalost v lesnickém provozu
- příležitostně akceptována částí lesnické veřejnosti (dle osobního zájmu)
- vypovídá především o tom, zda se lesnické činnosti vykonávají ekonomicky efektivně a racionálně, jak lze odvodit z legislativy, lesního hospodářského plánu, lesnické zkušenosti a zásad hospodaření s péčí řádného hospodáře

Nevýhody:

- bývá také velmi individuálně pojata a proto těžko srovnatelná s ekonomickou analýzou od jiného hodnotitele
- nezohledňuje v potřebné míře z ekonomického pohledu produkční potenciál a těžební možnosti lesního majetku
- nepřináší dostatečné informace, jak kvalitně je lesní majetek ekonomicky obhospodařován vzhledem k jeho komplexní lesnické charakteristice

Na základě této charakteristiky lze konstatovat, že lesnímu hospodářství České republiky stále chybí v širším provozním uplatnění „speciální lesnická ekonomická analýza“, která by představovala sofistikovanější a oborově specializovanou ekonomickou analýzu. Ta by na základě využití celé řady vybraných a smysluplných parametrů konkrétního lesního majetku tyto vstupy dokázala zakomponovat do sjednocené a obecně uznávané metodiky kvantifikace (výpočtu), která by s maximálně možnou úrovní přesnosti a objektivnosti vzhledem k jejímu běžnému provoznímu využívání přinášela ony požadované informace – jak kvalitně je tedy daný lesní majetek ekonomicky obhospodařován – dobře či špatně?

Při uvážení toho - kolik je již v lesnickém oboru vypracováno metodik na hodnocení jednotlivých tzv. celospolečenských funkcí lesa, je s podivem, že právě speciální metodika na zhodnocení té dřevoprodukčně-ekonomické funkce resp. těch tržně uplatňovaných při obhospodařování lesa stále chybí.

3. MOŽNOSTI NOVÝCH METOD POSUZOVÁNÍ EKONOMIKY LESNÍCH MAJETKŮ

V roce 2009 byly publikovány dvě monografie, které se problematikou možností objektivního posuzování ekonomické kvality obhospodařování lesních majetků začaly v České republice podrobným a vědeckým způsobem zabývat. Jednalo se o: „Návrh metodiky speciální finanční analýzy lesních majetků“ podrobněji viz [2] a „Použití a ověření metodiky speciální finanční analýzy lesních majetků“ podrobněji viz [3]. Publikace přinesly výsledky několikaletého základního i aplikovaného výzkumu v této oblasti. Do současné doby byla zde uvedená metodika na základě provozních zkušeností ještě přepracována, doplněna a zpřesněna. Její vylepšování a ověřování probíhá neustále. Možnosti uplatnění a přínosů této metodiky byly již ověřeny u 14 konkrétních lesních majetků o velikosti cca od 280 do 2000 ha porostní plochy; částečně v rámci výzkumu a částečně na žádost správce daného lesního majetku.

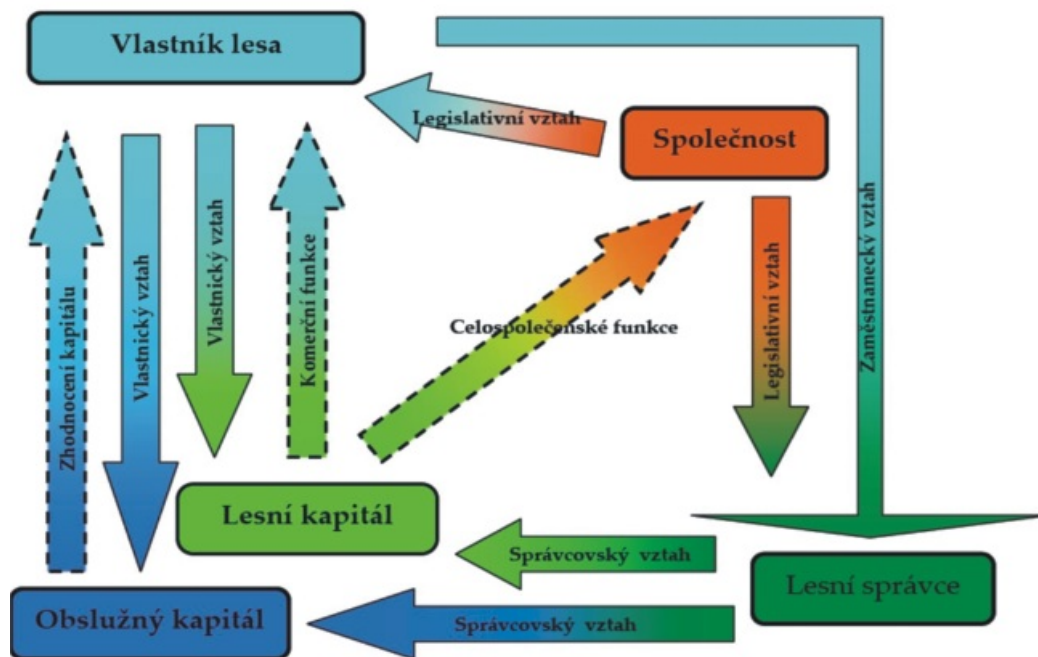
Tato metodika v současné podobě představuje již relativně složitý a sofistikovaný způsob výpočtu hodnocení (je to početní algoritmus - nelze tedy výsledky jakýmkoliv způsobem ohýbat), jejíž zcela podrobný popis je mimo možnosti tohoto příspěvku i celého sborníku. Díky vyvinutí speciální softwarové aplikace, která algoritmus dané metodiky má v sobě zapracován, je však její použití v lesnickém provozu naprosto bezproblémové a plně použitelné.

Metodika je vhodná pro všechny typy lesních majetků, se specializací především pro obecní, soukromé a církevní majetky s velikostní kategorií cca od 250 ha porostní plochy výše. Optimum použití má u lesních majetků o rozloze jednotek stovek či tisíců ha porostní plochy.

Metodika je postavena tak, aby jejími vstupy bylo to, co se stejně běžně vykazuje:

- 1) účetní závěrky,
- 2) výroční zprávy odborného lesního hospodáře,
- 3) lesní hospodářský plán,
- 4) lesní hospodářská evidence,
- 5) příp. plnění rozpočtu,
- 6) dle rozsahu a podrobnosti zadání příp. další vstupy.

Metodika přináší výsledky svého hodnocení v určitých stupních rozsahu a podrobnosti dle požadovaného zadání. Pro pochopení metodiky je třeba vycházet z tohoto schéma vztahů při obhospodařování lesního majetku:

Obr. 1 Schéma zájmů při obhospodařování lesního majetku

Předpokladem použití této metodiky jsou dvě substitute:

- 1) vyjádření ekonomického a produkčního potenciálu lesního majetku se zpracováním odlišných přírodních, půdních, terénních, klimatických, porostních, zdravotních, atd. parametrů příslušného lesního majetku na několika možných úrovních formou ekonomické kvantifikace:
 - ekonomických ukazatelů souborů lesních typů (cena pozemku pro oceňování či upravená potenciální renta dle souboru lesních typů)
 - ocenění lesního majetku sortimentační metodou
 - úřední ocenění lesních pozemků a lesních porostů, které v sobě zohledňuje produkční potenciál
 - další způsoby
- 2) V rámci vlastnictví lesa a jeho obhospodařování je veškerý majetek potřebný pro obhospodařování lesa nazvaný jako tzv. CELKOVÝ KAPITÁL LESNÍHO PODNIKU, který je dále rozdělen na dvě skupiny, viz obr. 1:
 - LESNÍ KAPITÁL LESNÍHO PODNIKU, který představuje les tj. lesní půdu, lesní porost a vše ostatní, co je přímo a neoddelitelně spojeno s lesem a co se zpravidla k jiným účelům než k obhospodařování konkrétního lesního majetku nedá použít (lesní dopravní síť, drobné lesní stavby, apod.).
 - OBSLUŽNÝ KAPITÁL LESNÍHO PODNIKU – tj. ostatní majetek, který není lesním kapitálem lesního podniku a má povahu majetku potřebného k obhospodařování lesa. Tento majetek je shodný s majetkem subjektu, který les nevlastní, ale jen zajišťuje jeho obhospodařování.

Lesní kapitál lesního podniku lze vyjádřit zpravidla cenou úřední (cenou zjištěnou dle předpisu), která věrohodněji zachycuje dřevoprodukčně-ekonomický potenciál lesního majetku než jeho cena tržní (cena obvyklá). Obslužný kapitál lesního podniku lze vyjádřit nejlépe účetní hodnotou (metoda hodnoty substance) než cenou tržní (cenou obvyklou), která se nedoporučuje. Celkový kapitál lesního podniku pak součtem obojího.

Formy lesního podniku:

- Lesní podnik může mít podobu, kdy vlastní pouze lesní kapitál lesního podniku, tj. vlastní pouze les. Obhospodařování lesa provádí jiný subjekt, který má tento les pronajatý nebo v něm provozuje lesnické aktivity na základě jiného typu vztahu.
- Lesní podnik může mít podobu, kdy vlastní jak lesní kapitál lesního podniku tak i obslužný kapitál lesního podniku. Jedná se o případ, kdy vlastník les vlastní a současně jej ve vlastní režii obhospodařuje.
- Lesní podnik může mít podobu, kdy vlastní pouze obslužný kapitál lesního podniku. Jedná se o případ, kdy tento subjekt les nevlastní, ale pouze obhospodařuje les, který má např. pronajatý od vlastníka lesa.

Daná metodika dokáže vyhodnotit jakoukoliv z těchto tří forem lesního podniku.

Lesnický upravený výsledek hospodaření celkem lesního podniku

Pro potřeby této metodiky je dále zaveden tzv. LESNICKÝ UPRAVENÝ VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ CELKEM LESNÍHO PODNIKU (LUVHCLP), kde:

$$\text{LUVHCLP} = (\text{VHC} + \text{OF I.} + \text{OF II.} + \text{OF III.})$$

Zde je:

VHC – Výsledek hospodaření celkem lesního podniku před zdaněním dle účetní závěrky.

OF I. – Opravný faktor římská jedna, který představuje modelové roční upravení výsledku hospodaření celkem před zdaněním lesního podniku dle rovnoměrného plnění jednotlivých lesnických činností (zásada těžební vyrovnanosti a nepřetržitosti), dle rovnoměrného plnění závazných ustanovení lesního hospodářského plánu a dle kompenzace ekonomické újmy z důvodu zvýšené funkce celospolečenských funkcí lesa. Podrobněji pak dílčí faktory OF I.:

A) Plocha holin = plocha obnovy (přirozená i umělá) – modelový přepočet.

B) Pěstební náklady ne ty skutečné, ale odpovídající ploše těžby toho roku – modelový přepočet.

C) Min. podíl naléhavých a neodkladných prořezávek (pokud LHP určuje) – min desetina LHP (jen v mínusu).

D) Min. podíl naléhavých a neodkladných probírek (pokud LHP určuje) – min desetina LHP (jen v mínusu).

E) Kompenzace ekonomické újmy viz legislativa (pokud nebyla hrazena, tak připočíst).

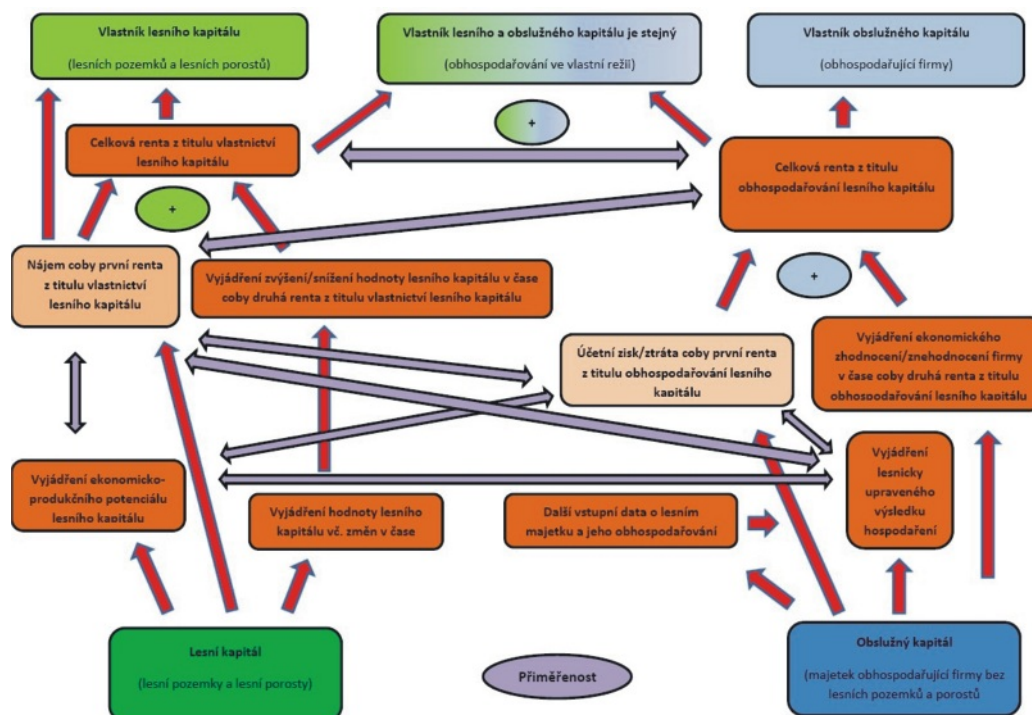
OF II. – Opravný faktor římská dvě, který představuje modelové meziroční upravení výsledku hospodaření celkem před zdaněním lesního podniku dle změny ocenění obslužného kapitálu lesního podniku.

OF III. – Opravný faktor římská tři, který spočívá v modelovém upravení výsledku hospodaření celkem před zdaněním lesního podniku o zpětnou výši rezervy na pěstební činnost v případě, když byla čerpána.

Tento lesnický upravený výsledek hospodaření celkem lesního podniku má tím vyšší vypovídací hodnotu, čím bylo obhospodařování lesního majetku vzdálenější zásadě lesnické vyrovnanosti a nepřetržitosti, např. v případě rozsáhlejších kalamitních těžeb.

Výsledkem – výstupem této metodiky jsou desítky ukazatelů a grafů: od těch hlavních, přes vedlejší a odvozené až po různé podílové a složené vyjadřující vztahy mezi jednoduchými ukazateli. Jejich použití je pak možné dle zájmu o oblasti a podrobnost analýzy.

Co tato metodika umí a čím se zabývá:

Obr. 2 Schéma toků a vztahů při obhospodařování lesního majetku

4. ZKUŠENOSTI S POUŽITÍM NOVÝCH METOD OBJEKTIVNĚJŠÍHO A PŘESNĚJŠÍHO POSUZOVÁNÍ EKONOMIKY LESNÍCH MAJETKŮ

- U zpracovávaných 14 lesních majetků se analyzovala vypovídací schopnost ekonomických ukazatelů obhospodařování lesa vztažených na ha lesa či m³ vytěženého dřeva vzhledem ke skutečným ekonomickým výsledkům. Výsledky jednoznačně prokázaly zcela zavádějící a nepřínosnou hodnotu těchto ukazatelů.
- Často dobře ekonomicky obhospodařované lesní majetky chtějí působit v hospodářském výsledku jako průměrné či slabší a vytvořenou hodnotu převádí do lesa, do obhospodařující firmy či jinam – přitom les to jejich zásluhou vytváří. Naopak zase často špatně obhospodařované lesní majetky, mají lesní správu, která se snaží na úkor dlouhodobých investic do lesa předstírat dobré hospodářské výsledky.
- Při analýze výše nájemného se zjistila průměrná záporná korelace mezi výší nájemného a dřevoprodukčně-ekonomickým potenciálem lesních majetků.
- Zjistil jsem poměrně velké odchylky v rozdílu mezi lesnický upraveným výsledkem hospodaření a standardním výsledkem hospodaření dle účetní závěrky:
 - u obecních lesních majetků dle termínu komunálních voleb
 - při mimořádně nepříznivé ekonomické události a snaze o její následné finanční kompenzaci
 - v posledních letech před odchodem lesního správce do důchodu, atd.
- Není to ideální metodika, ale oproti těm obecně-ekonomickým metodám či doposavad používaným oborově zaměřeným metodám (kde byla zjištěna odchylka mezi skutečnými ekonomickými výsledky a vykazovanými ekonomickými výsledky v účetní závěrce z pohledu vyrovnaného lesnického obhospodařování i stovky procent) je to velmi výrazné zpřesnění hodnocení a snížení nepřesnosti daných ukazatelů od reality. Je to komentář k pochopení toho, co se v konkrétním lese ekonomicky děje.

5. ZÁVĚR

Metodika speciální finanční analýzy lesních majetků v této či budoucí podobě nemá ambice vytlačit a nahradit dosavadní obecně-ekonomické metody ekonomické analýzy, ale vytvořit k těm stávajícím metodám soustavu dalších smysluplných a přínosných ekonomických lesnických ukazatelů, které by je doplňovali, vysvětlovali a rozvíjeli. Jde tedy o to umět lesnicky objektivně a fundovaně argumentovat o těchto ekonomických výsledcích se zohledněním základních oborových specifíků obhospodařování lesa.

Je pochopitelné, že ještě před lety nebyl valný zájem v lesnickém provozu o takovou metodiku, která by mohla případně rozklíčovat ekonomickou činnost obhospodařování lesa více, než si lesní správce či vlastník lesa mohl přát. Tato doba je však nenávratně pryč. Dnes naopak potřebujeme právě takovou metodiku, aby se slušní lesní správci a vlastníci lesů dokázali odborně a sofistikovaně bránit různým křivým obviněním a nepodloženým nařčením ohledně ekonomicky špatného obhospodařování lesa.

6. LITERATURA (SETŘÍDĚNO DLE ABECEDY)

- [1] Dostupné z WWW: <<http://www.kacr.cz/>>. Komora auditorů České republiky.
- [2] LENOCH, J. (2009) Návrh metodiky speciální finanční analýzy lesních podniků. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. 82 s. ISBN 978-80-7375-395-5.
- [3] LENOCH, J. (2009) Použití a ověření metodiky speciální finanční analýzy lesních podniků. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. 112 s. ISBN 978-80-7375-458-7.
- [4] SEDLÁČEK, J. (2007): *Finanční analýza podniku*. Brno: Computer Press, a.s. 154 s. ISBN 978-80-251-1830-6.

Kontakt:

Ing. Josef Lenoč, Ph.D.

Odborný asistent

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Lesnická a dřevařská fakulta Mendelovy univerzity v Brně

Zemědělská 3, 613 00 Brno

tel.: +420 545 134 076, +420 777 974 605

e-mail: josef.lenoch@seznam.cz

PRÁVNÍ A EKONOMICKÉ ASPEKTY RŮZNÝCH ORGANIZAČNÍCH FOREM OBHOSPODAŘOVÁNÍ OBECNÍCH A SOUKROMÝCH LESŮ PRO SDRUŽOVÁNÍ VLASTNÍKŮ LESŮ MALÝCH VÝMĚR – VÝSLEDKY PRŮZKUMU V RÁMCI STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D., Bc. Hana Slezová

Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská

Abstrakt

Sdružování vlastníků lesů je často považováno za jednu z možností, jak řešit problematiku hospodaření v lesích malých výměr tak, aby se zvýšila efektivita hospodaření v lesích jako podnikatelské činnosti či realizace vlastnického práva na pozemcích určených k plnění funkcí lesů. Stávající právní úprava našeho občanského práva, stejně jako právní předpisy v minulosti nevytvořily rámec pro vznik speciální formy právního subjektu, který by motivoval vlastníky lesů malých výměr ke sdružování jejich majetků. Příspěvek obsahuje také výsledky vlastního průzkumu mezi vlastníky lesů v regionu Středočeského kraje, jenž byl součástí řešení bakalářské práce metodou dotazníkového šetření, přičemž byla použita stejná metodika sběru dat jako pro účely zpracování výsledků v rámci řešení klíčové akce Národního lesnického programu pro období do konce roku 2013 – KA 05 – Podpořit spolupráci vlastníků lesů.

Klíčová slova

lesní hospodářství, sdružování vlastníků lesů, dotazníkové šetření, Středočeský kraj, Národní lesnický program

1. SDRUŽOVÁNÍ VLASTNÍKŮ LESŮ – STÁLE AKTUÁLNÍ PROBLÉM?

Sdružování vlastníků lesů je často považováno za jednu z možností, jak řešit problematiku hospodaření v lesích malých výměr. Sdružování jako fenomén se však nemusí týkat pouze drobných vlastníků, vznik různých forem asociací a sdružení může být zapříčiněn mnoha důvody. Problematika sdružování není v lesnictví jevem novým, ale má své kořeny sahající několik století zpět. Rozhodnou-li se vlastníci lesa vytvořit určitý nový subjekt – právnickou osobu - měli podle příslušných právních předpisů České republiky s účinností do 31.12.2013 možnost založit buď sdružení s právní subjektivitou, anebo sdružení bez právní subjektivity.

Při zakládání sdružení s právní subjektivitou mohli v nedávné minulosti vlastníci lesa využít těchto právních forem: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo, občanské sdružení, svazek obcí, obecně prospěšná společnost a zájmové sdružení právnických osob. Přičemž v případě veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti se jednalo o společnosti obchodní. Pokud se rozhodli vlastníci lesa založit sdružení bez právní subjektivity, měli pouze jedinou možnost a to sdružení založené smlouvou podle § 829 a násl. Občanského zákoníku.

S přijetím nového občanského zákoníku - zákona číslo 89/2012 Sb. a zákona číslo 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, lze opět využít následujících právních forem pro vznik nových subjektů, jimiž jsou: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo. Obecně prospěšnou společnost nově již založit nelze. Občanská sdružení se od 1. 1. 2014 automaticky stávají spolkem, ale mají možnost, pokud jim tato právní forma nevyhovuje, transformace podle zákonných podmínek. Zájmová sdružení právnických osob již podle NOZ nevznikají, postup transformace vede ke vzniku spolku. Při rekodifikaci soukromého práva s účinností od 1. 1. 2014 mohou vznikat také nové právní formy: spolky podle § 214 a násl. NOZ, ústavy podle § 402 a násl. NOZ, nadace podle § 306 a násl. NOZ, nadační fondy podle § 394 a násl. NOZ či sociální družstva podle § 758 a násl. zák. 90/2012 Sb.

1.1 Finanční příspěvky na sdružování vlastníků lesů malých výměr

Podporu hospodaření v lesích poskytováním služeb nebo finančních příspěvků státem upravuje zákon číslo 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 46 odst. 1 písm. j) lesního zákona stanovuje, že finanční příspěvky mohou být poskytnuty zejména na podporu sdružování vlastníků lesů a podporu hospodaření ve sdružených lesích vlastníků malých výměr. O poskytnutí těchto služeb nebo finančního příspěvku, na které není právní nárok, rozhoduje ministerstvo nebo krajský úřad. Závazná pravidla poskytování finančních příspěvků a kontroly jejich využití připravuje každoročně vláda a jsou přílohou státního rozpočtu.

Závazná pravidla poskytování finančních prostředků na hospodaření v lesích v roce 2013 a způsobu kontroly jejich využití byly přílohou č. 9 zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, kdy podle odst. 1 písm. c) obecných podmínek se poskytují finanční příspěvky na sdružování vlastníků lesů malých výměr.

O příspěvek mohl požádat oprávněný člen sdružení bez právní subjektivity nebo sdružení s právní subjektivitou. Předmětem příspěvku byly náklady na správu sdruženého lesního majetku. Podmínkou přiznání příspěvku je společné hospodaření minimálně 5-ti vlastníků lesa na sdruženém majetku o minimální výměře 150 ha.

Výše příspěvku se stanoví součinem sazby a výměry jednotlivých sdružených lesních majetků k 1. lednu 2013, zaokrouhlené na celé hektary nahoru, ve vztahu na velikost sdruženého lesního majetku celkem. Sazby příspěvků ve stejné výši v roce 2014 byly součástí Nařízení vlády číslo 30/2014 – přílohy číslo 1.

Tabulka 1: Sazby příspěvků na sdružování vlastníků lesů malých výměr

Čís. Velikost řád. sdruženého majetku v hektarech	Technické jednotky	Výměra jednotlivých sdružujících se vlastníků						
		Indikace		do 5 ha	do 50 ha	do 150 ha	do 300 ha	
				A	B	C	D	
1. od 150 do 500	Kč/ha	C	a	1	300	150	100	-
2. nad 500 a do 1000	Kč/ha	C	b	1	350	200	150	50
3. nad 1 000	Kč/ha	C	c	1	400	250	200	100

Zdroj: (příloha č. 9 zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013)

Podle informací získaných od pracovníků oddělení zemědělství a lesnictví, Odboru životního prostředí a zemědělství Středočeského kraje, poskytl Středočeský kraj příspěvky na podporu sdružování vlastníků lesů malých výměr naposledy v roce 2004 a to dvěma subjektům. Příspěvek byl poskytnut podle přílohy č. 10 zákona č. 457/2003 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2004. Předmětem příspěvku byly náklady na správu sdruženého lesního majetku. Tyto příspěvky byly poskytnuty sdružením, ale výše příspěvku se stanovila součinem sazby a výměry jednotlivých sdružených lesních majetků. Tabulka sazeb příspěvků pro rok 2004 byla stejná jako pro rok 2013, výše příspěvků se od té doby nezměnila.

Výše příspěvků poskytovaných jednotlivými kraji v letech 2008 až 2012 je uvedena v publikacích vydávaných Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, pobočka České Budějovice, pod názvem Finanční příspěvky na hospodaření v lesích poskytované jednotlivými kraji v roce 2008, atd. (2008 – 2012). I v těchto publikacích zveřejněné údaje vypovídají o tom, že Středočeský kraj neposkytl v letech 2008 – 2012 příspěvky na sdružování vlastníků lesů malých výměr. Rovněž podle Průvodce možnostmi získávání podpor pro lesní hospodářství v období 2007 – 2013, vydaného Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, poskytl v roce 2008 tento příspěvek pouze Kraj Vysočina (2008). [2]

Největší objem vyplacených příspěvků na sdružování vlastníků lesa malých výměr byl vyplácen v letech 1998 až 2006. V letech 2011 - 2013 tyto příspěvky vypláceny nebyly. Výše vyplacených příspěvků je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 2: Finanční příspěvky na sdružování vlastníků lesů malých výměr

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet vyhověných žádostí (ks)	-	18	31	39	28	35	33	37	32	-	-	-	-	-	-	-
Sdružený majetek celkem v tis. ha	-	7,7	22	28,4	24,5	19,1	23,8	23,1	25,4	-	17,4	6,3	6	6,5	6,5	-
Příspěvky celkem v mil. Kč	1	1	2,2	3,1	3,4	3,7	3,8	3,8	4,0	2,7	2,9	1,3	1,3	1,4	1,4	0

Zdroj: (Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky /1997 – 2011/) [3]

Sdružování vlastníků lesů malých výměr je fenoménem, kterým se zabývají i dokumenty související se státní lesnickou politikou. Například NLP II je v ekonomickém pilíři, klíčové akci 5 uveden cíl Podpořit spolupráci vlastníků lesů, kde vedle zefektivnění systému státního a soukromého poradenství pro vlastníky lesů a zjednodušení podmínek procesu arondace (scelování) a směn lesních majetků, je uveden požadavek na podporu (legislativní, finanční a informační) sdružování vlastníků drobných lesů ke společnému hospodaření a společnému prodeji výrobků a služeb. V rámci této klíčové akce 5 byl proveden i poměrně rozsáhlý anketní průzkum o významu sdružování. Podpora sdružování je také deklarována v hlavě 7 zákona o lesích, kde v §46 je uvedeno, že stát podporuje hospodaření v lesích poskytováním služeb nebo finančních příspěvků, přičemž tyto finanční příspěvky mohou být poskytnuty také na podporu sdružování vlastníků lesů a podporu hospodaření ve sdružených lesích vlastníků malých výměr. Deklarování podpory je však jedna věc, reálná podpora věc jiná.

V tabulce jsou zachyceny skutečnosti od roku 1996, tedy od roku platnosti stávajícího zákona o lesích. Před rokem 1996 existovalo v rámci národních podpor lesnímu hospodářství specifické opatření pro podporu hospodaření v lesích pro vlastníky do 250 hektarů, ne samotná podpora sdružování. Z těchto údajů je patrné, že po dobu prvních cca 10 let podpora měla vzrůstající tendenci. Zvrat nastal v roce 2005 s přechodem kompetencí v poskytování finančních příspěvků z ministerstva na krajské úřady. Tyto úřady nadále nebyly vázány celostátními doporučeními (formou pravidel jako součástí přílohy státního rozpočtu), ale mohly vydávat pravidla specifická pro svou oblast působnosti. Oproti roku 2004, kdy byly vyplaceny příspěvky MZe na podporu sdružování v 9 krajích, byly podpory v roce 2005 vyplaceny krajskými úřady příspěvky na sdružování pouze v 5 krajích. 4 krajské úřady, které příspěvky nerealizovaly, uvedly jako důvod nedostatek finančních prostředků (3 případy) a dále, že tato oblast není prioritou (1 případ). Další propad podpory byl zaznamenán od roku 2007, kdy mnoho krajských úřadů uvedlo v účinnost nová pravidla poskytování podpor (většinou na víceleté období) a to v souvislosti s novým programovým obdobím EU. Od roku 2011 krajské úřady žádné podpory sdružování nerealizují. Výše uvedené podpory se vždy týkaly příspěvku na sdružené hospodaření (podle velikosti sdruženého majetku a podílu), nejednalo se v podporu vzniku sdružení nových. Taková možnost zde byla v rámci Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (viz výše kapitola 6.1) v období 2004-2006, nicméně jak ukázala analýza, nebyla na související opatření podána žádná žádost. Tato skutečnost byla dána především omezením podpory pro formy sdružení s právní subjektivitou, kterými převážná většina českých sdružení nebyla. Do budoucna je tak nutno provést zásadní inovaci v právní formě ve smyslu přechodu na některou z forem sdružení s právní subjektivitou. V programovém období 2007-2013 opatření přímo zaměřené na podporu sdružování nebylo realizováno. [1]

2. ANKETNÍ PRŮZKUM MEZI DROBNÝMI VLASTNÍKY LESŮ V RÁMCI STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Základní metodou použitou pro vlastní průzkum byla metoda sociologického výzkumu – dotazníkového šetření. Byla použita obdobná metodika sběru dat jako pro účely zpracování výsledků průzkumu v klíčové akci 5 Podpořit spolupráci vlastníků lesů v rámci řešení Národního lesnického programu pro období do roku 2007 – 2013, aby bylo možno získané výsledky porovnat. Data získaná vlastním průzkumem byla vyhodnocována stejným způsobem jako data získaná v rámci uvedené klíčové akce 5, a to právě z důvodu jejich možného porovnání. [4]

2.1.1. Výsledky vlastního průzkumu [2]

K uskutečnění vlastního průzkumu mezi vlastníky drobných lesních majetků v regionu Středočeského kraje se zaměřením na problematiku možného sdružování těchto majetků, byl v průběhu podzimu 2012 vytvořen vzorek vlastníků lesních majetků z řad obcí a fyzických osob. Vzorek byl vybrán tak, aby byli stejně zastoupeni vlastníci lesních majetků ze všech 12-ti okresů Středočeského kraje. Celkem bylo e-mailem osloveno 170 obcí, kterým byl zaslán elektronický dotazník, a dále bylo osobním dopisem osloveno 220 fyzických osob, kterým byl zaslán dotazník a o frankovanou obálku se zpáteční adresou. Na celkový počet 170 rozeslaných e-mailů obcím, odpovědělo 50 obcí, přičemž počet vyplněných dotazníků, které lze zpracovat, je 41, tj. 24,1 %. Z celkového počtu 220 dopisů rozeslaných fyzickým osobám se jako nedoručitelné vrátilo 3 dopisy. Odpovědělo celkem 88 fyzických osob, přičemž počet vyplněných dotazníků, které lze zpracovat, je 79, tj. 35,9 %. V rámci průběžného šetření pro KA 05 v roce 2010 odpovědělo 43 obcí a 198 fyzických osob, průzkum pro KA 05 se týkal subjektů v kraji Vysočina.

2.1.2. Porovnání výsledků vlastního průzkumu s výsledky průzkumu z KA 05 NLP II

A1) Jste vlastníkem lesa (do 5 ha ... nad 50 ha):

Zatímco obce ve Středočeském kraji nejvíce vlastní les o rozloze nad 50 ha 46 %, obce z KA 05 NLP II vlastní les o rozloze do 50 ha 38 % a nad 50 ha 37 %. V obou průzkumech se téměř shodují rozlohy lesa fyzických osob, kdy les o výměře do 5 ha vlastní ve Středočeském kraji 76 % a z KA 05 NLP II 72 %.

A2) Bydlíte v místě svého lesního majetku:

Vzdálenost majetku od svého bydliště/sídla mají obce i fyzické osoby nejčastěji do 5 km. Obce ve Středočeském kraji 83 % a obce z KA 05 NLP II 84 %. Fyzické osoby ve Středočeském kraji 50 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 58 %.

A3) Práce v lese zajišťují:

Zatímco obce z KA 05 NLP II zajišťují práce v lese nejčastěji vlastními silami a živnostníky 37,2 %, ve Středočeském kraji zajišťují obce práce v lese nejčastěji odbornou firmou 46,3 %. V obou průzkumech fyzické osoby nejčastěji zajišťují práce v lese vlastními silami. Ve Středočeském kraji 74,7 % a z KA 05 NLP II 67,2 %.

V obou průzkumech zajišťují práce v lese nejčastěji vlastními silami vlastníci lesů o výměře do 5 ha. Ve Středočeském kraji 73,4 % a z KA 05 NLP II 72,5 %. Zatímco práce odborné firmy využívají ve Středočeském kraji nejvíce vlastníci lesů o výměře do 50 ha, 62,5 %, z KA 05 NLP II ji nejvíce využívají vlastníci lesů nad 50 ha, 35,3 %. V případě využití práce místních živnostníků je tomu naopak. Zatímco ve Středočeském kraji ji nejvíce využívají vlastníci lesů o výměře nad 50 ha, 31,8 %, z KA 05 NLP II ji nejvíce využívají vlastníci lesů do 50 ha, 28,6 %. Přestože práce v lese zajišťují vlastními silami a živnostníky nejčastěji vlastníci lesů o výměře nad 50 ha, míra využití se značně liší. Ve Středočeském kraji je to 9,1 % a z KA 05 NLP II je to 41,2 %.

A4) Jaké vybavení pro práci v lese vlastníte:

V obou průzkumech jak obce, tak fyzické osoby v odpovědích na otázku, jaké vybavení pro práci v lese vlastníte, nejčastěji uváděly traktor, motorovou pilu, křovinořez.

B) Kdo Vám vykonává funkci odborného lesního hospodáře (OLH):

Funkci odborného lesního hospodáře obcím v obou průzkumech nejčastěji vykonává odborný lesní hospodář, kterého si vybraly a platí samy. Ve Středočeském kraji 56,1 % a z KA 05 NLP II 41,9 %. Zatímco fyzickým osobám z KA 05 NLP II funkci odborného lesního hospodáře vykonávají Lesy České republiky 22,0 %, fyzickým osobám ve Středočeském kraji tuto funkci nejčastěji vykonává odborný lesní hospodář určený státní správou lesů 35,4 %; Lesy České republiky 26,6 %.

Funkci odborného lesního hospodáře vlastníků lesa o výměře do 50 ha ve Středočeském kraji nejčastěji vykonává oblastní lesní hospodář určený státní správou lesů 34,7 % a Lesy České republiky 30,6 % a z KA 05 NLP II Lesy České republiky 72,3 %. Vlastníkům lesa o výměře nad 50 ha tuto funkci v obou průzkumech nejčastěji vykonává oblastní lesní hospodář, kterého si vybrali a platí sami. Vlastníkům ve Středočeském kraji 95,5 % a z KA 05 NLP II 100,0 %.

C) Co Vám v současné době odborný lesní hospodář zajišťuje:

Podle průzkumů zajišťuje komplexní hospodaření na lesním majetku odborný lesní hospodář pro 48,8 % obcí ve Středočeském kraji a 34,9 % obcí z KA 05 NLP II. Dále pro 10,1 % fyzických osob ve Středočeském kraji a 22,7 % fyzických osob z KA 05 NLP II. V obou průzkumech obcím i fyzickým osobám odborný lesní hospodář nejčastěji zajišťuje poradenskou činnost. Obcím ve Středočeském kraji 31,7 %, obcím z KA 05 NLP II 46,5 %, fyzickým osobám ve Středočeském kraji 34,2 % a fyzickým osobám z KA 05 NLP II 66,7 %.

Komplexní hospodaření na lesním majetku zajišťuje odborný lesní hospodář pro 16,3 % vlastníků lesa o výměře do 50 ha a 54,5 % vlastníků lesa o výměře nad 50 ha ve Středočeském kraji a 22,8 % vlastníků lesa o výměře do 50 ha a 52,9 % vlastníků lesa o výměře nad 50 ha z KA 05 NLP II. V obou průzkumech odborný lesní hospodář nejčastěji zajišťuje vlastníkům lesa o výměře do 50 ha poradenskou činnost. Ve Středočeském kraji 32,7 % a z KA 05 NLP II 65,6 %. Mezi činnostmi, které odborný lesní hospodář nejčastěji zajišťuje vlastníkům lesa o výměře nad 50 ha ve Středočeském kraji patří s 36,4 % poradenskou činnost a vedení lesní hospodářské evidence a z KA 05 NLP II s 41,2 % vyznačování mytních úmyslných těžeb, vyznačování výchovných těžeb, vedení lesní hospodářské evidence a dotace.

D) Pokud jste vlastníkem do 50 ha, využíváte pro hospodaření ve svém lese údaje lesních hospodářských osnov:

Údaje lesních hospodářských osnov pro hospodaření ve svém lese využívá 24,4 % + částečně 7,3 % obcí ve Středočeském kraji a 25,6 % + částečně 11,6 % obcí z KA 05 NLP II. Zatímco obce ve Středočeském kraji jako nejčastější důvod jejich nevyužívání uváděly, že je nemají k dispozici 14,6 %, obce z KA 05 NLP II uváděly důvody jiné 14,0 %. V případě fyzických osob údaje lesních hospodářských osnov pro hospodaření ve svém lese častěji užívají fyzické osoby z KA 05 NLP II 33,3 % + částečně 29,8 %, než fyzické osoby ve Středočeském kraji 15,2 % + částečně 26,6 %. Nejčastějším důvodem nevyužívání lesních hospodářských osnov u fyzických osob je, že je nemají k dispozici. Fyzické osoby z KA 05 NLP II 18,2 % a ve Středočeském kraji 25,3 %.

E) Myslíte si, že by měla být povinnost státu odkoupit les od fyzické osoby, pokud se o les nemůže starat, za tržní cenu:

Většina obcí i fyzických osob z obou průzkumů je názoru, že by neměla být povinnost státu odkoupit les za tržní cenu od fyzické osoby, pokud se o les nemůže starat. Obce ve Středočeském kraji stejně jako obce z KA 05 NLP II 51 %. Fyzické osoby ve Středočeském kraji 53 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 48 %.

F1) Vzdělávání vlastníků považují:

Názor na vzdělávání vlastníků se v průzkumech příliš neliší. Většina obcí i fyzických osob z obou průzkumů považuje vzdělávání vlastníků za užitečné. Obce ve Středočeském kraji 70 %, obce z KA 05 NLP II 79 %, fyzické osoby ve Středočeském kraji 70 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 75 %.

F2) Pokud ano, měl by vzdělávání zajišťovat:

Podle nejčastějších odpovědí obcí ve Středočeském kraji by měla vzdělávání vlastníků lesa zajišťovat státní správa lesů 46,3 %. Podle odpovědí obcí z KA 05 NLP II státní správa lesů 48,8 % a odborný lesní hospodář 48,8 %. Fyzické osoby ve Středočeském kraji nejčastěji uváděly, že by vzdělávání vlastníků lesa měla zajišťovat státní správa lesů 35,4 %. Podle odpovědí fyzických osob z KA 05 NLP II odborný lesní hospodář 51,5 %.

G) Jaká forma odborné pomoci Vám vyhovuje:

Odpovědi vlastníků lesa na otázku, jaká forma odborné pomoci by Vám vyhovovala, se v obou průzkumech shodují na osobní konzultaci. Obcím ve Středočeském kraji 68,3 %, obcím z KA 05 NLP II 79,1 %, fyzickým osobám ve Středočeském kraji 57,0 % a fyzickým osobám z KA 05 NLP II 83,8 %.

H) Kdy by měly být odborné akce pro Vás pořádány a jak dlouho by měly trvat:

V této otázce se názory v průzkumech příliš neliší. K ročnímu období nejčastěji vlastníci lesa uváděli, že nezáleží na ročním období – obce ve Středočeském kraji 58,5 %, fyzické osoby ve Středočeském kraji 40,5 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 39,4 %. Pouze obce z KA 05 NLP II nejčastěji uváděly v zimě 25,6 %. Nejčastější odpovědi týkající se možných dnů je odpověď ve všední den - obce ve Středočeském kraji 78,0 %, obce z KA 05 NLP II 62,8 %, fyzické osoby ve Středočeském kraji 38,0 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 40,9 %. Nejčastější odpovědi týkající se možné doby je odpověď dopoledne u obcí - ve Středočeském kraji 46,3 %, z KA 05 NLP II 25,6 % a odpověď navečer u fyzických osob - ve Středočeském kraji 21,5 % a z KA 05 NLP II 32,8 %.

I) Považujete za potřebné připravit odborné akce na téma:

Zatímco obce z KA 05 NLP II nejčastěji uváděly, že považují za potřebné připravit odborné akce na téma dotace 55,8 % a ochrana lesa před kalamitními škůdci, zvěří a používání chemických přípravků v lesním hospodářství 55,8 %, obce ve Středočeském kraji nejčastěji uváděly téma obnova lesa (postupy přirozené obnovy lesa, způsoby zalesňování, manipulace, druhy a kvalita sadebního materiálu, uznávání porostu ke sběru osiva, zákon 149/2003 Sb.) 61,0 %. Zatímco fyzické osoby ve Středočeském kraji nejčastěji uváděly téma právní předpisy v lesním hospodářství (lesní zákon a prováděcí předpisy, povinnosti vlastníka lesa) 40,5 %, fyzické osoby z KA 05 NLP II nejčastěji uváděly téma výchova lesních porostů (prořezávky, probírky) 49,5 %.

J) Setkal jste se někdy se snahou vlastníků o sdružování:

Většina obcí i fyzických osob v obou průzkumech uvedla, že se nesetkala se snahou vlastníků o sdružování. Obce ve Středočeském kraji 73,2 %, obce z KA 05 NLP II 60,5 %, fyzické osoby ve Středočeském kraji 92,4 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 82,3 %.

K) Myslíte, že toto sdružování by mělo pro vlastníky lesů nějaké výhody či nevýhody:

Kromě obcí ve Středočeském kraji, které nejčastěji vidí výhodu sdružování v pomoci (mechanizační prostředky) 41,5 %, vidí ostatní vlastníci v obou průzkumech nejčastěji výhodu v lepší ochraně lesa. Obce z KA 05 NLP II 37,2 %, fyzické osoby ve Středočeském kraji 39,2 % a fyzické osoby z KA 05 NLP II 22,2 %.

Nevýhody sdružování uváděné vlastníky ve Středočeském kraji se výrazně neliší od nevýhod uváděných vlastníky z KA 05 NLP II.

L) Sdružování vlastníků lesů považují za:

Názor na sdružování vlastníků lesů se u obcí v obou průzkumech moc neliší. Sdružování považuje za vhodné 68 % a za přežitek 20 % obcí ve Středočeském kraji. Z KA 05 NLP II považuje sdružování za vhodné 59 % a za přežitek 37 % obcí. U fyzických osob se názor na sdružování vlastníků lesů v obou průzkumech liší. Zatímco z KA 05 NLP II považuje sdružování za vhodné 36 % a za přežitek 48 % fyzických osob, ve Středočeském kraji považuje sdružování za vhodné 69 % a za přežitek 24 % fyzických osob.

M) Jaká forma sdružování by Vám vyhovovala:

Z nabídky možných forem sdružování by si vybralo vyhovující formu sdružování 49 % obcí a 29 % fyzických osob ve Středočeském kraji a 42 % obcí a 17 % fyzických osob z KA 05 NLP II. Odpověď nevím uvedlo 34 % obcí a 52 % fyzických osob ve Středočeském kraji a 23 % obcí a 65 % fyzických osob z KA 05 NLP II. Ostatní vlastníci neodpověděli.

Obce v obou průzkumech nejčastěji označily za vyhovující formu sdružování svazek obcí dle zákona o obcích. Obce ve Středočeském kraji 26,8 % a obce z KA 05 NLP II 20,9 %. Zatímco u obcí ve Středočeském kraji bylo na druhém místě zájmové sdružení právnických osob 12,2 %, obce z KA 05 NLP II označily družstvo 18,6 %. Fyzické osoby v obou průzkumech nejčastěji označovaly za vyhovující formu sdružování občanské sdružení – 12,7 % ve Středočeském kraji a 5,1 % z KA 05 NLP II. Na druhém místě fyzické osoby označily družstvo – 8,9 % ve Středočeském kraji a 4,5 % z KA 05 NLP II.

N) Co by sdružení vlastníků mělo zajišťovat:

Odpovědi na otázku, co by sdružení vlastníků mělo zajišťovat, uváděné vlastníky ve Středočeském kraji se výrazně nelišila od odpovědí vlastníků z KA 05 NLP II. Obce ve Středočeském kraji uváděly navíc pomoc s mechanizačními prostředky a obce z KA 05 NLP II uváděly navíc dotace. Fyzické osoby ve Středočeském kraji uváděly navíc ochranu lesa před zloději dřeva, zlepšení úrovně hospodaření a fyzické osoby z KA 05 NLP II uváděly navíc hospodaření ve větším souvislém komplexu lesa, údržbu lesních cest, pomoc při vymáhání pohledávek.

O) Co považujete za největší problémy vlastníků lesa Vaší velikosti:

Odpovědi na otázku, co považujete za největší problémy vlastníků lesa Vaší velikosti, uváděné vlastníky ve Středočeském kraji se výrazně neliší od odpovědí vlastníků z KA 05 NLP II. Obce ve Středočeském kraji uváděly navíc čerpání dotací a obce z KA 05 NLP II uváděly navíc užívání lesních cest, nevytyčené vlastnické hranice v terénu. Fyzické osoby ve Středočeském kraji uváděly navíc administrativní náročnost a fyzické osoby z KA 05 NLP II uváděly navíc vztahy se sousedy, krátký čas na odstranění kůrovce, vlastnické hranice.

2.1.3. Závěrečné shrnutí výsledků

Porovnáním výsledků jednotlivých průzkumů se na první pohled jeví, že se odpovědi a názory vlastníků lesů ve Středočeském kraji příliš neliší od odpovědí a názorů vlastníků lesů z KA 05 NP II z kraje Vysočina. Přesto po podrobnějším prostudování jsou patrné rozdíly. Například je vidět, že si vlastníci lesů ve Středočeském kraji oproti vlastníků lesů z KA 05 NLP II častěji vybírají a platí odborného lesního hospodáře sami. Méně často využívají k zajištění této funkce Lesy ČR. Obce častěji zajišťují práce v lese odbornou firmou. Další rozdíly jsou patrné zejména u vlastníků lesů fyzických osob. Fyzické osoby ve Středočeském kraji méně využívají lesních hospodářských osnov. Většina z nich se nesetkala se snahou o sdružování. Ačkoliv většina z nich považovala sdružování za vhodné, nevědí, jakou formu sdružování zvolit.

Vyhodnocením výsledků vlastního průzkumu uskutečněného v regionu Středočeského kraje a jejich porovnáním s výsledky průzkumu uskutečněného v klíčové akci 5 Podpořit spolupráci vlastníků lesů v rámci řešení Národního lesnického programu pro období do roku 2013, byly odpovězeny základní tři otázky, které byly položeny již při formulaci zadání šetření:

- 1) Zda se vlastníci lesů malých výměr v regionu Středočeského kraje někdy setkali se snahou o sdružování.
 - většina těchto vlastníků lesů v regionu Středočeského kraje, kteří se zúčastnili průzkumu, se nesetkala se snahou o sdružování; 73 % obcí a 92 % fyzických osob.
- 2) Jaký je názor vlastníků lesů malých výměr v regionu Středočeského kraje na sdružování.
 - nadpoloviční většina vlastníků lesů v regionu Středočeského kraje, kteří se zúčastnili průzkumu, považuje sdružování vlastníků lesa za vhodné; 68 % obcí a 69 % fyzických osob. Naproti tomu, sdružování vlastníků lesa považuje za přežitek 20 % obcí a 24 % fyzických osob.
- 3) Jakou formu sdružování by vlastníci lesů malých výměr v regionu Středočeského kraje volili.
 - vlastníci lesa malých výměr v regionu Středočeského kraje, kteří se zúčastnili průzkumu, by v roce 2012/13 nejčastěji volili: obce - svazek obcí dle zákona o obcích, fyzické osoby – občanské sdružení. Formu sdružování by vybralo z nabídky možných 49 % obcí a 29 % fyzických osob, neví 34 % obcí a 52 % fyzických osob.

3. ZÁVĚR

Přes proklamace státní lesnické politiky je z výše uvedených údajů a skutečností zřejmé, že reálná finanční podpora vlastníků lesů v ČR v období po roce 1989 není dostatečným motivačním nástrojem pro jejich sdružování. Doporučení Koordinační rady Národního lesnického programu pro období do roku 2013 doporučila ve svých závěrech v rámci KA 05 – Podpořit spolupráci vlastníků lesů v částech „Legislativa“ vytvoření zcela nové formy pro sdružování vlastníků lesů, která by odstranila současné hlavní překážky sdružování (obecní a soukromé lesní majetky, plátcí a neplátcí DPH apod.) upravenou samostatným zákonem nebo jiným právním předpisem. V rámci finančních nástrojů bylo mj. doporučeno vytvoření nové koncepce dotačního titulu na podporu sdružení vlastníků lesů za účelem společného hospodaření a zlepšení stavu lesa. Dále se předpokládá vytvoření jednotných pravidel pro celou republiku, přičemž v titulu měla být zohledněna velikost sdruženého majetku, velikost majetků jednotlivých členů a počet subjektů ve sdružení a minimální doba fungování sdružení. Nová rekodifikace soukromého práva v případě zavedení nových právních forem „automaticky“ nevytvořila zvláštní rámec pro vznik speciální právní formy subjektu vyhovujícího doporučením přijatým v Národním lesnickém programu II, z čehož vyplývá, že např. v rámci připravované novelizace lesního zákona nebo přijetím dalších právních předpisů je zde stále prostor pro naplnění závěrů a doporučení vyplývajících z NLP II stejně jako ta skutečnost, že možnost podpory pro sdružování vlastníků lesů malých výměr zůstává stále nevyřešeným problémem.

4. LITERATURA

- [1] JARSKÝ, V. (2014): Inovace v lesním hospodářství – systémový pohled. Praha. Powerprint. 136 s. ISBN 978-80-87415-98-6
- [2] SLEZOVÁ, H. (2013): Možnosti sdružování drobných vlastníků lesa v regionu Středočeského kraje. Bakalářská práce, Praha. Česká zemědělská univerzita,
- [3] MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství 1996 – 2013 [online]., [cit. 2015-02-10]. Dostupné z WWW: < <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/zprava-o-stavu-lesa-a-lesniho/>>
- [4] ÚHÚL: Národní lesnický program. KA05 – Podpořit spolupráci vlastníků lesů [online]., [cit. 2015-02-10]. Dostupné z WWW: < <http://www.uhul.cz/nase-cinnost/286-narodni-lesnicky-program/klicove-akce-ka/ka-05-podporit-spolupraci-vlastniku-lesu/411-ka-05-proces-projednavani>>

Kontakt:

Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D.

Katedra ekonomiky a řízení LH, Fakulta lesnická a dřevařská ČZU v Praze

Kamýcká 1179, 165 21 Praha 6 – Suchbát

tel.: +420 224 383 708

e-mail: hrib@fld.czu.cz

AKTUÁLNÍ PROBLEMATIKA PILAŘSKÉHO PRŮMYSLU V NÁVAZNOSTI NA LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Ing. Petr Pražan, Ph.D.

Společenstvo dřevozpracujících podniků v ČR, Dřevozávod Pražan s.r.o.

Abstrakt

Prodej pilařské kulatiny tvoří zásadní procento příjmů lesního hospodářství, a proto sledování vývoje v pilařském průmyslu a postup koncentrace kapacit je zpětně pro lesní hospodáře velmi důležitý.

Pro vývoj pilařského průmyslu v ČR je rozhodující především vývoj v okolních státech a to jak z hlediska odbytu, tak i cenotvorby. Na tento aspekt ukazuje i stále se zvyšující export, ale i import surovin z a do okolních států.

Aby lesnické firmy nebyly nadále úplně závislé pouze na exportu a dodávkách velkopilám, je možné vytvářet podmínky pro zachování alespoň části tuzemského zpracovatelského průmyslu.

V závěru se autor zamýšlí nad dalším možným vývojem v odvětví a nad jeho perspektivou.

Klíčová slova

pilařský průmysl, lesnické společnosti, koncentrace pilařské výroby, export suroviny

1. ÚVOD

Vzhledem k tomu, že lesní hospodářství je z naprosté většiny financováno z prodeje dřeva a prodej kulatiny pilařským provozům tvoří víc než 2/3 příjmů z tohoto prodeje, je logické, že pro lesní hospodářství má vývoj této části průmyslu zásadní význam.

Při stále stoupajícím vývozu pilařské kulatiny do zahraničí je zřejmé, že pro prodej tohoto sortimentu musí lesnické firmy stejně jako dění v ČR sledovat i vývoj v okolních státech, neboť tyto zásadně ovlivňují jak cenu, tak i odbyt.

Pro lesní hospodářství jsou důležité jak trendy, které se v tomto oboru dají vysledovat, tak i současná fakta, která určují další možné scénáře vývoje.

2. POSTUPUJÍCÍ KONCENTRACE PILAŘSKÉHO PRŮMYSLU V ČR

Na konci minulého století, a na počátku tohoto, došlo k rekonstrukci některých pilařských provozů na takovou kapacitu, že se zařadily mezi tzv. velkopily s pořezem více než 200 tis. m³/rok (Planá, Ždírec, Ptení) nebo byly postaveny na „zelené louce“ (Chanovice, Paskov, Čáslav). S výjimkou Čáslavi se vždy jednalo o hromadný pořez jehličnatého dřeva, kde dnes není velkým technickým problémem dostat se na pořez 500 tis. nebo dokonce 1 mil. m³/rok [1]. Díky krizi a nadkapacitám v okolních státech však v poslední době nedošlo k výstavbě žádné další pily, i když se různé projekty stále zvažovaly nebo se zvažují.

Naopak celá řada menších a středních pil činnost ukončila. Od roku 2009 to bylo 17 středních pil o celkovém pořezu 560 m³/rok a u dalších 7 pil byl pořez snížen o 360 m³/rok. Dále ukončilo činnost bezpočet menších pil s neodhadnutelným pořezem. Surovina, kterou tyto pily zpracovávaly, je dnes převážně vyvážena do zahraničí.

3. PILAŘSKÉ KAPACITY V OKOLNÍCH STÁTECH A JEJICH VLIV NA OBCHOD DŘÍVÍM V ČR

Koncem minulého století, ale především v letech 2005 až 2008, došlo hlavně v Německu a Rakousku k výstavbě několika velkopil, které jsou v některých případech velmi blízko našich hranic a už při jejich výstavbě se uvažovalo s masivním importem dřeva z ČR [2]. I když má řada z těchto kapacit ekonomické potíže, tak až na výjimky nedošlo k jejich uzavření nebo utlumení, neboť financující banky mají dostatek dalšího levného kapitálu a jsou si vědomy, že při uzavření některých těchto provozů přijdou o 80 až 90 % vloženého kapitálu, protože tyto jsou velmi těžko prodejné.

Situace je velmi analogická s pozicí některých evropských států (Řecko, Španělsko, Itálie apod.). Zkrátka tyto kapacity jsou dále drženy při životě jen zoufalou vírou bank, že se snad stane zázrak a tyto provozy budou znovu vydělávat a stanou se zajímavými na prodej nebo dokonce v dlouhodobém horizontu budou obrovské úvěry splácet.

Velkopily v okolních státech vytvořily předpoklad pro dlouhodobou potřebu importu dřeva z ČR a tím zásadně ovlivňují obchod dřívím v ČR.

4. CENOVÝ VÝVOJ U HLAVNÍCH SORTIMENTŮ PILAŘSKÉ KULATINY A JEHO DŮVODY

Pokud se podíváme na cenový vývoj hlavních pilařských jehličnatých sortimentů za posledních 20 let, dá se říci, že ve střední Evropě ceny oscilovaly v rozpětí od 65 do 88 EUR/ m³ až do roku 2010, kdy začaly po několik let stoupat, až přesáhly 100 €, viz graf 1.

Graf 1 Vývoj ceny jehličnaté kulatiny (SM/JD) tloušťky 2b v Rakousku [3]

Toto bylo zapříčiněno hlavně velkou poptávkou po surovině, způsobenou vybudovanou kapacitou velkopil, která v této době, ale i dosud, dle odborných odhadů převyšuje zdroje suroviny o 10 - 30 %, dle regionu.

Tato nadkapacita vznikla také díky tomu, že některé firmy (např. Klausner) budovaly tyto kapacity hlavně pro vývoz řeziva (USA), avšak tyto trhy z důvodu stavební recese zkolabovaly a v současnosti sice rostou, ale velmi pomalu.

Co se týká České republiky, ceny za kulatinu se prakticky výhradně řídí cenovým vývojem v Rakousku a Německu a kurzem EUR/CZK. Občasné výkyvy v cenách je způsoben lokálními kalamitami, které ovšem od poslední větší (Kyril) nebyly nijak zásadní.

O dalším vývoji cen ve střední Evropě rozhodnou v budoucnu možnosti exportu řeziva (většinou sušeného a hoblovaného) na mimoevropské trhy a cenová konkurence, která zde působí (Kanada, Chile, Nový Zéland, Rusko apod.).

Pokud se řezivo neumístí na těchto trzích, Evropa ho rozhodně nespotřebuje a vysoká konkurence bude dále negativně působit na ekonomiku nejen velkopíly, ale nepřímo na píly střední a menší.

5. HLAVNÍ DŮVODY ZVYŠUJÍCÍHO SE EXPORTU I IMPORTU SUROVINY

Hlavním důvodem zvyšujícího se exportu je jistě dlouhodobá nadkapacita rakouských a německých zpracovatelů, vybudování velkých kapacit blízko hranic naší republiky, úbytek zpracovatelů v ČR (zejména malých a středních) a dále způsob prodeje státního dřeva, který nenabízí kulatinu tuzemským zpracovatelům a prokazatelně zvyšuje dopravní vzdálenosti surovin pro lokální píly. V současnosti praktikovaný způsob odbytu státního dřeva nemotivuje ani stát ani soukromé lesnické firmy budovat dlouhodobé obchodní vztahy.

Z výše uvedených důvodů dochází i k nárůstu importu z Polska a Slovenska, neboť lokální zdroje mizí do zahraničí, aniž by je mohly tuzemští zpracovatelé za tržní ceny koupit.

Jak je možné, že zpracovatelé především v Rakousku a Německu jsou ochotni zaplatit vyšší ceny, než jsou obvykle tržní a ještě mít vysoké náklady na dopravu?

Je to z řady důvodů, ale hlavní jsou následující:

- objemy jsou většinou doplňkové a netvoří většinu nákladů na surovinu
- na vlastním území velmi vysoké ceny nutné k získání potřebných objemů mohou způsobit zlou krev u tradičních dodavatelů
- zahraniční konkurence je technicky většinou vyspělejší (zejména u malých a středních podniků) a má výrazně vyšší produktivitu práce
- trhy s řezivem, na které dodávají, jsou blíže než pro zpracovatele v ČR.
Například pro Rakousko je hlavním trhem Itálie, a to, co zaplatí za dopravu kulatiny z ČR rakouská firma, musí česká firma zaplatit za dopravu řeziva.
- za stejné peníze dostanou o 3 - 5 % více dřeva (3D přejímka kulatiny)
- mají pružnější trh práce (Kurzarbeit) a lokální daňové i jiné výhody
- velké a kapitálově silné soukromé píly mohou delší dobu řezat „pod náklady“ – ochota bank půjčovat peníze, větší kapitálová vybavenost
- historicky silné obchodní vazby v ČR apod.

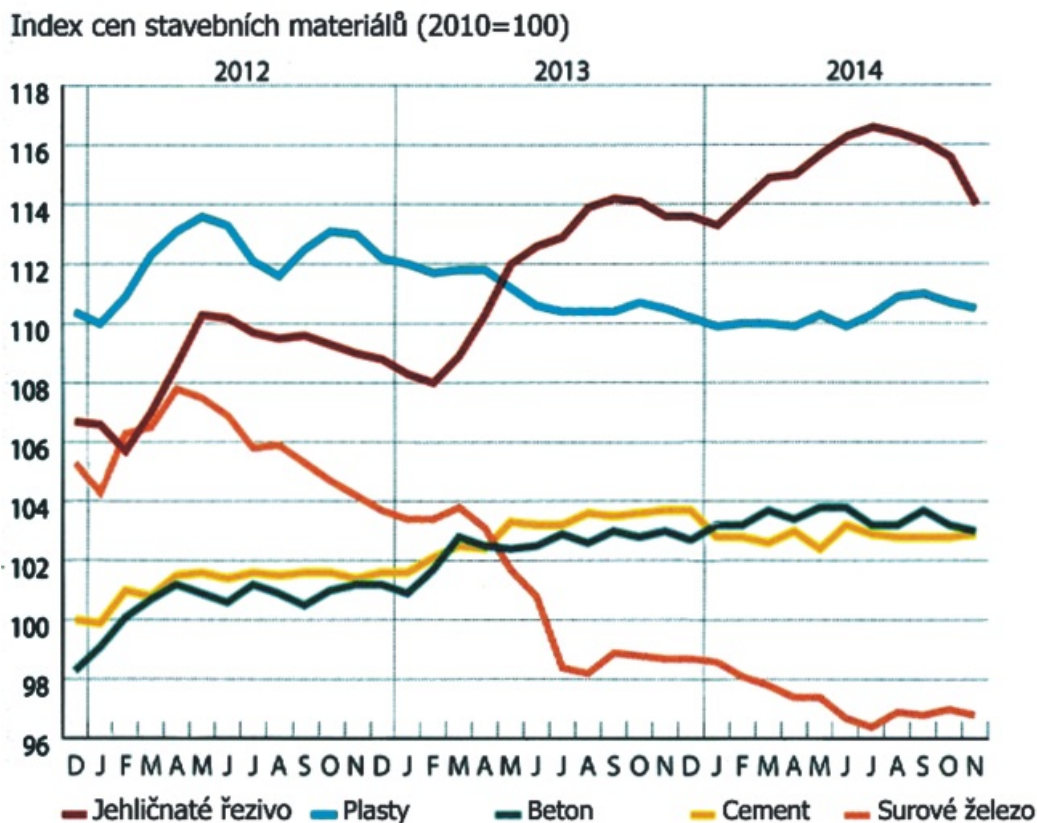
6. NEGATIVNÍ FAKTORY PRO LESNICKÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE Z HLEDISKA ODBYTU

Všechny výše uvedené důvody pro export však může okamžitě změnit situace, kdy dojde k rozsáhlé kalamitě v oblasti, kde tyto kapacity podnikají a na různě dlouhé časové období se export úplně zastaví nebo zásadně omezí. Je velmi pravděpodobné, že k podobné situaci s přebytkem suroviny dojde i v ČR, případně dalších státech a odbytu zde nebude fungovat (jak kulatiny, tak i řeziva).

Další riziko pro tuzemský lesnický sektor je další koncentrace kapacit a v mnoha případech i vlastníků pil, kteří si mohou lépe ceny na rozsáhlém území diktovat.

Třetím zásadním problémem může být rozsáhlý import řeziva od světových producentů, neboť ti mají výrazně nižší ceny suroviny. První oblasti sice budou v blízkosti přístavů, což není případ ČR, ale problémy s odbytem řeziva se přenesou řetězovitě i k nám a následně na lesnický sektor.

Obecně negativním faktorem se v posledních letech stává vysoká cena řeziva v konkurenci stavebních materiálů, viz graf č. 2, která, i když za poslední půlrok lehce klesá, je stále v úrovních, které činí jiné materiály především beton a železo konkurenceschopnější.

Graf 2 Index cen stavebních materiálů v Německu 11/2014 [4]

7. JAKÉ MAJÍ LESNICKÉ FIRMY MOŽNOSTI PODPOŘIT TUZEMSKÝ PILAŘSKÝ PRŮMYSL?

Na tuto otázku je často slyšet jediná odpověď, a to snížením ceny kulatiny, což nikdo nechce a ani většinou nemůže udělat.

Existují však možnosti jak lze podpořit pilařský průmysl, aniž by se to dotklo ceny. Je to možné zejména následovně:

- optimalizovat dopravní náklady a zásobovat tuzemské pily z co nejmenších vzdáleností a tím snížit jejich dopravní náklady
- dodávat takovou hmotu, která co nejvíce vyhovuje technologii pořezu a možnostem odbytu (např. firmám s rámovkovou technologií nedodávat sortiment s nízkými čepy, neboť tyto technologie jsou v daném sortimentu silně neefektivní). Stejně tak je možné optimalizovat poměr kvalit A/B, C, D tak, jak to je pro výrobu nejvhodnější.
- snažit se dodávky načasovat tak, jak je pily opravdu potřebují, aby nemusely snižovat výrobu při nedostatku a naopak nebyly enormně finančně zatíženy při nadměrných dodávkách
- důsledně při hodnocení efektivnosti (například exportu a tuzemských dodávek) vyhodnocovat placené objemy versus přejímky 3D, 2D apod.
- využívat různých druhů záruk za platby, které nebudou odběratele tlačit ke krátké splatnosti a zároveň zajistí dodavateli platbu

8. DALŠÍ MOŽNÝ VÝVOJ V BUDOUCNOSTI A PERSPEKTIVA OBORU

Přestože v lesnicko-dřevařském oboru je velká řada činitelů ovlivňující další vývoj, a proto je velmi těžko ho predikovat, lze s určitou mírou jistoty konstatovat následující:

- vysokou míru solidního odbytu v budoucnu lze čekat u jehličnatých dřevin nižších kvalit, kde budou o tuto surovinu mít zájem celulózky, výrobci plošných materiálů, výrobci palet a obalů, výrobci paliv na bázi dřevní hmoty a energetický průmysl
- nadkapacita výrobních linek ve střední Evropě nemůže dlouhodobě existovat, neboť udržuje extrémně vysoké ceny kulatiny, které snižují konkurenceschopnost pilařského průmyslu.
Jakmile se tato nadkapacita sníží, sníží se ceny pilařské kulatiny ve střední Evropě na ceny srovnatelné například s pobaltskými, případně až se skandinávskými státy.
- ceny suroviny v ČR bude nadále dominantně určovat trh s okolními státy, nikoli situace v tuzemsku. Zásadní vliv bude mít kurz CZK/EUR.
- množství středních a menších pilařských kapacit s dobrou platební morálkou se bude nadále snižovat a tím i možnosti odbytu u tuzemských lesních společností, které budou stále závislejší na velkopilách a exportu
- zpracovávat dále surovinu, kterou vlastním, je v mnoha oborech obvyklé a logické. V lesnictví tomu však tak není a lze předpokládat, že tento trend dále potrvá.
- perspektiva lesního hospodářství se bude naprosto odlišovat tím, zdali bude lesní hospodář pracovat ve svém nebo bude soutěžit pouze o služby pro vlastníka. To je však již jiná problematika, kterou musí řešit lesníci odborníci.

9. LITERATURA

- [1] Pražan P. (2010) Analýza faktorů možností vývoje malých a středních pilařských provozů v ČR, dizertační práce, ČZU Fakulta lesnická a dřevařská
- [2] Pražan P., Příkaský F. (2007) Stav a vývoj pilařského průmyslu ve střední Evropě a ČR se zaměřením na malé a střední podniky 1. 11. 2007 celostátní seminář „Dřevařský průmysl v ČR“ MZU Brno
- [3] Holzkurier č. 50 z 11. 12. 2014 str. 21
- [4] Holzkurier č. 1-2 z 2. 1. 2015 str. 13

Kontakt:

Ing. Pražan Petr, Ph.D.

předseda

Společenstvo dřevozpracujících podniků v ČR

T. Novákové 315, 572 01 Polička

tel.: +420 603 219 263

e-mail: prazan@drevozavod-prazan.cz

UNIKÁTNÍ PŘÍRODA. PÉČE S TRADICÍ.

- lesní hospodářství
- obchod se dřevem
- zemědělství
- ochrana přírody
- myslivost
- rybářství
- strážní služba

VOJENSKÉ LESY A STATKY ČR, s.p.

www.vls.cz

VOJENSKÉ LESY

1. vydání
© Česká lesnická společnost, o.s., 2015
ISBN 978-80-02-02582-5

